

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1921.

Andra kammaren.

Nr 15.

Fredagen den 18 februari.

Kl. 3. e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 11 och den 12 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Ericsson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 82, angående försäljning av ett område tillhörande övningsplatsen Ljungbyhed;

nr 76, angående ersättning till värnpliktige W. J. G. Svensson i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring;

nr 79, angående försäljning av ett kronan tillhörigt från egendomen Brandalsund i Ytterjärna socken av Stockholms län exproprierat område;

nr 83, angående pension åt föreståndaren för gymnastiskt-ortopediska institutet professorn A. Wide m. fl.;

nr 68, angående inrättande av ett tullmuseum; och

nr 69, angående pensioner åt f. d. kontrollörerna vid sockerbeskattningen C. M. Lundgren, H. J. Sjöstedt och S. Nilsson.

Dessa propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 3.

Föredrogs för remiss till utskott Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 71, med förslag till lag om ändring i vissa delar av 14 kap. strafflagen; och begärdes ordet därvid av *Vid remiss av propositionen nr 71.*

Herr *Magnusson* i Skövde, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det är givetvis synnerligen vanskligt att göra några uttalanden till föreliggande proposition, då densamma som bekant behandlar ett i och för sig mycket ömtåligt ämne. Men jag skulle svika min plikt mot mitt eget samvete, om jag icke begagnade tillfäl-

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 15.

Vid remiss av
propositionen
nr 71.

(Forts.)

let att vid remissen av denna proposition uttala några betänkligheter mot densamma.

Propositionen är märklig icke blott på grund av sitt innehåll, utan den synes mig vara märklig också därutinnan, att departementschefen har framlagt densamma utan att till den foga någon som helst motivering. Redan detta förhållande synes mig vara rätt märkligt. Och det blir icke mindre märkligt därigenom att, såvitt jag kunnat följa med tidigare bruk, propositionerna pläga åtföljas av vederbörligt kommittéutlåtande, vilket heller icke nu varit fallet. Jag har emellertid lyckats skaffa mig detsamma, men jag har givetvis icke hunnit ingående studera det på grund av den korta tid, som stått till buds.

Vi veta, att anledningen till de förslag, som innefattas i propositionen, delvis ligger i vissa till allmän kännedom komna sorgliga förhållanden här i Stockholm, för omkring ett år sedan. Och vi veta, hurusom detta föranledde en presskampanj från vissa långt till vänster stående tidningsorgan och att detta föranledde, att frågan hänsköts till utredning av vissa kommittéer, vilka kommitterade verkligen för en gång levererat en snabb utredning.

Det gäller ju som bekant nedsättning av straffen för barnamord och för fosterfördrivning. Vi veta kanske också, hurusom frågan är så pass ömtåligt och omtvistat slag, att icke ens svenska läkarsällskapet vågat taga ståndpunkt till densamma, icke vågat uttala sig för en nedsättning av straffen. Och det är verkligen icke underligt, att man känner sig betänksam inför denna fråga, då enligt ett uttalande från läkarhåll, som för icke länge sedan var synligt, man beräknade att, jag vill minnas, 20 % av havandeskapen slutade på ett onaturligt sätt därigenom, att det gjordes konstlade och brottsliga ingrepp. Det är ju uppenbart, att man under sådana förhållanden har anledning att göra sig den frågan, huruvida det verkligen är riktigt att ytterligare gå fram på den väg, som medför strafflindringar för här åsyftade ingrepp, ja strafflindringar, som i vissa fall praktiskt taget leda hän till straffrihet.

Jag skall här icke ingå på att tala om det kända sakförhållandet, att nativiteten inom vårt land är stadd i stadigt sjunkande, ja, ett sjunkande, som av många betraktas som rent av katastrofartat. Jag tror man måste medgiva, att det förhållande, varom detta lagförslag rör sig, i betydande mån bidrager till denna minskade nativitet.

Jag tror också man skall giva mig rätt, då jag vågar påstå, att icke gagnas sedligheten och den sedliga uppfattningen inom vårt land därigenom, att man minskar ansvaret och straffen för handlingar och gärningar av det slag, varom här är fråga.

Jag tror mig också på grund av det studium, jag kunnat ägna kommittéerades utlåtande, ha funnit, att här är det fråga om en strafflindring, som skulle göra straffen inom vårt land vida mindre än vad förhållandena torde vara inom de flesta andra länder. Och jag tillåter mig tillägga, att det kanske är skäl för dessa, som förorda en sådan strafflindring, att tänka efter, att därest på ett tidi-

gare stadium kunskapen i hithörande förhållanden hade varit lika stor som nu och straffen hade varit lika knappt tillmätta, som här föreslås, *kanske detta kunde ha gått ut över vederbörandes egen tillblivelse.*

Vid remiss av
propositionen
nr 71.
(Forts.)

Vad beträffar den del av lagförslaget, som åsyftar ytterligare straff lindring för barnamord, är det givetvis också vanskligt att uttala sig därom. Men jag vill blott påpeka, att det förhållande, som tidigare har ägt fullt berättigande, nämligen att modern har handlat på grund av det övergivna tillstånd, vari hon befunnit sig, nu icke äger samma berättigande, i det att hon på grund av lag, som riksdagen stiftat, har skyldighet och rättighet att vända sig till barnvårdsman. Och det beror ju i visst fall på henne själv, huruvida hon vid det tillfälle, som här åsyftas, befinner sig i det övergivna och förtvivlade tillstånd, som kan påverka hennes handlingar i berörda hänseende. Och jag fruktar verkligen, att om man går vidare på straff lindringens väg, man därigenom gör orätt mot den tredje parten, som härvidlag verkligen har rätt och rättigheter, nämligen barnen. Det är väl ändå icke skäl i att gå så långt som ända därhän att låta dessa oskyldiga få lida av att samhället på grund av missriktad humanitet går för långt på straff lindringens väg.

Jag har som sagt vid remissen av denna proposition velat uttala dessa betänkligheter, och jag vill hemställa till vederbörande inom utskottet, som ha att behandla denna fråga, att de verkligen må grundligt övertänka de faror, som kunna hota genom ytterligare straff lindring, och också tänka på, huru tillståndet är inom vårt samhälle, om icke detta i stället för att förbättras genom den föreslagna lagändringen förvärras och försämras.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt överlämna ifrågavarande proposition jämte det i anledning av densamma inom kammaren nu avgivna yttrandet till behandling av lagutskott.

Härefter föredrogos var för sig övriga på bordet liggande propositioner; och remitterades därvid

till jordbruksutskottet propositionen, nr 73, angående anslag för uppförande av en lärlingsbyggnad för lantbruksskolan vid Ultuna;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 81, angående ändring i gällande bestämmelser om glidande tullsatser för vissa slag av spannmål m. m.;

till statsutskottet propositionen, nr 55, angående disponerande av vissa för komplettering av arméns radiotelegrafmateriel anvisade medel; samt

till bankoutskottet propositionerna:

nr 56, angående ersättning till värnpliktige K. E. Backlund i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring; och

nr 57, angående ersättning till värnpliktige G. Nyström i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring.

§ 4.

Vidare föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 9—12, bevillningsutskottets betänkande nr 4 och jordbruksutskottets utlåtanden nr 6—8.

§ 5.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Block*, nr 258, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 65, angående anslag för barnmorskeundervisningen;

herrar *Kajiser* och *Gustafson* i Kasenberg, nr 259, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 65; samt

herr *Lövgren* i Nyborg, nr 260, om ändring i § 1 5:o tryckfrihetsförordningen.

Nämnda motioner bordlades.

§ 6.

Interpellation.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr *Hage*, som anförde: Från en del hyresgästorganisationer har det meddelats, att det är att förvänta, att vräkande av personer, som på grund av arbetslösheten ej förmå betala sin hyra, är att förvänta i ganska stor utsträckning vid kommande månadsskiften, såvida ej åtgärder vidtagas för förhindrande därav. Från Stockholms stads rättshjälpskontor har också meddelats, att ett flertal fall av sådana vräkningar redan inträffat och antagligen ytterligare äro att förvänta.

Det måste anses i högsta grad beklagligt, att något sådant kan inträffa i ett samhälle, utan att det allmänna på något sätt träder hjälpande emellan. Här gäller det ju ej personer, som på ett eller annat sätt själva äro orsaken till vräkningen, utan det gäller i de allra flesta fall en ej självförvållad, av arbetslösheten orsakad situation, träffande i många fall familjer, man hustru och barn, som riskera att bliva utkastade på gatan och skingrade hit och dit, för att kanske aldrig åter sammanföras, då möjligheten att senare erhålla en familjebostad i allmänhet blir ganska liten. Det gäller ej heller ett eller annat fall, utan, efter allt att döma, är det här fråga om, att man antagligen står inför risken av massvräkningar, sammanhängande med att arbetslösheten denna gång är av helt annan omfattning än den i allmänhet årligen återkommande arbetsbristen. Så vitt man kan se, är det denna gång ej heller fråga om en hastigt övergången period av arbetslöshet. Vore så fallet, kunde nog ett flertal arbetslösa med uppjudande av sina yttersta krafter på ett eller annat sätt skaffa medel för hyrans betalande. Men då arbetslösheten sträcker sig över en längre period, blir möjligheten att ordna

saken för varje månad som går mindre och mindre. Lånevägen stän- *Interpellation.*
ges. Inkomsterna av tillfälliga nödhjälpsarbeten eller andra pen- (Forts.)
ningstillskott räcka i dessa tider med dyra matpriser knappast till
maten, som framför allt annat måste betalas. Slutligen: den spända
situation, som i många fall inträtt mellan husägare och vice värdar
å ena sidan samt hyresgäster å den andra, sammanhängande med
hyresregleringsverksamheten, medverkar naturligtvis ej till, att de
förstnämnda lägga fingrarna emellan, särskilt mot hyresgäster, som
använt sig av sin rätt att få hyrorna bestämda enligt gällande hy-
resregleringslagstiftning.

Sådana förhållanden nödvändiggör, enligt min uppfattning,
att det allmänna inskrider genom lagstiftning för att söka, i den
mån det är möjligt, motverka den värsta skadegörelsen. Visserligen
har det i pressen meddelats, att man inom Stockholms stad skulle
vara betänkt på att utanordna kommunala arbetslöshetstillskott sär-
skilt för hyrans betalande. Men då arbetslösheten omfattar hela
landet, måste här ifrågasättas åtgärder och framför allt hastiga åtgärder
— eventuellt ett samarbete mellan staten och kommunerna
— för att förebygga, att en mängd oförvitliga medborgare på grund
av arbetslösheten skola kastas på gatan, där det ej redan möjligen
vidtagits åtgärder för att genom kommunala tillskott eller fattigvård
bibehålla dem vid bostadsinnehavet, vilken senare utväg (fattigvård)
dock måste anses i högsta grad otillfredsställande. Det allmänna
måste alltså, enligt mitt förmenande, se till att de visserligen ofull-
komliga åtgärder, man förut genom hyresregleringslagen åstadkom-
mit för skyddande av hyresgästerna, ej nu göras fullständigt om
intet för stora delar av dessa.

Staten har ju redan förut slagit in på den vägen att söka skyd-
da ekonomiskt svaga personer under en kristid icke blott genom till-
komsten av hyresregleringslagen utan även genom den moratorie-
lagstiftning, som tillkom strax efter världskrigets utbrott och som
till en början även omfattade hyror. Jag har nu tänkt mig, att en
sådan moratorielagstiftning skulle kunna skapas även denna gång,
dock lagd på ett annat sätt. Jag är naturligtvis ej beredd att i de-
talj framlägga ett förslag, huru en sådan lagstiftning borde läggas.
Men det synes mig, som om man skulle kunna ifrågasätta en provi-
sorisk lagstiftning för förhindrande av vräkande av arbetslös per-
son, formulerad ungefär så att det utsades, att där hyra omfattande
bostadslägenhet om högst tre rum, kök däri inbegripet, ej är erlagd
senast å tid som i lagen mot oskäligen hyresstegring § 8 mom. 7 sägs,
får vräkning från lägenheten likväl ej ske, förrän medgivande härtill
lämnats i samhälle, där hyresnämnd finnes, av denna, och i annat
samhälle av fattigvårdsstyrelse. Härvidlag kan naturligtvis ifrågasät-
tas, om de nämnda organen äro de lämpligaste för att handlägga
dessa angelägenheter, men då ett skapande av nya organ tager en
viss tid, måste man hålla sig till sådana, som redan finnas.

Med en sådan bestämmelse skulle ernås, att en innehavare av
en mindre lägenhet i fall av bristande hyresbetalning finge kvarsitta
i sin bostad, intill dess ovannämnda organ finge pröva, om den bris-
tande betalningsförmågan vore förorsakad av arbetslöshet. Om det-

Interpellation.
(Forts.)

ta då konstaterades, vore det nödvändigt för det allmänna att tillskjuta medel, antingen i form av lån eller på annat sätt, för åstadkommande av hyrans betalande, då man givetvis ej kunde fordra, att husägaren skulle taga på sig de ekonomiska konsekvenserna av en här föreslagen lagstiftning. Det ifrågasättes alltså, att den prohibitiva lagstiftningen, som jag alltså här förut ifrågasatt, förbindes med bestämmelser, syftande till att staten — eventuellt även kommunerna — skapa lånefonder eller åstadkomma anslag, som möjliggöra betalande av hyra för arbetslös person, vilken riskerar att bli vräkt ur sin lägenhet.

Skola emellertid anordningar av dylik art åstadkommas, så att de bli till någon nytta, gäller det framför allt att handla snabbt, ty det är risk för att redan i början av mars vräkningar av arbetslösa kunna komma att ske. Men det har funnits exempel på, huru som statsmakterna, då skyndsamhet varit av nöden, förmått åstadkomma en provisorisk lagstiftning på en mycket kort tid. Här om någonsin föreliggande övertygande skäl för att handla på detta sätt. Särskilt gäller detta den del av den ifrågasatta lagstiftningen, som gäller åstadkommande i vissa fall av förbud för vräkning.

Med hänvisning till vad jag nu yttrat, och då jag är förhindrad att nu väcka motion i frågan, vill jag framföra denna brådskande angelägenhet till regeringens prövning, under antagande att även den regering, som eventuellt kommer att avlösa den nu sittande, skall finna anledning att snabbt vidtaga behövliga åtgärder och besvara interpellationen.

Jag får alltså utbedja mig kammarens tillstånd att få till herr justitieministern framföra följande spörsmål:

1. Är herr statsrådet villigt att fortast möjligt för riksdagen framlägga ett förslag i huvudsaklig överensstämmelse med vad av mig antytts till provisorisk lagstiftning för förhindrande av vräkning av personer, som på grund av arbetslöshet ej kunna betala sin hyra?

2. Om så ej är fallet, har herr statsrådet tänkt sig några andra åtgärder för förhindrande av dylik vräkning?

Ifrågavarande anhållan blev av kammaren bifallen.

§ 7.

Upplästes fyra till kammaren inkomna protokoll, så lydande:

År 1921 den 16 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens justitieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren Berndt Nils Robert Lilienberg 47 röster;
i följd varav herr revisionssekreteraren Berndt Nils Robert Lilienberg blivit till riksdagens justitieombudsman utsedd.

Arvid Lindman.

Bernh. Eriksson.

Joh. Johansson i Kälkebo.

Axel Modig.

År 1921 den 16 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens justitieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av justitieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid, justitieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr hovrättsrådet Ernst Arnold Lindman 46 röster;
i följd varav herr hovrättsrådet Ernst Arnold Lindman blivit utsedd till justitieombudsmannens efterträdare.

Arvid Lindman.

Bernh. Eriksson.

Joh. Johansson i Kälkebo.

Axel Modig.

År 1921 den 16 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens militieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr hovrättsrådet Gustaf Ferdinand Lindstedt 44 röster;
i följd varav herr hovrättsrådet Gustaf Ferdinand Lindstedt blivit till riksdagens militieombudsman utsedd.

Arvid Lindman.

Bernh. Eriksson.

Joh. Johansson i Kälkebo.

Axel Modig.

År 1921 den 16 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens militieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av militieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid, militieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr hovrättsrådet John Arthur Samuelson 46 röster;
i följd varav herr hovrättsrådet John Arthur Samuelson blivit utsedd till militieombudsmannens efterträdare.

Arvid Lindman.

Bernh. Eriksson.

Joh. Johansson i Kälkebo.

Axel Modig.

Jämte det dessa protokoll lades till handlingarna, beslöt kamraren, att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av kamrarenens protokoll underrättas om valen samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna avgiva förslag dels till förordnanden för de valda, dels till skrivelser till Konungen med anmälan om de verkställda valen, dels ock till de paragrafer, som därom borde i riksdagsbeslutet införas.

§ 8.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 48, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om beredande av medel till fortsättande av arbetena å kraftstationen vid Harsprånget.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 19 A, angående regleringen av utgifterna för kapitalökning för år 1922 i avseende å post- och telegrafverken; och

nr 19 B, angående regleringen av utgifterna för kapitalökning å tilläggsstat till riksstaten för år 1921 i avseende å post- och telegrafverken;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om ändring av i lagen om fattigvården meddelade stadganden rörande förvärv av hemortsrätt; och

nr 6, i anledning av väckta motioner angående uppskov med skyldigheten för landsting att anordna skyddshem; samt

jordbruksutskottets utlåtande, nr 11, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt arrendatorer m. fl. i Norrland och Dalarna av utsträckt rätt till jakt och fiske för husbehov.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,35 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 19 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr talmannen tillkännagav, att efter överläggning inom talmanskonferensen rörande riksdagens arbete under tiden närmast före och efter påsk beslutats, att sista arbetsplenium före påsk komme att hållas onsdagen den 16 med fortsättning, om så erfordrades, torsdagen den 17 och fredagen den 18 nästkommande mars, att första arbetsplenium efter påsk skulle äga rum torsdagen den 31 i nämnda månad, därvid gemensamma omröstningar skulle företagas över då godkända voteringspropositioner, samt att under den mellanliggande tiden inga andra ärenden komme att upptagas till avgörande än sådana, som rörde godkännande av voteringspropositioner, skrivelseförslag och dylikt.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionen, nr 82, angående försäljning av ett område tillhörande övningsplatsen Ljungbyhed;

till bankoutskottet propositionen, nr 76, angående ersättning till värnpliktige W. J. G. Svensson i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 79, angående försäljning av ett kronan tillhörigt från egendomen Brandalsund i Ytterjärna socken av Stockholms län exproprierat område;

till bankoutskottet propositionen, nr 83, angående pension åt föreståndaren för gymnastiskt-ortopediska institutet professorn A. Wide m. fl.;

till statsutskottet propositionen, nr 68, angående inrättande av ett tullmuseum; och

till bankoutskottet propositionen, nr 69, angående pensioner åt f. d. kontrollörerna vid sockerbeskattningen C. M. Lundgren, H. J. Sjöstedt och S. Nilsson.

§ 3.

Vidare föredrogos var efter annan de på kammarens bord lig-
gande motionerna; och remitterades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 258, av herr *Block*; och

nr 259, av herrar *Kaijser* och *Gustafson* i Kasenberg; samt

till konstitutionsutskottet motionen nr 260, av herr *Lövgren* i
Nyborg.

§ 4.

Härefter föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtan-
den nr 19 A och 19 B, andra lagutskottets utlåtanen nr 5 och 6 samt
jordbruksutskottets utlåtande nr 11.

§ 5.

Om upphä-
vande av
legostadgan.

Till avgörande förelåg nu andra lagutskottets utlåtande, nr 2,
i anledning av väckta motioner om upphävande av legostadgan för
husbönder och tjänstehjon.

I två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade likaly-
dande motioner, nämligen nr 135 i första kammaren av herrar *P.*
Albert Bergström, *A. Björkman* och *Träff* samt nr 23 i andra kam-
maren av herrar *Johansson* i Kullersta, *Ward*, *Karlsson* i Vadstena
och *Ericson* i Boxholm, vilka motioner behandlats av andra lagut-
skottet, hade hemställts, att riksdagen för sin del ville besluta, att
legostadgan för husbönder och tjänstehjon av den 23 november 1833
mätte upphävas.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motioner icke mätte till
någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Carl E. Svensson*,
Linder, *Sigfrid Hansson*, *Magnusson* i Kalmar, *Hagman* och *Hage*,
vilka yrkat, att riksdagen för sin del mätte, med anledning av ovan-
berörda motioner, besluta att upphäva legostadgan för husbönder och
tjänstehjon den 23 november 1833.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Magnusson* i Kalmar: Herr talman! Frågan om lego-
stadgans avskaffande har såsom bekant varit föremål för riksdagens
prövning vid flera riksdagar, och senast vid fjolårets riksdag före-
låg densamma, då det beslöts, att icke mindre än 8 paragrafer
skulle uteslutas ur nämnda stadga. Man kan efter denna riksdag-
ens behandling och detta beslut säga, att vad som kvarstår i lego-
stadgan i det stora hela endast är ett rudiment, och under sådana för-
hållanden synes det också vara ofattbart, huru man fortfarande

kan vidhålla kravet på detta rudiments kvarhållande. När denna fråga i år behandlades inom utskottet, ansåg man det icke vara anledning att upptaga någon nämnvärd debatt, därför att en sådan förekommit i större utsträckning i fjol. Man framhöll också, att några nya synpunkter icke sedan i fjol framförts från motionärernas håll. Det är alldeles riktigt; men jag vill också framhålla, att det icke är nödvändigt att framföra nya synpunkter för tjänstehjonsstadgans avskaffande, då de, som tidigare framförts, äro av den beskaffenhet att mycket väl motivera ett upphävande av stadgan. Man klagar från jordbrukarehåll över att man saknar tillgång till arbetskraft, såväl manlig som kvinnlig, och det är alldeles riktigt. Jag tror emellertid, att om man på det hållet ville visa litet förståelse för jordbruksarbetarnas rättskrav, skulle det icke vara så illa ställt med tillgången på arbetskraft. Samtidigt som man klagat över denna brist på arbetskraft, envisas man emellertid i det längsta och in i det sista att vidhålla det rudiment av legostadgan, som för närvarande finnes kvar.

Utskottet anser liksom i fjol, att den gamla legostadgan bör med det snaraste avskaffas, men dock icke förrän man får en ny lagstiftning på området. Jag kan icke förstå, varför man skall sammankoppla denna den gamla legostadgan med en eventuellt ny avtalslagstiftning, då jag nämligen tar för alldeles givet, att man icke har för avsikt att bygga denna eventuellt nya avtalslagstiftning på grundvalen av den gamla legostadgan — något som jag tycker skulle vara ett fullständigt rättshaveri och fullständigt rättsvidrigt gentemot nuvarande uppfattning.

Med hänvisning till dessa erinringar, herr talman, samt till vad som tidigare under denna frågas behandling framförts, ber jag att få yrka bifall till den reservation, som av herr Carl E. Svensson m. fl. är avgiven vid utskottsbetänkandet, samt avslag på utskottets hemställan.

Herr Karlsson i Gasabäck: Såsom den föregående talaren erinrade, har frågan om legostadgans avskaffande varit föremål för behandling vid de tre sistförflutna riksdagarna. Vid samtliga dessa tillfällen har striden stått om huruvida denna legostadga skulle omedelbart avskaffas utan att samtidigt ersättas av en avtalslagstiftning efter moderna principer. Den siste talaren nämnde, att utskottet i sin motivering i år framhållit, att några nya skäl från motionärernas sida i år icke framkommit, och han tyckte vidare, att några sådana icke behöfde framföras, då de argument, som tidigare anförts, ansågos vara tillfredsställande. Jag förvånar mig en smula över detta talarens yttrande, då han ögonblicket förut nämnde, att man i fjol beskar denna legostadga, så att det nu endast fanns ett rudiment kvar. I fjol beskar man legostadgan, utrensade de paragrafer, som man särskilt tidigare vid agitationen ute i landet och uti motioner här i kammaren riktat sig mot, nämligen en del föråldrade paragrafer, som man ansett stötande för nutida rättsuppfattning och förnedrande för de arbetaregrupper, som skulle falla under

Om upphävande av legostadgan.
Beret.

Om upphä-
vande av
legostadgan.
(Forts.)

denna legostadga. Då nu, såsom sagt, en sådan kraftig^o utrensning av alla stötande paragrafer ägt rum, anser jag för min del icke, att de gamla skäl, som framförts för legostadgans omedelbara avskaffande, längre ha fog för sig. Utskottsmajoriteten har visserligen vid alla föregående tillfällen och även i år ansett, att legostadgan bör avskaffas, men icke förr än den efterträdes av en modern avtalslagstiftning. Vi hava nämligen den uppfattningen, att en modern avtalslagstiftning, anpassad efter moderna förhållanden och väl avvägd till förmån för såväl arbetstagare som arbetsgivare, är behöflig särskilt på det arbetsområde, där legostadgan hittills haft sin huvudsakliga tillämpning, nämligen inom jordbruksområdet. Man behöver nämligen på detta område större stadga i arbetet och större säkerhet för att man har tillgång till den arbetskraft, som man tillförsäkrat sig för en viss tid. Utskottet har icke haft anledning att frångå den uppfattning, som utskottet framfört vid sist-förflutna riksdagen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr J o h a n s s o n i Kullerstå: Herr talman! Då jag är en av motionärerna i denna fråga, ber jag att med några få ord få uttrycka vad jag närmast känner och tänker om denna s. k. legostadga, som det här är fråga om.

Utskottet, som i motiveringen till sitt betänkande hänvisar till det utlåtande, som avgavs förra året, redogör nu i detta sitt betänkande för de paragrafer, som då borttogos ur legostadgan, och menar, att sedan detta är gjort, är denna legostadga icke så stötande, att den behöver kännas såsom någonting kränkande för jordbruksarbetarna. Utskottet förmenar emellertid i fortsättningen av sitt utlåtande att denna stadga även i sitt nu reviderade skick är otillfredsställande. För min del vill jag gå ännu längre än utskottet och säga, att den icke endast är otillfredsställande utan även onödig, och jag tvekar icke att säga, att den är skadlig. Den är skadlig icke minst därför, att jordbruksarbetarna anse denna stadga som en klasslagstiftning. Det hjälper icke, att man säger, att det mest stötande är borttaget ur densamma. Jordbruksarbetarna själva resonera icke om vilka paragrafer, som finnas kvar eller icke finnas kvar, utan för dem är det nog att veta, att stadgan finns kvar — denna stadga, där sådant uttryck som »tjänstehjon» användes för vissa arbetare. Det är alldeles klart, att detta uttryck, denna benämning, då man icke ens anser, att det behövs något särskilt namn för dessa arbetare utan att de kunna benämnas med namnet »hjon», är sårande för jordbruksarbetarna.

Den förste talaren nämnde svårigheten att få arbetskraft till jordbruket och det är nog så, att denna stadga i viss mån medverkar till att det är svårt att få dylik arbetskraft. Det kan icke hjälpas, att så är förhållandet. För min del tror jag, att jag mycket väl känner till dessa förhållanden. Jag har nämligen under tio à tolv år varit ett sådant där »tjänstehjon», och jag vet, att det känns ganska

sårande att på detta sätt anses som en mindervärdig person, ty människonaturen är nu en gång sådan, att man känner det så.

Det sägs, att denna stadga icke har någon betydelse — åtminstone minns jag, att man resonerade så i fjol när denna fråga behandlades i kammaren — därför att det icke är så många, som bryr sig om den. Man kan uppgöra avtal utan att rätta sig efter denna stadga, och när så är förhållandet, och när vi veta, att denna stadga i alla fall verkar sårande för en viss grupp arbetare, finner jag för min del, att det finns dubbel anledning att i år få bort stadgan.

Jag känner för min egen del det närmast så, att det är en skam för svenska folket och icke minst för denna församling att man behåller en så kränkande benämning som »hjon» på en viss grupp av arbetare, nämligen jordbruksarbetarna. Jag tror, att om herrarna närmare vilja sätta sig in i förhållandet och betänka vad det här gäller, skulle icke många röster i dag höjas för bibehållande av denna förlegade stadga.

Herr talman, jag vill med anledning av vad jag här yttrat be att få yrka avslag på utskottets förslag och bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Den siste ärade talaren yttrade, att han själv under tio à tolv år arbetat under legostadgan, och att han känt det synnerligen kränkande och svårt att arbeta under densamma. Kanske ändå den ärade talaren såväl som undertecknad och allesammans här i kammaren kunna komma överens om att han säkerligen icke då kände det så kränkande, utan att det först är på senare tid, sedan han blivit socialdemokratisk riksdagsman, som han börjat känna så gentemot denna stadga.

Då man talar om att legostadgan är så förskräckligt kränkande, bör man tänka efter om den i närvarande stund är ofördelaktig för arbetarna eller för arbetsgivarna. Med hänvisning till det levande livets förhållanden den dag, som är, vågar jag bestämt påstå, att jordbruksarbetarna för närvarande enbart ha fördel av att legostadgan finns och av att ha tagit tjänst enligt densamma. Den som tagit anställning som jordbruksarbetare på grundval av legostadgan har för året fram garanterats stadigvarande arbete och bestämd avlöning, som det icke faller någon in att rubba på. Hade man istället haft de nu så åberopade och förordade kollektivavtalen för kortare perioder än nu för legostadgan är gällande, är det med hänsyn till det nuvarande läget inom jordbruksnäringen sannolikt, att dessa samma arbetare kanske fått finna sig i reducering av den arbetslön, som de nu ha oavkortad året ut. Det är då överdrivet att tala om att legostadgan skulle vara till skada för jordbruksarbetarna.

Då man säger, att detta är en klasslag, som lantbruksarbetarna känna sig tyngda och kränkta utav, vill jag säga, att den känslan är hos dem inplanterad från annat håll och har icke uppkommit på grund av deras egen erfarenhet.

Även på det håll, där man nu motionerar om stadgans avskaf-

Om upphävande av legostadgan.
(Forts.)

Om upphä-
vande av
legostadgan.
(Forts.)

fande, ha vi tidigare varit överens om att lantbruket är av den egenart, att det icke kan nöja sig med så korta avtalsperioder som inom många andra yrken, men jag vill påpeka ett annat förhållande, som skulle bli en ofrånkomlig följd av allt för korta avtalsstider inom lantbruket, nämligen att detta säkerligen komme att ofördelaktigt gå ut över lantbruksarbetarna själva därför, att det knappast gives någon annan näring, som i så hög grad är ett säsongarbete som lantbruket. Vi ha utjämnat detta förhållande på grund av den svenska jordbruksnäringens kombinerade beskaffenhet av jordbruk och skogshantering, men detta kan skiljas åt. Det är icke nödvändigt att sysselsätta jordbruksarbetare i skogarna, utan man kan finna andra arbetare härför. Om emellertid så skulle vara, att vi införde ett kortvarigt arbetsavtal för jordbruket, nödgas kanske också jordbrukarna även ifråga om arbetskraft inrätta sig efter det förhållande, vartill jordbruket inbjuder, nämligen till mera säsongarbete än nu är fallet. Säkerligen skulle icke jordbruksarbetarna bli va de, som i längden skulle rosa en sådan sakernas ordning.

Under sådana förhållanden tror jag, att det är skäl i att icke i närvarande stund tala så mycket om att legostadgan är ofördelaktig och kränkande för jordbruksarbetarna utan snarare motsatsen. Det är kanske också skäl i att även ur synpunkten av jordbruksarbetarnas bästa tänka på om vi icke, då man från arbetsgivarhåll inom jordbruket räcker fram handen till överenskommelse, böra söka få fram en överenskommelse om en avtalslag, som tryggar en längre avtalstid för jordbruket, vilket säkerligen är till fromma både för jordbruksarbetare och arbetsgivare.

Jag ber att på grund av det anförda få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr P o p p i u s: Herr talman! Herr Magnusson i Kalmar påpekade, att det som kvarstode av legostadgan skulle vara ett rudiment. Men då de paragrafer i legostadgan, som äro till arbetsgivarernas fromma, huvudsakligen äro avskaffade, och de paragrafer, som kvarstå, nästan uteslutande äro till arbetarnas bästa, har jag svårt att förstå hans resonemang.

Herr Johansson i Kullersta påpekade, att det skulle vara en skam med denna legostadga. Men jag har svårt att förstå även detta, då det under en tid av arbetslöshet, som nu råder, måste vara en trygghet för arbetarna att veta, att de under ett helt år hava arbete och arbetsinkomst. Det kan ju vara frestande för jordbrukarna i dessa tider med de höga arbetslöner, som nu råda, att minska sin arbetarestam under vissa tider av året. Men genom legostadgan äro de bundna med avtal med arbetarna under ett helt år.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Johansson i Kullersta: Herr talman! Jag skall endast be att få upplysa herr Magnusson i Skövde om, att det är icke först sedan jag blivit socialdemokratisk riksdagsman, som jag

känt den där, lät mig säga avskyn för denna legostadga, utan det gjorde jag, redan då jag arbetade som jordbruksarbetare.

Nu säger herr Magnusson i Skövde, att det skulle icke vara bra för jordbruket med dessa korta avtal, som skulle komma till stånd, om denna legostadga toges bort. Ja det är ju så att denna stadga förbigås i stor utsträckning, när avtal uppgöras mellan arbetsgivare och arbetare inom jordbruket. Men jag tror icke, att det förhåller sig så, att de arbetare, med vilka avtal uppgjorts utanför stadgan, flytta oftare än de, med vilka sådant avtal göres inom ramen av densamma. För min del har jag haft eget jordbruk i en lång följd av år, och jag känner dessa förhållanden mycket väl. Trots att jag aldrig träffat något avtal enligt legostadgan, utan alla avtal hava gjorts utanför densamma, har jag icke märkt, att mina arbetare flyttat oftare från mig än från andra, där avtal uppgjorts enligt legostadgan. Jag tror, att endast den omständigheten bör vara bevis för att det icke är så, att arbetarna flytta mindre ofta därför att denna legostadga finnes kvar, utan det är snarare på det sättet, att de flytta oftare, därför att den finnes kvar. Vi förstå, att när det är fråga om att göra upp ett avtal på lång tid och det förefinnes någon liten misshällighet mellan arbetare och arbetsgivare, så resonera nog arbetarna som så, att de vilja icke göra upp för så lång tid som för ett helt år. Men när det är fråga om att göra upp ett avtal med en uppsägningstid av en månad eller två eller tre månader, så resonera nog arbetarna som så, att det är besvärligt att flytta, och därför stanna de kvar.

Och hur är det med arbetarna inom industrien; flytta de oftare där än inom jordbruket? Jag tror icke, att så är förhållandet, utan tvärtom. De äldre, gifta arbetarna stanna kvar längre vid sitt arbete inom industrien än inom jordbruket. Och varför göra de det? Tro ni, det är därför att de hava det bättre? Nej, förvisso ej. Jag är säker på, att det finnes många bland de arbetare, som flyttat från jordbruket till industrien, vilka gärna skulle vilja flytta tillbaka till jordbruket igen. Men de göra det icke därför att de finna det kränkande att stå under legostadgan. Sedan man en gång försökt andra avtalsformer, går man inte gärna tillbaka till legostadgan.

Det är, som jag i början yttrade, min bestämda övertygelse, att denna legostadga icke endast är onyttig utan skadlig för jordbruket och jordbruksarbetarna själva. Och det är därför, herr talman, som jag vidhåller mitt yrkande om, att den bör bort, och yrkar bifall till motionen.

Herr Johansson i Uppmålby: Herr talman! Jag hade icke tänkt yttra mig i denna fråga. Den diskuterades så grundligt i fjol, att man kan säga, att den är fullkomligt utdiskuterad. Men jag kunde icke avhålla mig från att begära ordet, när herr Magnusson i Skövde kom upp och här fastslog, att man nu hade tagit bort alla de paragrafer, som vore till någon fördel för arbetsgivarna,

Om upphävande av legostadgan.
(Forts.)

Om upphä-
vande av
legostadgan.
(Forts.)

och att det nu endast återstode de paragrafer, som vore till fördel för arbetarna.

Jag vill säga, att sedan man strukit det, som borde strykas i tjänstehjonsstadgan — och det var för övrigt en skam för svensk lagstiftning, att det fått stå kvar så länge, som skett — när man strukit detta och det icke vidare är några stadganden av betydelse kvar, så förstår jag icke det motstånd, som reses mot att taga bort de sista resterna av denna, jag vågar påstå förnedrande stadga. Men det framskyntar såväl i herr Karlssons i Gasabäck och herr Magnussons i Skövde yttranden som i utskottets utlåtande, att man skall hava den kvar, därför att det skall komma någonting annat i stället. Och vad är det, som skall komma i stället? Jo, det skall komma en avtalslagstiftning, och denna skall naturligtvis rikta sig, anser tydligen herr Magnusson i Skövde, mot jordbruksarbetarna. Detta är ju en kategori av arbetare, som man nu återigen kommer att försöka binda genom lagstiftning. Jag kan gå med på avtalslagstiftning. Men då skall denna icke gälla endast en kategori av medborgare, lantarbetarna, utan då skall den vara utsträckt över hela linjen — ifall nu herrarna hava förmåga att genomföra en dylik lagstiftning, vilket jag mycket starkt betvivlar. Jag tänker, att det kommer att resas mycket starkt motstånd mot någonting dylikt. Den kategori av arbetare, som det här är fråga om, nämligen lantarbetarna, har alltid haft en låg ställning, och först på senare tider har den börjat tillvarataga sina intressen. Nu ingås det avtal mellan arbetare och arbetsgivare på detta område efter samma grundlinjer som inom industrien. Och detta synes mig vara den enda riktiga vägen.

För övrigt vill jag säga, att tjänstehjonsstadgan är icke mycket bindande för någondera parten. Jag läste i en tidning i dag, att den skulle vara bra att hava kvar därför, att om en tjänare varit i tjänst en längre tid, så hade husbonden skyldighet att försörja honom på ålderdomen. Men hur ofta praktiseras detta i våra dagar? Det har gjorts förr, det erkänner jag, då det fanns en gammal hederlig stam av jordägare med aristokratisk läggning, som ansåg det vara en skam att lämna dessa arbetare vind för våg på gamla dar. Men i våra dagar är detta icke någonting, som i allmänhet praktiseras. Och jag vågar även säga, att om det också finnes husbönder, som ha den uppfattningen, att de tack vare tjänstehjonsstadgan ha en viss garanti för att arbetarna stanna kvar hos dem längre tid, så har dock stadgan numera icke alls en sådan betydelse. Det visar sig nämligen att jordbruksarbetarna, åtminstone ogifta drängar och dylika, i stor utsträckning trots stadgan flytta från jordbrukarna innan deras tjänstetid gått till ända. Folket bryr sig icke längre om stadgan. Förut har man genom polismyndigheterna kunnat hämta sådana, som lämnat arbetet i förtid och skicka dem åter till detsamma, men det har varit vanligt, att när de väl kommit tillbaka, de ha givit sig iväg igen, och efter det man så skjutsat dem några gånger, ha till sist hus-

bönderna tröttnat och funnit att det inte var skäl att hålla på på detta sätt, utan ansatt det bäst att låta dem förbli borta.

Är nu tjänstehjonsstadgan sådan, att dess bestämmelser sakna verklig betydelse, varför skall man då ovillkorligen ha den kvar? Svaret är givet av herr Karlsson i Fjäl och herr Magnusson i Skövde: den skall vara kvar, tills man får något annat att sätta i dess ställe. Och vi veta vad detta andra är: det är detta, som man önskade driva igenom i riksdagen för några år sedan, nämligen en avtalslagstiftning. Ja, om man vill driva bort från jordbruket de arbetare, som nu finnas där, kan man ju slå in på denna väg. Men vill man icke detta, tror jag det är lyckligast att man slopar tjänstehjonsstadgan och låter jordbruksarbetarna liksom alla andra arbetare ingå avtal i de former, som också numera allt allmänare börja tillämpas.

Herr talman! Jag ber att få förena mig om det yrkande, som framställts om avslag å utskottets hemställan och om bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Magnusson i Kalmar: Herr talman! Herr Magnusson i Skövde och herr Poppius framhöllo, att den kvarvarande delen av tjänstehjonsstadgan endast innehåller bestämmelser om fördelar för arbetarna och nackdelar för arbetsgivarna. Jag vill då i likhet med den siste ärade talaren fråga: varför håller man då på arbetsgivarehåll, speciellt å jordbruksarbetsgivarehåll, så styvt på det som står kvar av tjänstehjonsstadgan?

Nej, det är nog så, att det är andra motiv, som ligga bakom motståndet mot denna stadgas upphävande. Och om icke herr Magnusson i Skövde och herr Poppius kunna förstå det anstötliga i en stadga, som i sin rubrik har benämningen »tjänstehjon» så finns det andra som göra det. »Hjon» är ju ett ord, som bättre passar för en träl än för en fri arbetare. Jag är förvissad om, att det finns tusentals arbetare i vårt land, som ha fullt klart för sig den nedläggande innebörden i ett avtal, där arbetaren träffas av en rubrik sådan som i tjänstehjonsstadgan. Det är icke minst därför man reagerar mot denna stadga.

Det har talats om fördelar för arbetarna i den nuvarande tjänstehjonsstadgan. Jag vill inte förneka, att stadgan verkligen i viss mån kan vara till fördel för arbetarna, men jag vill tillika framhålla, att dessa fördelar kunna arbetarna skaffa sig lika bra genom att träffa fria avtal med sina arbetsgivare.

Herr Magnusson i Skövde talade om vad »levande livet lärt». Ja, »levande livet» har i detta avseende lärt, att just det fria avtalet vinner terräng även ifråga om uppgörelser mellan arbetsgivare och arbetare på jordbrukets område. Skola sålunda »levande livets» erfarenheter få tala härvidlag, så bör det vara för ett avskaffande snarast möjligt av tjänstehjonsstadgan.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Om upphä-
vande av
legostadgan.
(Forts.)

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Herr Magnusson i Kalmar påstod, att undertecknad och herr Poppius skulle ha sagt, att den kvarvarande delen av legostadgan endast var till fördel för arbetarna, ty alla de bestämmelser, som voro till fördel för arbetsgivarna, hade man avskaffat. Och så tillade han: om detta är förhållandet, varför arbeta vi då för stadgans bibehållande?

Jag skall inte ingå därpå, huruvida han inte här tillskrev mig andra yttranden, än jag i själva verket fällt. Jag vill bara upplysa om, att om vi ändock hålla på stadgans kvarstående, det är av det enkla och ofantligt många gånger påpekade skälet, att jordbruket behöver en fastare avtalsform, en längre avtalstid, än det fria avtalet kan ge. Det är dock ett skäl, som var och en, som något sysslat med praktiskt jordbruk och icke fått alltför färgade glasögon på sig, bör kunna erkänna vara ett ganska bärande skäl.

Herr Johansson i Uppmälby hade åtskilliga citat rörande vad jag yttrat i denna fråga. Jag undrar, om det ändå icke vore skäl, att litet närmare undersöka, vilka personer i kammaren, som fällde ifrågavarande yttranden — han tillskrev mig nämligen uttalanden, som jag inte alls fällt, utan som härröra från andra personer, som uppträtt i debatten. Detta är visserligen kanske icke så mycket att fästa sig vid men när herr Johansson gjorde gällande, att jag skulle åberopat mig på behovet att i legostadgans ställe få en avtalslagstiftning till stånd och i detta sammanhang tillskriver mig uttalanden som alls icke äro mina, måste jag inlägga en gensaga. Vilka skall denna lagstiftning rikta sig emot, skall jag, enligt herr Johanssons i Uppmälby framställning, ha sagt. Jo, skulle jag vidare ha yttrat, naturligtvis mot lantarbetarna. Jag frågar: när och var har jag fällt det uttrycket, att en blivande avtalslagstiftning skulle rikta sig *enbart* mot lantarbetarna? Jag har tvärtom från riksdagens talarestolar vid flera tillfällen påpekat, att vad vi behöva är en avtalslagstiftning, som tryggar *såväl* arbetarnas som arbetsgivarnas rättigheter och skyldigheter. Jag har alltid påpekat, att avtalslagstiftningen bör vara ömsesidig. Jag ber herr Johansson i Uppmälby att i riksdagens protokoll taga reda på vad jag yttrat i hitthörande avseenden. Han får då säkerligen anledning att något omjustera sitt nämnda påstående.

»Det är icke mycket med legostadgan, säger man.» Ja, är det så rysligt litet *med* stadgan, varför i all världen dessa hetsiga anlopp mot densamma? Då är den väl inte så farlig.

Vi erkänna nu från vårt håll, att stadgan är bristfällig, och vi yrka på, att något annat sättes i dess ställe, men ännu så länge ha vi endast denna bristfälliga stadga att trygga oss till. Och så länge man icke givit oss något annat och bättre, måste vi hålla oss till vad vi i verkligheten nu äga.

Att det måste kännas så oerhört kränkande för arbetarna med denna tjänstehjonsstadga och särskilt detta, att arbetarna där råka benämnas tjänstehjon, har jag svårt att tro. Jag ber att få erinra herr Magnusson i Kalmar därom, att jag har en mycket vittgående erfarenhet ifråga om arbetsförmedlingen på detta område. Men jag

har aldrig träffat en arbetare, vare sig gift eller ogift, vare sig dräng eller statare, som en enda gång givit den ringaste antydning om, att han kände sig kränkt av att legostadgan fanns till eller att han måste taga arbete enligt dess bestämmelser. Det förefaller mig dock, som om, ifall det vore så allmänt förnummet, att stadgan är kränkande, man väl någon gång skulle få höra detta från vederbörande lantarbetare själva. Jag tror, att det är mest bland arbetarnas *ledare*, som man talar om det kränkande i tjänstehjonsstadgan och i ordet tjänstehjon. Jag vet åtminstone, att arbetsgivarna icke inlägga något kränkande i detta ord, — för övrigt använda vi inte den benämningen, utan vi ha andra och bättre tilltalsord, så att i praktiken betyder denna sak så litet. Och huruvida ordet tjänstehjon skulle betyda detsamma som träl, det vågar jag visserligen, såsom icke språkkunnig, inte yttra mig om, men jag har anledning att tro, att ordet »hjon» i sin rot icke har något gemensamt med »träl».

Om upphävande av legostadgan.
(Forts.)

Jag finner sålunda, att de skäl, som anförts till stöd för yrkandet om avskaffandet av tjänstehjonsstadgan, äro otillräckliga. Jag finner å andra sidan, att allting talar för, att vi snarast möjligt få fram en avtalslagstiftning, som tillgodoser båda parternas rätt och åstadkommer ordning, reda och stabilitet på ett område, där det mer än annorstädes behöves, nämligen inom jordbruket.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 100 ja mot 68 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 6.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget andra lagutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om ändring av 71 § i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården.

Om ändring av 71 § fattigvårdslagen.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad mo-

Om ändring
av 71 § fattig-
vårdslagen.
(Forts.)

tion, nr 14, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Paulsen* föreslagit, att riksdagen ville besluta göra följande tillägg till 71 § i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården:

»I fattigvårdssamhälle, där fattigvårdsstyrelse ej har något arbete att anvisa sådan försörjningspliktig, som här ovan i denna § åsyftas, dömes den skyldige — efter anmälan av fattigvårdsstyrelsen — av Konungens befallningshavande till tvångsarbete. Där tvångsarbete ålägges, skall tiden därför bestämmas till minst en och högst sex månader.»

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *Paulsen*: Herr talman! Jag skall villigt erkänna, att jag var mycket glad, när 1918 års fattigvårdslag blev beslutad. Jag tänkte då: nu skall väl denna lag medföra, att det kommer att givas möjlighet att ge ett skapligt understöd till dem, som verkligen behöva detta, och på samma gång, att man erhåller möjlighet att klämma till sådana människor, som icke draga sig för att bilda familj och sätta barn i världen, men som icke bry sig det ringaste om, i fall dessa gå under. I förra fallet visade sig lagen vara mycket bra. I det senare fallet, när det gällde att hålla efter försumliga familjeförsörjare, blev den i stort sett verkningslös. Som vi veta stadgar 1918 års lag att, då en familjeförsörjare på grund av lättja eller liknöjdhet ådrager sin familj sådan nöd, att den måste tilldelas understöd enligt fattigvårdslagens 1 §, kan den försumliga familjeförsörjaren av fattigvårdsstyrelsen åläggas arbete och, om han tredskas och icke vill fullgöra detta, av Konungens befallningshavande åläggas tvångsarbete.

Nu är det emellertid så, att med undantag av de större städerna, som ha arbetsinrättningar, och de lantkommuner, som ha jordbruk till sina försörjningsinrättningar, så har man icke möjlighet att tillämpa denna lag, därför att man har icke arbete att giva dessa människor, och följden blir, att de gå fullständigt fria.

För att råda bot på detta missförhållande och för att giva alla kommuner möjlighet att tillämpa denna lag har jag väckt denna motion, som går ut på, att sådana kommuner, som icke ha möjlighet att giva arbete åt försumliga familjeförsörjare, skulle ändå kunna få ålagt dessa tvångsarbete. Jag är fullt övertygad om att en sådan bestämmelse skulle verka därhän, att icke många personer bleve dömda efter denna lag, ty ha dessa personer på känn, att de måste råka illa ut, om de icke taga vara på sin familj, så komme helt säkert de flesta att taga vård om de sina. Att lagen verkligen skulle komma att verka så behöver man bara se på förhållandena i de kommuner, som redan ha möjlighet att tillämpa denna lag, för att vinna klarhet i den saken. Det bör vara begripligt för var och en även för dem, som icke syssla med dessa ting, att detta, att man icke kan hålla efter försumliga familjeförsörjare, ytterst drab-

bar dessa gamla, orkeslösa, utslitna människostackare, som under alla förhållanden måste ha understöd. Ty det finnes väl ingen fattigvårdsstyrelse, som, när den skall göra upp staten för det kommande året, räknar med att så och så många familjeförsörjare komma att övergiva sina familjer, dessa måste fattigvården taga hand om, och följaktligen måste man begära så och så stort anslag härför. Så handlar ingen och kan icke heller göra det, ty då skulle man giva sig allt för mycket ut i det ovissa. Och följden blir då, att när fattigvården måste taga hand om de familjer, som på detta sätt övergivas, så kommer fattigvården att giva dessa, som under alla omständigheter måste ha understöd, ett minskat sådant, då ju fattigvårdsstyrelsen måste hålla sig inom ramen för de till fattigvården anslagna medlen.

Nu är det visserligen, som utskottet säger, så, att när landsingen få dessa arbetshem färdiga, bortfalla dessa olägenheter, som jag påtalat, av sig själva, ty då få alla kommuner möjlighet att till dessa hem skicka försumliga familjeförsörjare. Men det dröjer ännu omkring 7 år, innan länen äro skyldiga att ha dessa arbetshem färdiga, och jag är alldeles övertygad om att så hårt som landsingen äro belastade med utgifter och så som förhållandena äro på penningmarknaden, så kommer man icke att ha dessa hem färdiga förr än man blir tvungen därtill. Och 7 år är en lång tid, och under den tiden kan mycket ont ske och många familjer övergivas och komma i elände, vilket icke behövt ske, om det funnits möjlighet att över allt tillämpa denna lag.

Nu förstår jag, att då utskottet enat sig om att yrka avslag på motionen, så kan inte jag, gent emot ett enhälligt utskott, ha några större utsikter att få den bifallen, men, då jag är fullt medveten om att jag har den rätta blicken på dessa ting, skall jag ändå yrka bifall till densamma.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till min motion.

Herr M a g n u s s o n i Kalmar: Herr talman! Den ärade motionären har framställt yrkande på ändring i fattigvårdslagens 71 §, gående ut därpå, att fattigvårdsstyrelse skulle med Konungens befallningshavandes medgivande kunna döma dylika försumliga familjeförsörjare till tvångsarbete, därest fattigvårdsstyrelsen icke kunde bereda dem arbete. Vad angår syftet, som i motionen framförts, så har utskottet varit enigt med motionären, att detta syfte är gott, men utskottet har icke kunnat gilla det sätt, varpå motionären föreslagit, att man skulle råda bot på detta förhållande. Ty om man skulle bifalla vad motionären föreslagit, så skulle det bliva på det sättet, att många av dessa försumliga familjeförsörjare i de kommuner, inom vars landstingsområde man saknar de arbetshem, som den nya fattigvårdslagen ålägger att uppföra, skulle bliva strängare behandlade än försumliga familjeförsörjare i sådana kommuner, där man har arbetshem, och bara denna omständighet talar för, att man icke kan gå med på motionärens yrkande. Dessutom innebär motionärens yrkande endast ett provisorium under den tid.

*Om ändring
av 71 § fattig-
vårdslagen.
(Forts.)*

Om ändring
av 71 § fattig-
vårdslagen.

(Forts.)

som återstår, till dess vi enligt lagen få dessa arbetshem färdiga. Och att då endast av denna anledning göra en ändring i fattigvårdslagen synes utskottet icke tillrädligt. Utskottet har därför yrkat avslag å motionen.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan. Jag tror icke, att det vore lämpligt att slå in på den väg, som motionären förordat, särskilt då det här är fråga om tvångsarbetslagstiftning. Jag tror, att man i det fallet bör framgå med ganska stor försiktighet.

Herr Paulsen: Herr talman! Jag kan mycket väl fatta utskottets mening och utskottets sätt att se på denna sak. Utskottet ser på denna sak som personer, som betrakta något på avstånd. Det är klart, att det då alltid skall verka fränstötande, om någon kommer och vill föreslå, att människor skola sättas till tvångsarbete. Men vi få komma i håg, att detta är icke något nytt förslag rörande tvångsarbete. Sådant finnes redan stadgat i lagen, det är här endast fråga om möjlighet för alla kommuner att tillämpa detta stadgande; jag vill endast ha det tillämpat i sådana kommuner, som hittills icke kunnat göra detta.

Så sade den föregående talaren, att med mitt förslag det skulle komma att handlas strängare mot försumliga familjeförsörjare i sådana kommuner, som icke hade arbetshem, än i sådana kommuner, som inrättat dylika hem. Men mitt förslag förutsätter under alla omständigheter, att konungens befallningshavande skall hava utslagsrätt, och vi få väl tänka oss, att konungens befallningshavande skall pröva, om fattigvårdsstyrelsen tilläventyrs förfarit oriktigt i något fall, då konungens befallningshavande naturligtvis icke dömer den person, som det kan vara fråga om, till sådant tvångsarbete. Detta synes mig vara alldeles klart.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Karlsson i Gasabäck: Herr talman! Frågan om vilka åtgärder samhället borde vidtaga mot försumliga familjeförsörjare var ju föremål för ingående överläggningar inom fattigvårdslagskommittén och inom särskilda utskottet vid 1918 års riksdag. Man var även inne på frågan om att stadga tvångsarbete och även fängelsestraff för sådana personer, som försummade sin försörjningsplikt, men man blev dock ganska enig om att ett stadgande av tvångsarbete för dessa försumliga familjeförsörjare var att gå längre än som avsågs med fattigvårdslagen. Därför föreslogs, att i kommunerna arbetshem skulle inrättas, dit sådana försumliga familjeförsörjare skulle kunna sändas. Men i sådana fall, där personen visade tredska eller rymde från anstalten eller i övrigt uppförde sig oskickligt, skulle efter anmälan hos konungens befallningshavande en sådan person kunna ådömas tvångsarbete i statens tvångsarbetsanstalter. Tvångsarbetet kom sålunda att bliva en högre instans, ett slags påbyggnad på arbetsplikten.

Om man nu skulle gå motionärens önskningsar till mötes, så

skulle inom de samhällen där arbetshem icke hunnit upprättas, man förbigå den mellaninstans, som ligger i arbetsplikten, och direkt ådöma tvångsarbete, men ett sådant förfarande skulle enligt utskottets förmenande verka orättvist. Man hyste inom fattigvårds-kommittén betänkligheter mot att direkt ådöma tvångsarbete, därför att i allmänna medvetandet tvångsarbete är mera nedsättande än arbetsplikten och det skulle därför i många fall bliva svårt för dem, som ådömts tvångsarbete, att när de komme ut skaffa sig uppehälle och arbete. Detta var en av orsakerna till att man icke ville gå med på att stadga tvångsarbete för försumliga familjeförsörjare. Och särskilt fanns det betänkligheter mot ett sådant stadgande för kvinnor, ty det förhåller sig så, att det icke endast finnes försumliga män i fråga om denna försörjningsplikt, utan det finnes också försumliga kvinnor, som då också i sådana fall skulle kunna ådömas tvångsarbete. Det framhölls inom kommittén, att det skulle vara mindre lämpligt att ådöma kvinnor tvångsarbete. Detta på grund av de mindre goda erfarenheter man vunnit av kvinnornas vistelse på tvångsarbetsanstalter.

*Om ändring
av 71 § fattig-
vårdslagen.*

(Forts.)

Med hänsyn till den olikhet inför lagen, som skulle bliva en följd av ett bifall till motionärens förslag, och med hänsyn även därtill — såsom herr Magnusson i Kalmar framhöll — att ett sådant stadgande endast skulle bliva ett provisorium under den tid, som förflyter, till dess att dessa arbetshem mera allmänt kommit till stånd, har utskottet icke kunnat gå med på hans motion.

Jag anhåller därför, herr talman, att i likhet med herr Magnusson i Kalmar få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Paulsen: Herr talman! Så vitt jag riktigt förstod den siste talarens anförande, så gick det ut därpå, att man borde vara synnerligen rädd om dessa slarvar, som övergiva sina familjer. Man skulle taga så lent som möjligt på dessa människor, därför att det kunde hända, att de finge mycket svårt att få arbete, när de komme ut. Men jag tycker för min del, att detta är ett alldeles galet betraktelsesätt. Dem man framför andra bör se milt på och taga milt på äro dessa övergivna människor. Man bör göra allt vad man kan för att skydda dem mot dessa slarvar. Jag vill ha sagt, att man skall taga milt, fint och lent på människorna, där detta är möjligt, men där man behöver ta i med dynggrepar, där skall man icke ta i med silkesvantar.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talman givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 7.

Föredrogos vart för sig:

andra lagutskottets utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion

angående tillstånd för flottningsförening att som säkerhet för vissa lån använda allmän flottleds egendom; samt

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckt motion angående ändring i lagen den 19 juni 1919 om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om landsting;

nr 10, i anledning av väckt motion angående ändring av 14 § 1 mom. i förordningen om kommunalstyrelse i stad;

nr 11, i anledning av väckt motion om ändrad tid för väckande av nya förslag vid landsting; och

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i stadgan den 13 juni 1913 om proportionellt valsätt vid vissa val inom landsting och stadsfullmäktige m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.*

Vidare förekom till behandling bevillningsutskottets betänkande, nr 4, i anledning av väckta motioner om förhöjning av tullsatserna för vissa varuslag.

Uti två inom riksdagen väckta med mindre avvikelser likalydande motioner, nämligen nr 119 i första kammaren av herr *Vennersten m. fl.* och nr 181 i andra kammaren av herr *Lindman m. fl.*, hade föreslagits, att riksdagen ville för vissa i motionerna uppräknade och eventuellt andra varuslag besluta sådana tullförhöjningar, som med hänsyn till föreliggande omständigheter kunde finnas nödiga eller nyttiga, ävensom att riksdagen ville för sin del besluta, att ifrågavarande tullförhöjningar skulle tillämpas redan under innevarande år från den tidpunkt Kungl. Maj:t bestämde.

Utskottet hemställde, att ovanberörda motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid betänkandet voro emellertid fogade reservationer:

av herrar friherre *Fleming* och *Antonsson*, vilka förklarar sig anse, att de i ämnet väckta motionerna bort till utskottet återremitteras;

av herrar *Wohlin*, *Ahlmans O. Olsson* och *Olsson* i Kullenbergs-torp;

av herr *Lithander*, som ansett att omförmälda motioner icke bort upptagas till avgörande, innan en väntad proposition i frågan inkommit, utan att motionerna bort sakligt prövas i samband med en eventuell kungl. proposition i ämnet; samt

av herr *Winkler*, vilken ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen ville besluta att provisoriskt, under ett år eller den kortare

tid som kunde bliva en följd av riksdagens senare beslut med anledning av eventuell proposition om andra tullsatser, beroende av varje industris särskilda behov av skyddstull, förhöja tullen å de i motionerna uppräknade taxerubrikerna med 100 procent.

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.*

(Forts.)

Utskottets hemställan upplästes. Därefter yttrade:

Herr Lithander: Herr talman, mina herrar! Herr Lindman m. fl. har i denna kammare väckt en motion, som syftar att bereda ett visst skydd åt våra industrier. Samma motion är väckt i första kammaren av herr Vennersten m. fl.

I dessa motioner pekas det på vår handelsbalans, där vi, ifrån att ha haft ett *exportöverskott* på över 590 miljoner kronor såsom maximum, nu gått ned till ett sådant *importöverskott*, att värdet av införda varor år 1919 översteg värdet av utförda varor med inte mindre än 911 miljoner kronor. Under år 1920 var vidare siffran för endast något över tre kvarts år mer än en miljard kronor. Man kan förstå, att dylikt skall ha en ödesdiger inverkan på industriens läge, och vi ha också bevitnat, hurusom den ena näringen efter den andra på senaste tiden t. o. m. fått lägga ned hela sin verksamhet.

Man har nu i motionerna utgått ifrån, att kraven från de industrier, ifrån vilka framställningar skett vare sig till regeringen eller till auktoritativa myndigheter på området, komma att bli beaktade. Men man har också velat hålla hela denna fråga vid liv, för den händelse en väntad kungl. proposition skulle utebli. Man visste, att det inom handelsdepartementet försiggår en utredning, som åsyftar att råda bot på nämnda förhållanden, men man vet däremot icke i vad mån Kungl. Maj:t kommer att föra fram de yrkanden om skydd, som blivit framställda. Vi veta ju för övrigt icke den dag som i dag är vilken Kungl. Maj:t vi få. Den gamla regeringen har avgått, en ny kommer till, och vi känna icke dennas synpunkter på dessa frågor. Det synes mig alltså, som om, ifall man under *andra* förhållanden skulle kunnat med ledning av de skäl utskottet här förebragt finna en antaglig förklaring till den väg, som valts, då man yrkat avslag å motionerna, detta i varje fall icke *nu* kan vara förhållandet, då vi sannerligen, som nämnt, icke ha den minsta aning, om, hur Kungl. Maj:t ställer sig till hithörande frågor.

Vi ha å vårt håll — det synes mig med full rätt — yrkat, att dessa motioner skulle behandlas såsom det varit brukligt i riksdagen i liknande fall, att man alltså, då man väntar att en kungl. proposition skall komma i ärendet, dröjt med handläggning av motionerna. Det har icke skett och det har icke fått ske i det föreliggande fallet.

Motionerna i första och andra kammaren syfta enbart till att bevara arbetsmöjligheter åt den svenska befolkningen, så att arbetsförtjänsterna behållas inom landet. De äyse att möta den ohejdade import som för närvarande försiggår. De gå icke ut på att helt omöjliggöra importen, utan man önskar endast begränsa densamma, man önskar lägga en hämsko på den, och därigenom ge den svenska

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

industrien det andrum, den behöver för att kunna existera. Det är då fullkomligt oförklarligt, mina herrar, hur det av representanter för arbetare, vilkas arbetslöner och inkomster man på så sätt söker bevara, kan såsom en trosdogm göras gällande, att det icke går an att lämna något skydd åt det inhemska industriella arbetet. Detta är så mycket anmärkningsvärdare, som vi i går sågo i pressen, att man i ett så oerhört kraftigt utvecklat industriland som England, rustar sig att skydda industrien just genom de medel, som man från nämnda håll nu vill avböja. Vi ha även sett, hurusom det framhållits i den tyska pressen, vilken förödande inverkan, som den gällande låga valutan i många fall äger för svensk industri. Det är bekant, att valutaförhållandena öka möjligheterna att industriellt arbete förlägges just till Tyskland.

Målmedvetna strävanden att vinna den neutrala marknaden som avsättning för andra länders produkter pågår nu från olika håll. Att man lyckats däri framgår av de siffror, som vi nyss hörde, nämligen att vi här i Sverige, från att ha ägt ett exportöverskott, från att sålunda ha sänt ut ur landet mer varor än dem vi importerade till en valör av över 590 miljoner kronor, nu kommit därhän, att icke blott detta överskott är borta utan vi till och med äro på efterkälken, så att säga, med över 1,000 miljoner kronor i importöverskott under något mer än tre fjärdedels år om man nämligen räknar med oktober månad förra året.

Kan det vara välbetänkt och klokt att under sådana förhållanden gå den väg, som bevillningsutskottets majoritet gjort genom att avböja vad motionerna föreslå och icke ens ge dem den prövning, som man i alla fall har rätt att fordra av riksdagen och som dess bättre vanligen sker.

Jag skall inte yttra mig om det sätt, varpå utskottet behandlat denna fråga. Jag vill endast vädja till såväl den närvarande ordföranden i bevillningsutskottet och de övriga ledamöterna därav, som även till kammaren, om man icke i alla fall kan anse, att det ligger rättvisa i kravet på att en saklig prövning av dessa angelägenheter kommer till stånd och att man icke går till doms i saken, förrän man hört vad motparten har att säga. Man kan ha vilken mening man vill i tullfrågor, och det ligger i sakens natur, att vi ha olika uppfattningar därvidlag. Men i alla händelser, mina herrar, bör man väl icke vara med om ett avslag på en fråga, förrän man hört vad den andra sidan vill anföra. Man bör icke gå till avslag så länge som det är fullkomligt oprövat, om det är berättigade krav, som framställas.

Mina herrar! Det gäller här icke bara det formella, om man skall vinna bifall till ett par motioner eller icke, utan det gäller, huruvida vi skola kunna ge stora delar av Sveriges befolkning tryggade arbetsmöjligheter. Det gäller, huruvida vi skola ordna det så, att vi hjälpa denna befolkning i dess trångmål. Man har icke velat ge oss det tillfället, vi ha icke inom utskottet fått framföra de detaljkrav vi önskat, de bevis vi haft därom, att olika grupper inom industrien äro nödställda. Det vilar ett stort och tungt ansvar på de

personer inom utskottet, som låtit sig förledas till en dylik avvisande hållning — jag måste säga detta, ty det är fullkomligt enastående i bevillningsutskottets annaler, att en behandling av ett ärende kunnat få försiggå på det sätt som skett.

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.*

(Forts.)

Frågan drevs som bekant till ett hastigt avgörande inom utskottet. Vi begärde å vårt håll att få ärendet bordlagt, tills en kungl. proposition i ämnet förelåg. Detta vägrades, och med den förseglade sedelns utslagsröst avgjordes i ett icke fulltaligt utskott voteringen. Man visste nämligen, att om saken genast skulle gå till avgörande, det icke var möjligt att uppnå ett bifall till motionen. Hade åter betänketid funnits och vi alltså hunnit få fram de bevis vi önskade, det material, som nu ligger i handelsdepartementet, hade det icke varit lika lätt att med vägande skäl gendriva de krav, som framställdes.

När saken emellertid togs på nämnda sätt, yrkade vi, att man i varje fall skulle undersöka förhållandena beträffande fyra av de rubriker, som det rörde sig om, och eventuellt de ytterligare däribland, som tid och omständigheter medgävo. Ej heller detta medgavs. Här har alltså, mina herrar, bevillningsutskottet gått till beslut i denna fråga, utan att underkasta densamma någon realprövning, trots att det gällde att söka skaffa viktiga industrier arbetsmöjligheter. Man kan ha vad uppfattning man vill, rent sakligt sett, men man måste dock med rätta skarpt reagera mot ett sådant tillvägagångssätt.

I sin motivering till avslagsyrkandet går utskottet, märkvärdigt nog för övrigt, in i behandling av en motion, som väcktes under fjolåret och som nu icke alls är medtagen i motionärernas framställning. Vi ha aldrig talat om denna motion och dess yrkanden, och vi ha icke givit vår motion den vida ram, som utskottet riktar sig emot. Det är ett fullkomligt felaktigt resonemang, då det i betänkandet säges, att »de först nämnda förslagen syfta till ökat tullskydd för samtliga de industrier, vilka därav kunna vara i behov, under det att de senare nämnda riktlinjerna avse att undersökning måtte verkställas till uttrönande, huruvida och i vilken utsträckning det kan vara lämpligt att genom provisoriska tullar åstadkomma ett visst skydd för några ur det allmännas synpunkt betydelsefulla industrier». Vi ha begärt, att det material, som finnes tillgängligt i handelsdepartementet, skall ställas till bevillningsutskottets förfogande för att det verkligen skall kunna vara i stånd att bedöma dessa förhållanden. Det är anmärkningsvärt, att man såsom skäl för avslag får höra, att detta material icke är färdigt. Detta materials anskaffning, mina herrar, ha vi dock fått bekosta med över 710,000 kronor. När så bevillningsutskottets medlemmar önska veta, hur långt man kommit med utredningen, svarar man: det finns ingenting färdigt! Jag skall inte gå in på detaljerna här, om jag inte tvingas därtill, men jag måste säga, att det är verkligen rent av upprörande, att ett sådant besked skall lämnas ett riksdagens utskott. Då vi inom utskottet hemställde, att vi skulle få reda på hur utredningsfrågan låg till, kom där upp en tjänsteman, som på ungefär tio minu-

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

ter relaterade ett program, efter vilket utredningen är lagd. Detta var allt vad bevillningsutskottet fick veta. Man erhöll nästan det intrycket, att man ville driva med riksdagens bevillningsutskott. Så behandlar man sannerligen icke ett utskott, som begär upplysningar i allvarliga frågor.

Man säger, att vad som begärdes skulle ha medfört ett avsteg från en gång uppdragna linjer i frågan och att undersökningen komme att bliva högst tidsödande. Vi ha emellertid icke fordrat annat än att få del av det material, som tills dato kommit utredningen till handa, och vi ha inte yrkat något, som skulle kunna förrycka utredningsarbetet. Vi ha velat få papperen på bordet för att inom bevillningsutskottet få till stånd en diskussion därom, i vad mån de olika industrierna ha behov av skydd. Jag säger än en gång, att det icke är meningen att söka driva igenom ett tullskydd, som förhindrar varje import från utlandet, utan vi vilja ordna det så, att vi bevara den egna marknaden åt den inhemska produktionen i främsta rummet. Det må råda vilka frihandelsteorier som helst, de må ha vilket fog som helst i de stora länderna: *vår* industri mäktar i varje fall icke uthärda tävlan med utlandet, utan att en justering av tullskyddet kommer till stånd. Det är denna justering, som vi begärt.

Man säger, att det skulle förrycka arbetet, därför att den uppgift, som handelsdepartementet har, gäller de industrier, »vilka äro för det allmänna av särskilt stor betydelse». Jag undrar om man egentligen kan skära bort någon industri, som icke har en betydelse för stora grupper av svenska arbetare; och man kan nog även dit i många fall räkna industrier, som, även om de sysselsätta ett litet arbetarantal, dock äro av den art att det för vårt land måste vara av betydelse att under alla förhållanden hålla dylika industrier i gång. Jag vill härvid särskilt peka på vad som är känt under benämningen »key industries», alltså sådana, som för ett land är av betydelse att under alla förhållanden och särskilt vid avspärning hålla i gång.

Friherre Fleming och herr Antonsson ha i en mycket utförlig reservation delgivit sina erinringar, och jag får lov att säga att i den motiveringen finns icke en rad, som jag icke för min del hade kunnat skriva under. Då jag emellertid av bortresa var tvungen att lämna in min reservation på förhand, så är det anledningen till att jag gjort den så kortfattad som jag har gjort och begränsat den till att endast utgöra ett konstaterande av, att det icke förelegat någon realbehandling, på vilken utskottet kunnat grunda ett avslagsyrkande.

Det är ganska anmärkningsvärt att finna en sådan likgiltighet för det inhemska näringslivet av den art, varav utskottsmajoritetens beslut genomandas, det är anmärkningsvärt att finna något sådant i samma ögonblick som man kan konstatera att i utlandet, där man är synnerligen mån om att skydda inhemska industri, där avvisar man import av varor, som möjligen skulle kunna tillverkas hos vederbörande land själv, samtidigt som man där gör målmedvetna ansträngningar att vinna vår marknad. Och vår neutrala marknad är icke

utan betydelse för andra land. Ty vi veta att under det kaos som råder på olika håll är det just de neutrala marknaderna som i alla fall hava kunnat på grund av sin frihet från utgifter för kriget skapa köpmöjligheter. Det är dem man vill använda, och därtill får man nu hjälp från bevillningsutskottets majoritet. Vi ha här dagligen tillfälle att erfara huru förhållandena gestaltat sig; man kan knappast öppna en tidning, utan att man läser förteckningar över industrier som ha nedlagt driften.

Det är, mina herrar, gott och väl att vi ha en utredning, men vad vi vilja ha, det är snabba åtgärder, så att vi kunna förebygga de påföljder, som medföras av långvarig driftinställelse. Att vinna en marknad, det är svårt nog, det kräver åratals ansträngningar, det kräver nedläggande av kapital, understundom kanske går det förlorat ett par gånger om, innan företaget kommer i gång. Men att förlora en marknad, mina herrar, det går mycket lätt. Och det är ledsamt, det är beklagligt, att den majoritet, som dikterat beslutet i bevillningsutskottet har så liten känsla för vad det svenska näringslivet innerst innebär. För mig är det fullkomligt oförklarligt, att arbetarrepresentanter intagit denna ståndpunkt. Jag skulle kunna förstå motsatsen; jag skulle kunna förstå, ifall det varit de, som varit förkämpar för det som vi nu här stå och strida för, i stället för att det är tvärtom. Och jag undrar, om icke en gång, när massorna där ute börja reflektera över det verkliga sammanhanget, om de icke då komma att fälla en mycket hård dom över dem som fört deras talan i riksdagen och i bevillningsutskottet i dessa frågor.

Man har skapat ett slagord, man har sagt att den svenska industrien verkar fördyrande för allmänheten. Jag vill påstå, att förhållandet är det motsatta. Ty faktum är, mina herrar, att i den starka tävlan som råder, så fort det gäller inhemsk tillverkning, som är känd landet över, i denna skarpa tävlan har man en regulator på detta område. Det, som kommer från utlandet, kommer från så många håll, att det icke kan bli föremål för samma skarpa kontroll som de svenska industrialsterna äro utsatta för. Och är det icke klokt att vi i stället för att giva arbetslöshetsunderstöd giva arbete? Vi skola försöka ordna det så, att vi i möjligaste mån hålla företag och arbetsverksamhet i gång, och för detta ändamål måste vi bl. a. träffa de anordningar som blivit i motionerna förordade.

Jag kan alldeles särskilt erinra om, att när man talar om att ett skydd skall verka fördyrande på svensk tillverkning, så är det, mina herrar, understundom rena raka motsatsen som inträffar. Det är nämligen så, att, såsom det nu förhåller sig, i många fall företag icke kunna gå med full drift, utan de gå med hälften eller en tredjedel av den vanliga driften. Men få de det skydd som begäres, som behöves för att kunna, låt vara icke vinna marknaden helt, men återvinna den, fördubbla tillverkningen, då bringas kostnaderna ned, och den omedelbara följderna därav blir den, att den svenska produktionen kan föras ut i marknaden till billigare pris utan att det som ni här kalla »det fördyrande tullskyddet» lägger hinder i vägen. Så förhåller det sig i verkligheten med många saker, mina herrar.

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Fort.)*

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.*
(Forts.)

I varje land framstår det för var och en, som där har att syssla med ekonomiska frågor och som varit i kontakt med verkligheten såsom ett bestämt önskemål och såsom något ytterligt viktigt att bibehålla hemmamarknaden. Och det är den som, mina herrar, vi nu äro i färd med att förlora på så ofantligt många områden. Man förstår emellertid mycket väl taktiken. Man förstår att här har det gällt, att en och en sak i sänder skall ifrån frihandeshåll slås ihjäl. Man har tagit kaffetullen först. Nu tar man industritullarna, sedan vägrar man lantmännen det skydd de behöva för moderneringen, och slutligen har man även de finanstullar, som regeringen, den avgångna regeringen, haft på sitt program och som voro en av dess få programpunkter. Man har icke vågat taga alla frågor i ett sammanhang, man har icke vågat låta riksdagen pröva dem med hänsyn tagen till deras samhörighet. Nej, man har gått tillväga som man gjort, så att man t. o. m. inom bevillningsutskottet kommit att använda, jag får lov att säga rent förkastliga metoder, i varje fall metoder som aldrig förut blivit använda och som framkallat en så skarp reaktion och låtit denna ta sig uttryck i sådana ord, som säkerligen aldrig fällts inom ett riksdagens utskott och som ledningen inom utskottet måst hålla tillgodo med. Med användande av varje medel har man sålunda ställt sig emot en sak, som man ju kan ha olika meningar om, och man har härvid använt ett stridsätt, mina herrar, som måste verka i högsta grad upprörande.

Det är ju möjligt, herr talman, att när utskottets talan här blivit fördd, det kan bli anledning att ånyo uppträda och måhända bemöta vad som kan komma att sägas. Men att gå in i någon debatt eller i något relaterande av hur de olika industrierna ha det ställt, det är ju givetvis icke någon mening med i det läge, vari frågan nu ligger. Jag ber att få vädja till kammaren i dess helhet att i detta fall låta rätt gå före makt, och jag ber, herr talman, att få yrka återremiss till bevillningsutskottet för att frågan måtte få den realbehandling, som har förvägrats densamma.

Herr R ö i n g: Herr talman! Hade jag icke tagit del av en mycket hätsk tidningsartikel, som förekom i en aftontidning här i Stockholm samma dag som bevillningsutskottet fattade definitivt beslut rörande de båda föreliggande motionerna, så hade jag i sanning blivit ytterst förvånad, när jag genomläste den motivering som förekommer i den reservation som friherre Fleming och herr Antonsson avgivit och som är bifogad det föreliggande utskottsbetänkandet. Friherre Fleming och herr Antonsson påstå i likhet med den siste ärade talaren såväl i början av sin reservation som ock i slutet av densamma, att de båda föreliggande motionerna icke i bevillningsutskottet erhållit någon realbehandling, och i slutet av sin reservation påstå nämnda båda herrar att detta föranleder att »riksdagen betager sig all möjlighet att ingå i prövning av ifrågasvarande för vårt ekonomiska liv så viktiga spörsmål». Ja, vore det påståendet överensstämmande med verkligheten, då medger jag till fullo, att bevillningsutskottet icke ägnat detta viktiga spörsmål

den granskning och den undersökning, varav det utan tvivel varit i behov. Men lyckligtvis är detta påstående icke riktigt. Denna uttalade uppfattning kan endast förklaras från de båda ärade reservanternas sida därav, att dessa båda herrar icke voro närvarande i bevillningsutskottet under den första dagen, då dessa båda motioner där behandlades.

Det är, herr talman, icke angenämt och under vanliga förhållanden icke ens lämpligt, att man här i riksdagen under diskussionen av ett betänkande redogör för det, som förekommit vid frågans behandling i utskottet. Men då såväl i en reservation som från en utskottsledamots sida framkommer den uppgiften, att utskottet icke gått tillväga på sådant sätt, att motionerna realbehandlats, så anser jag mig som utskottets ordförande icke endast ha rätt utan även plikt att i största korthet inför kammaren redogöra för, hur dessa båda motioner blivit behandlade av utskottet, på det kammaren må sättas i tillfälle att själv bedöma, huruvida man med fog verkligen kan påstå, att någon realbehandling av motionerna icke ägt rum i utskottet.

När motionstiden utgått för de motioner, som skulle remitteras till ständiga utskott, sammanträdde bevillningsutskottet omedelbart för att fördela de olika ärendena på avdelningar och eventuellt besluta, huruvida någon av de föreliggande motionerna skulle behandlas fristående i plenum i utskottet. På hemställan av ett par av bevillningsutskottets ledamöter från olika politiska partier beslöt utskottet enhälligt, att de båda ifrågavarande motionerna skulle behandlas i plenum men att samtliga övriga tullmotioner i motsats härtill skulle remitteras till första avdelningen för förberedande behandling. Till följe detta utskottets enhälliga beslut uppförde jag på föredragningslistan till bevillningsutskottets sammanträde måndagen den 7 februari båda motionerna, och utsändes föredragningslistan till samtliga ledamöter och suppleanter genom expressbrev två dygn i förväg. Det visade sig redan vid början av diskussionen i utskottet, att olika meningar gjorde sig gällande, huruvida motionerna borde behandlas i sammanhang med en eventuell kungl. proposition rörande förändrade tullsatser vid vissa enstaka rubriker, vilka uteslutande gällde industritullar, eller om dessa båda motioner borde behandlas fristående. Det uttalades från olika håll inom utskottet under den förberedande diskussionen, att redan då en realdiskussion borde få äga rum, vilket naturligtvis genast medgavs. Det framfördes under denna debatt olika skäl för och emot motionärernas hemställan, så att dessa saksäl kunde inverka på den ståndpunkt man skulle intaga till frågan, huruvida ärendet skulle bordläggas, till dess en eventuell kungl. proposition kom in på kamrarnas bord — man antog i så fall någon gång i mars månad — eller genast fristående behandlas. Vi ägnade hela förmiddagens sammanträde den 7 februari åt denna diskussion, och sedan första voteringen ägt rum, fortsattes efter lunchen diskussionen om och realbehandlingen av de båda motionerna, och denna realbehandling fortgick under hela tisdagssammanträdet. Under överläggningen fram-

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.*
(Forts.)

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

hölls, att utskottet icke borde acceptera den linje, som de ärade motionärerna uppdragit, nämligen att riksdagen skulle lämna de industrier, vilka tillfölje kristiden hade behov av ökat tullskydd, ett dylikt skydd, emedan ett sådant beslut skulle vara fullständigt orimligt och medföra konsekvenser, som man antog, att högst få av riksdagens ledamöter skulle vilja vara med om. Under denna långa diskussion, som pågick både måndagen och tisdagen, påvisades i anslutning till offentliga handlingar, som äro tillgängliga för vem det vara må, att en dylik åtgärd oavvisligen skulle medföra sådana förhöjningar av en massa tullsats, att en mängd nödvändighetsartiklar bleve på oskäligt sätt fördyrade för konsumenterna. Jag skall, mina herrar, bara nämna några få exempel.

Vi känna alla till, att den svenska industrien i stort sett med få undantag för tillfället har det ytterst brydsamt, vilket även är fallet med industrierna världen runt. Bland de industrier, som ha det värst, icke minst därför att det finns så orimligt stora lager hos grossisterna, är textilindustrien. Av dess olika branscher sysselsätter konfektionsindustrien många tusen arbeterskor och arbetare. Vilket ökat tullskydd behöver damkonfektionsindustrien enligt inkomna offentliga framställningar för att med framgång kunna upptaga konkurrensen med utlandet? Ifrågavarande industri erhöi före världskriget enligt industriidkarnas egen uppfattning ett väl avvägt tullskydd, när riksdagen åsatte konfektionsvaror ett visst ökat tullskydd, som nu uppgår till 5 kronor per kilogram. Vad kostar en tysk damkappa, som användes av den stora dampubliken i vårt land? Det finns naturligtvis mycket olika kvalitéter, men de vanligast förekommande sorterna kosta nu vid import från Tyskland inklusive tull ett belopp mellan 35 å 40 kronor per styck. Vad behöver den svenska konfektionsindustrien för ökat tullskydd för en dylik kapp för att kunna upptaga konkurrensen med Tyskland? Jo, tullskyddet behöver höjas från 5 kronor per kilogram upp till c:a 75 kronor per kilogram eller med 1,500 % i runt tal. En sådan kapp, som från Tyskland köpes förtullad för mellan 35 och 40 kronor, kan enligt vad som uppges av samtliga större svenska damkonfektionister icke tillverkas i Sverige under ett pris av 120 kronor, och då en dylik kapp väger 1,1 kilogram, behöves ett tullskydd av cirka 75 kronor per kilogram, medan den nu utgående tullsatsen är 5 kronor.

Övergår man till andra branscher inom textilindustrien och sätter tullskyddet så högt, att det motsvarar det belopp, varmed den svenska arbetslönen ingår i produktionskalkylen, så finner man att detta skydd icke räcker till för att den svenska industrien med framgång skall kunna konkurrera med den tyska industrien. Det finnes andra branscher inom textilindustrien, inom vilka även om riksdagen satte tullen så högt som till 150 % av de utbetalade höga arbetslönerna i Sverige, den svenska tillverkningen icke skulle kunna med framgång konkurrera med den tyska, d. v. s. även om de svenska arbetarna arbetade gratis inom industrien och dessutom betalade arbetsgivarna kontant hälften av den beräknade lönen, så skulle icke

utan tullskydd den svenska textilindustrin inom ifragavarande bransch kunna utstå konkurrensen med den tyska.

Det framhölls dessutom under debatten inom utskottet en massa andra liknande fall, som visade, vart det skulle leda hän. om riksdagen går motionärernas önskan tillmötes genom att lämna den svenska industrien det ökade tullskydd, varav den nu är i behov. En massa industrier äro nämligen i behov av ett tullskydd motsvarande 100 % av varans värde. Ni finner, mina herrar, av utskottsbetänkandet, att en så utpräglad protektionistiskt sinnad medlem av bevillningsutskottet som herr Winkler, i sin reservation nödgats efter realbehandlingen av motionerna taga avstånd från ett dylikt yrkande, när han icke kan vara med om en större ökning än 100 % av de angivna tullsatserna. Till sist ber jag få meddela att superfosfatsindustrin begär ett ökat tullskydd av 1.500 %.

Jag har önskat meddela detta blott för att med några få ord angiva en del av realbehandlingen inom utskottet, vilken möjliggjorde ett ståndpunkttagande till motionerna. Vidare diskutrades, vilka andra följder ett bifall till motionerna skulle få. Enligt majoritetens uppfattning skulle ett bifall ha till följd, att man fastläste dyrtiden, men hindrade en behöflig minskning av produktionskostnaderna samt i varuprisen på den inhemska marknaden, vilka lägre priser numera äro gällande i utlandet. Det var sedan denna realbehandling pågått under eftermiddagen måndagen den 7 februari och hela sammanträdet tisdagen den 8, som utskottet till sist intog sin ståndpunkt till de föreliggande motionerna, och jag ber få understryka, att det under dessa båda dagar icke framkom något som helst yrkande på en kortare bordläggning till något påföljande sammanträde. Hade herr Lithander eller Vennersten framställt ett dylikt yrkande, är jag övertygad om, att ingen motsatt sig detsamma. Jag har icke rättighet att tala annat än å egna vägnar, men icke hade jag åtminstone gjort det. Jag frågar er då, mina herrar: ha dessa motioner enligt de upplysningar jag nu lämnat realbehandlats av utskottet? Såvitt jag kan finna, har allt gjorts från utskottets sida, som under nuvarande förhållanden kan göras, såvida man icke med realbehandling förstår, att utskottet bort göra en utredning rörande alla de provisoriska tullsatsers storlek, varav den svenska industrien är i behov, vilken allsidiga utredning icke pågår inom handelsdepartementet.

Man kan mycket väl, som den siste ärade talaren alldeles riktigt framhöll, ha olika meningar i tullfrågan. Man kan naturligtvis också ha olika meningar, huruvida dessa båda motioner lämpligast bort behandlas i sammanhang med en eventuell tullproposition eller fristående på det sätt utskottet beslutat. Men man har icke rättighet, herr Lithander, att påstå, att bevillningsutskottet icke ägnat dessa motioner samma realbehandling, som alltid förut kommit de motioner och propositioner till del, vilka blivit remitterade till bevillningsutskottet. Utskottet har i motsats gjort allt vad på detsamma ankommer, för att dessa motioner skulle realbehandlas i den utsträckning det var möjligt. Men dessa motioner äro ytterst märk-

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.*
(Forts.)

värdiga därför, att i desamma icke yrkas viss angiven höjning av tullsatserna vid vissa angivna rubriker, utan hava sin kläm så formulerad, att den berör *hela* den svenska tulltaxan, enär motionärerna vilja ha ökad tull i förhållande till behovet icke endast för de i motionerna uppräknade varuslagen utan även för andra varuslag, som kunna angivas under behandlingen i utskottet, och det kan ju då gälla alla rubrikerna i tulltaxan för industrialster.

De ärade reservanterna framhålla vidare, att de blivit mycket förvånade över att bevillningsutskottet anser, att en ytterligare utredning är nödvändig, i den händelse utskottet skulle ha stannat för ett bifall till herrar Vennerstens och Lindmans motioner. Och de framhöllo: det ha vi aldrig bett om, varför uttalar utskottet en sådan uppfattning och ett sådant påstående? Ja, om herr Lithander hade kännedom om, hur planen för utredningsarbetet inom handelsdepartementet är lagd, så hade herr Lithander liksom de ärade motionärerna varit den förste, som yrkat, att där utredning icke finnes eller äger rum, där skall den behövliga utredningen utföras, ty ingen kan tänka sig möjligheten av att riksdagen bestämmer förhöjda tullsatsers utan att förslagen till förhöjningar äro fotade på en ingående utredning. Jag förstår av tidningsartiklar, senast av en i dag i en morgontidning förekommande ledare, att man icke har någon kännedom om, hur denna utredning är planlagd. Jag skulle naturligen, herr talman, icke ansett mig ha rätt att meddela, hur den pågående utredningen är planlagd, om icke handelsdepartementet till bevillningsutskottet insänt en promemoria, däri departementet upplyser om, hur utredningen är planlagd, nämligen så, att densamma gäller betydelsefulla och av utländsk konkurrens kännbart drabbade industrier. Det är således endast fråga om sådana industrier, vilka för vårt land äro av stor betydelse och av stort värde.

Nyss yttrade herr Lithander: det låter sig icke göra att skilja vissa industrier från andra, vilket man ej heller bör söka göra, då även små industrier äro betydelsefulla för vissa arbetargrupper. Men tror herr Lithander verkligen, att så små synpunkter äro grundläggande för denna utredning? Det skall självklart vara de industrier, som äro av betydelse för vårt land i sin helhet, ej för vissa arbetargrupper, vilka industrier man skall undersöka, huruvida de böra erhålla ett provisoriskt ökat tullskydd. Om jag nu går igenom rubrik efter rubrik allt efter som de äro angivna i motionen, så finner jag i motsats till vad som påstås i dagspressen, att endast ett fåtal av dessa industriernas målsmän personligen inför delegationen haft företräde för att utveckla sina synpunkter till de föreslagna förhöjda tullarna och detta beroende därpå, att alla övriga industriernas produktion ej anses vara av den stora betydelse för landet i sin helhet att ett inkallande ansetts lämpligt. Hade kännedom härom förefunnits, är jag övertygad om, att många påståenden och många hårda ord icke framkommit i dagspressen och att icke heller de ärade reservanterna då tillåtit sig framkomma med ett sådant påstående, som de gjort.

Vidare påstå reservanterna — och så vitt jag kunde fatta, in-

stämde herr Lithander till någon del åtminstone i deras uppfattning — att motionen icke är avsedd att vara ett försök att skaffa alla dessa industrier, som äro i behov av ökat tullskydd, ett sådant. Med motionen har man endast avsett, att i den händelse en kungl. proposition i tullfrågan förelägges årets riksdag, med vilken motionärerna icke äro nöjda, så skola dessa motionärer i en sådan situation kunna upptaga förslag till ändrade tullsatser för en del andra varuslag, än Kungl. Maj:t medtagit i propositionen.

Jag förstår icke, att de ärade motionärerna ej med ett enda ord antytt, att så är fallet. Men åtminstone torde det icke ha varit avsikten hos två av motionärerna, vilka äro medlemmar av bevillningsutskottet, att syftet med motionen varit det som reservanterna angivit. Men nu låter det så bra, när reservanterna se, att det finnes majoritet i utskottet för avslag, att i den situationen framkomma med ett sådant påstående som reservanterna göra. Ni behöva, mina herrar, endast läsa det föreliggande utskottsbetänkandet, så finna ni, att en av de båda högerreservanterna från andra kammaren, herr Winkler, avgivit en reservation, i vilken han, som underskrivit en av de föreliggande motionerna, icke tvekar att framkomma med förslag till en generell tullförhöjning av 100 procent å de rubriker i tulltaxan, som äro angivna i motionen. Herr Lithander har också själv meddelat, att han i bevillningsutskottet framställt ett helt annat yrkande än det han angivit i sin reservation, och vilket han icke kunde upptaga i denna sin reservation, emedan det icke kunde leda till någon åtgärd från riksdagens sida. Hans yrkande i utskottet innebar att motionerna skulle överlämnas till första avdelningen med uppgift att avdelningen skulle undersöka, huruvida de fyra första i motionen angivna tullrubrikerna och eventuellt flera borde förhöjas på grund av industriens behov av högre tullskydd. Kammarerna torde finna, att dessa båda ledamöter av andra kammaren inom bevillningsutskottet åtminstone ha menat allvar med det yrkande, som göres i motionen.

Nu är herr Lithander mycket missnöjd över att bevillningsutskottet icke kunnat erhålla en massa uppgifter från handelsdepartementet. Jag antar emellertid, att det var en felsägning av herr Lithander, då han yttrade, att kostnaderna för det material, som handelsdepartementet har sammanfört, skulle uppgå till 710,000 kr. Jag tillhör delegationen i handelsdepartementet och arbetar varje dag i densamma, men jag har svårt att antaga, att ens handelsdepartementet nu kan bedöma, vad dessa utredningar ha kostat, men antagligen uppgå de endast till en bråkdel av det av herr Lithander uppgivna beloppet; men herr Lithander tänkte antagligen även nu på en sak och talade om en annan. Han tänkte antagligen på tull- och traktatkommitténs utgifter under de två år, som dess arbete pågått, och icke på den korta utredning, som sedan två månader ägt rum i handelsdepartementet.

Nu framhåller herr Lithander — och herr Vennersten har ofta offentligt gjort samma uttalande — att vad industrien önskar det är snabba åtgärder, industrien vill inte ha något uppskov. Ja.

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

*Om förhöjning
av tullsatserna
för viska
varuslag.*
(Forts.)

då är det bra märkvärdigt, att då vi vidtaga de snabbaste åtgärder som kunna göras, nämligen att nu framlägga frågan till behandling och avgörande på kamrarnas bord, vi ändå få förebräelser av herr Lithander att vi icke varit snabba nog i vändningen. Lyckas det herr Lithander att få majoritet i andra kammaren för sin ståndpunkt, och likatänkande i första kammaren med honom att där uppnå samma resultat, så kommer omedelbart utredning att verkställas i den utsträckning, som är nödvändig för att utskottet skall kunna framkomma med förslag till ändring i alla de rubriker, där ändringar behövas för att respektive industrier skola få det tullskydd, varav de äro i behov. Men är det icke mycket fördelaktigare, herr Lithander, att denna utredning i så fall börjar i övermorgon, än att utredningen börjar någon gång efter påsk, vilket skulle ha till följd att riksdagen skulle vara tvungen att förbli samlad långt efter den tid då vi alla hoppas den är avslutad.

Jag skall icke tillåta mig att alltför mycket ägna mig åt den märkvärdiga uppfattning, herr Lithander uttalade, att en tull icke fördyrar, utan förbilligar en vara. Då jag är en varm vän av att alla åtgärder vidtagas, som man kan vidtaga, för att få ned produktionskostnaderna och prisnivåen i vårt land, förstå ni, mina herrar, att jag skulle vara ivrigare än herr Lithander att få höjda tullar, om jag ett ögonblick trodde, att det låg något befogat i hans påstående, att höjda tullar medföra billigare priser.

Herr Lithander nämnde också, att man vet, att en kunglig proposition i ämnet är att vänta och att därför bevillningsutskottet borde ha behandlat de föreliggande motionerna först när propositionen kommit på kamrarnas bord. Jag vet inte, om herr Lithander fått detta meddelande av den avgångna regeringen eller av någon annan. Men jag kan upplysa herr Lithander och kammaren om, att denna utredning inom handelsdepartementet pågår ännu den dag som i dag är, och jag antager, att det icke finnes någon, som vet, huruvida denna utredning kommer att lämna ett negativt eller positivt resultat. Det är sålunda ovisst, om vi ha att vänta en kunglig proposition eller icke.

Mycket skulle vara att tillägga, men jag skall begränsa mig till vad jag nu sagt. Andra kammaren har här tillfälle att intaga ståndpunkt till frågan, huruvida kammaren önskar att ge de industrier, vilka äro i behov av ökat tullskydd, ett dylikt, eller huruvida man vill avslå en dylik hemställan och sedermera invänta det resultat, som den utredning kommer att lämna, vilken nu pågår inom handelsdepartementet. En återremiss till bevillningsutskottet kan icke innebära något annat än ett accepterande av den förra linjen, och denna linje skulle enligt min bestämda övertygelse så långt ifrån vara till lycka för vårt land och för vår industri, att den i stället skulle återföra oss till de år vi genomlevat, då priserna och produktionskostnaderna voro de högsta, som någonsin torde ha förekommit här i landet.

Det är märkvärdigt, att herr Lithander försöker slå sig till ridare för vårt näringsliv med det enkla påståendet, att den som

hyser hans åsikter i tullfrågan, äro näringslivets varma vänner, då däremot de, som hysa en motsatt uppfattning, icke ha något intresse för vårt näringsliv. Jag vet icke, vilka åsikter herr Lithander har om min verksamhet både här i riksdagen och i min långa, trettioåriga verksamhet såsom köpman och i näringslivets olika organisationer. Jag inbillade mig verkligen, att jag under mitt liv visat lika stort och lika varmt intresse för det svenska näringslivet som någonsin herr Lithander. Vi kunna ha olika meningar om de vägar vi böra gå för att bäst främja näringslivets berättigade intressen. Herr Lithander anser, att vi böra gå *en* väg, jag anser att vi böra gå *en annan*. Och då den väg, som herr Lithander vill vandra, att genom konstlade medel, genom högre tullmurar o. dyl. främja näringslivet, enligt min uppfattning skulle leda till olycka för vårt land, har jag icke kunnat vara med om att beträda densamma.

Därför, herr talman, anhåller jag, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr W a h r e n: Herr talman, mina herrar! Den oro, som en industrirepresentant måste känna inför det åtminstone till synes lättvindiga sätt, varpå dessa tullmotioner blivit behandlade i utskottet, har jag ingalunda fått lugnad genom det anförande, som den siste ärade talaren höll. Jag vill alls icke ge mig in på det formella i saken, men det reella intrycket av herr Röings anförande var, att han hade den uppfattningen, att ökade tullar icke hjälpa och att det under sådana förhållanden vore bättre att icke göra något alls. Herr Röing tycks ha fått detta intryck av de undersökningar, som utskottet gjort i dessa ärenden.

Herr Röing anförde såsom exempel, att det skulle vara nödvändigt att höja tullen på konfektionsvaror från 5 till 75 kronor per kg., för att de svenska konfektionsvarorna skulle kunna säljas med förtjänst. Jag kan naturligtvis inte i detalj kritisera hans påstående härvidlag, men jag tror jag kan förklara det. Det är ju tydligt, att folk alltid begär med prutmän, och detta är säkerligen fallet även då det gäller tullar; därför har man kanske fordrat för mycket. Så kan vara förhållandet med de fackmän, herr Röing talade om. Det är emellertid också andra saker, som torde inverka på den uppfattning, herr Röing framförde. Tiden rider ju fort och priserna falla oerhört hastigt. Det är klart, att en fabrikant, som för några månader sedan uppgav t. ex., vad tyget till en kappa kostar då måste nämna ett helt annat pris, än vad han gör i dag. Det är likaledes ett bland folk i arbetsgivareställning känt faktum, att konfektionärerna fått sina löner och tillverkningskostnader i mycket hög grad uppdrivna — det rådde kanske oskäligt låga löner förr, det är möjligt, det vill jag inte inlåta mig på — och givetvis komma dessa överdrivna anspråk att ge till resultat otillförlitliga prissiffror. Jag är övertygad om, fastän jag inte på rak arm kan bevisa det, att en tull på 75 kronor per kg. icke på långt när behöver komma i fråga för att konfektionsindustrin skall klara sig.

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

Herr Röing angrep herr Lithanders påstående, att tullar under vissa förhållanden kunde sätta ned priserna på varor. Jag vill inte gå så långt som herr Lithander — jag vet för övrigt inte, om jag förstod honom rätt. Jag känner inte till, om det, som herr Lithander gjorde gällande, i större utsträckning kan hålla streck, men jag vet av mångårig erfarenhet, att det dock ligger så till, att de inhemska fabrikerne ofta specialisera sig på vissa tillverkningspriser. Detta gäller då oftast varor, som fabriceras i större omfattning, varvid prisen ofta bli så låga, att tullförhållanden icke få någon som helst inverkan. Följden blir naturligtvis mången gång, att tillverkarna förlora pengar på varorna, men det är ju en annan sak.

Industrin har väl aldrig varit i behov av olika åtgärder från statsmakternas sida och särskilt tullar i så hög grad som nu är förhållandet. Det vore beklagligt, om man på basis av den uppfattningen, att det måste tagas till ofantligt i storleken av dessa tullar, underlåter att diskutera, vilka tullar man bör ha och sålunda låter hela frågan falla.

Här i kammaren ha under denna riksdag förts vidlyftiga debatter om rådande nödläge, och från flera håll ha stora anslag begärts för lindrande av nöden. Givet är ock, att med den oerhörda arbetslöshet, som redan råder och som ständigt ökas, dylika anslag måste beviljas. Men dessa åtgärder, om ock aldrig så påkallade, förhjälp oss ej ur det nödläge, vari vårt näringsliv mer och mer råkar. Tvärtom betyda utgifter av denna art, att staten och kommunerna konsumera sina egna och de skattdragandes besparingar och att landet bliver allt fattigare.

Det är därför ytterligt angeläget, att också andra åtgärder vidtagas, åtgärder, avsedda att stödja det produktiva arbetet.

För oss industrins män står det klart, att endast tillräckligt produktivt arbete, sparsamhet och efter de säregna förhållanden, under vilka vi för närvarande leva, väl avpassade, märk väl avpassade, och provisoriska skyddsåtgärder från statens sida kunna förmildra och förkorta krisens ödeläggande verkningar. Ökat tullskydd är på flera håll nödvändigt för att det produktiva arbetet i stora industrier ej helt skall avstanna.

Jag är ingen vän av överdrivna tullar — inom parentes kan jag nämna, att jag sköter en mycket stor exportindustri, och därför är väl så angelägen som någon att vår exportindustri skall arbeta under gynnsamma villkor. Men därför kan jag ej stillatigande åse, hur arbetet i landets fabriker lamslösas, stora delar av vårt folk måste leva på nödhjälsarbete och understöd, medan utlandets industri övertager produktionen av vad vi här i landet konsumera.

Jag är ock övertygad, att provisoriska, väl avvägda tullar för vissa industrier ej skola hava någon avsevärd inverkan på exportindustriens produktionsvillkor.

I detta sammanhang vill jag påpeka, att det är föga påkallat och absolut ej hjälper oss att i föreliggande situation diskutera protektionism eller frihandel. Vi måste klargöra för oss det nuvarande

läget. Vi måste slå fast, att det ej är likgiltigt, huruvida tiotusentals medborgare i fortsättningen kunna finna sin utkomst i de yrken, för vilka de äro utbildade. Vi måste tänka på, vad industriens stagnation innebär för vissa kommuner och för staten. Vi måste också i detta sammanhang beakta, vad en ökad import och minskad produktion betyda för vår handelsbalans. Vi måste taga hänsyn till att vi hava stora industrier här i landet, som i åtskilliga årtionden försett landet med dess huvudsakliga förbrukning av olika varor och vilka industriers bestånd är baserat på tullskydd.

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

Enligt min uppfattning kan man vid avvägande av det tillfälliga ökade tullskydd, som den nuvarande situationen kräver för dessa industriers fortbestånd, gå ut ifrån, att tullarna för dessa industrier i stort sett voro väl avvägda för de förhållanden, som förefunnos före kriget, och nu provisoriskt reglera tullarna på basis av »nu rådande internationella konkurrensförhållanden och stark undervärdering av den främmande valutan», för att använda den definition, som det ekonomiska rådet i detta sammanhang ger, vilken återfinnes i bevillningsutskottets handlingar sid. 6—7.

Hur dessa ändrade konkurrens- och valutaförhållanden inverka på våra industriers produktionskostnader, är ett alltför vidlyftigt ämne att i någon vidare utsträckning här gå in på. Då jag emellertid som representant för Norrköping—Linköping anser mig böra säga särskilt något om Norrköpings huvudnäring, sedan gammalt textilindustrien, skall jag något återkomma till denna fråga.

Textilindustrien, i Norrköping såväl som på andra orter i landet, ligger nu till största delen nere, och detta gäller särskilt tillverkningen av yllevor. En orimligt stor import har fyllt köpmännens lager, och sedan fabrikerne en tid också arbetat på lager, hava de måst nedlägga sina tillverkningar. Läget vore emellertid icke så förtvivlat, om dessa fabriker hade utsikt att, sedan de stora hopade lagren i avsevärdare grad konsumerats, åter komma i normal verksamhet; men så är tyvärr ej fallet. Vid en jämförelse mellan produktionskostnaderna vid tillverkningen av textilvaror i Sverige och utlandet skall man finna, att kostnaderna efter kriget här i landet stigit i vida högre grad än i vissa andra länder, och att ett ökat tullskydd är nödvändigt för att våra textilfabriker skola kunna bestå i konkurrensen.

De ökade merkostnader — och det är om merkostnader det naturligtvis är tal — vår textilindustri gentemot utlandet, särskilt gentemot Tyskland, numera har att räkna med, fördela sig på flera poster, såsom bränsle, färgstoffer, kemikalier, m. m. Men huvudsaken kommer dock på kontot arbetslöner, och arbetslönerne i utlandet ha kommit i det förhållandet till de svenska arbetslönerne, att det för närvarande, i reda arbetspengar, kostar fyra gånger så mycket att fabricera en klädesvara i Sverige som i Tyskland.

Naturligtvis är, såsom också herr Röing anförde, den mest välgående invändning, som kan göras, den, att tullförhöjningar skulle fördröja det efterlängtrade priset. Men vid provisoriska

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.*

(Forts.)

sådana, gällande t. ex. på ett år, äro åtminstone i denna bransch dessa farhågor ej grundade. Man har visserligen på sina håll ansett — man vill ju så gärna åt mellanhänderna efter kristiden särskilt —, att köpmännen skulle vara i tillfälle att i avsevärd grad utnyttja ett dylikt ökat tullskydd för att göra en större mellanhandsvinst på sina lagerbehållningar. I verkligheten ligger emellertid saken på det sättet, att det icke alls kan vara tal om några vinster på dessa dyrt inköpta lager. Priset på textilvaror är genom råvarornas nedgång i pris så betydande, att köpmännen alldeles säkert måste göra stora förluster när de måste försälja sina lagervaror. Det är också en bekant sak, att det på många håll råder ett ganska kritiskt läge till följd av dessa hopade och dyrt inköpta lager.

Den som känner, hur det går till i en situation som den nuvarande, då marknaden är överfylld av utbud och köplusten ytterst ringa, vet väl, att en något högre eller lägre tull icke har någon inverkan på prisbildningen, i alla händelser icke på mycket lång tid, utan dessa lagervaror komma säkerligen att i stort sett realiseras till ytterst låga priser. Om därtill kommer, att de svenska textilfabrikerna, som äro tillräckligt stora att ensamma förse landet med så gott som hela dess behov av klädes- och bomullsvaror. — ty visserligen har även här försiggått en ganska stor import, men denna har i så fall rört sig om blott en del extra kvaliteter, som det kallas, åtskilliga finare varor och naturligtvis ett och annat även eljest, och jag överdriver säkerligen inte, om jag säger, att saken verkligen ligger så till, att de svenska textilfabrikerna täckt 95 % av den förbrukning, som ägt rum — om dessa fabriker, säger jag, nu äro så gott som utan sysselsättning, nästan utan order, komma de säkerligen att i stark konkurrens med varandra tvingas sälja sina fabriker till synnerligen låga priser. Det finns nämligen ingen trustbildning inom textilvarubranschen — det kan inte skada att lämna den upplysningen — ty trustbildning kan här icke ske på annat sätt än att företagen inköpas och därmed så att säga komma under en hatt. Konkurrensen beträffande dessa artiklar är nämligen av den art, att mera omfattande prisöverenskommelser aldrig kunna komma till stånd; man har nog många gånger försökt åtgärder i den riktningen, men det har icke lyckats hålla dylika avtal — det vore emellertid för vidlyftigt att ingå på den saken här.

Underlåter man vidtaga dessa nu för industriens fortbestånd nödvändiga tullförhöjningar, vad blir då följden? Jag kan ej se, att följderna kunna bliva andra än ökad nöd för de av dessa industrier beroende och minskade inkomster för stat och kommun. Fabrikanterna komma att fortsätta på den å sina håll redan beträdda, men föga sympatiska vägen, att i utlandet låta spinna och väva, och arbetarna måste ju övergå till andra näringar. Man kan emellertid i dessa tider fråga sig: var i all världen skola de kunna få någon annan verksamhet? Herr talman! Jag anhåller få yrka återremiss.

Herr M å n s s o n i Hagaström: Herr talman! Jag skall inte

blanda mig i tvisten om återremiss eller icke återremiss. utan jag ämnar uppehålla mig vid det som är på en gång den bärande grunden och det första anslaget i herr Lindmans m. fl. motion, nämligen frågan om importens *förhållande till exporten*, sådant detta förhållande framställs i de siffror, som herrarna finna på sidorna 1 och 2 i motionen.

Om förhöjning av tullsatserna för vissa varuslag.
(Forts.)

Där stå en del siffror och spöka, vilka kunna göra ganska mycket ofog i längden. Jag säger: stå och spöka, ty det är alldeles klart, att herr Lindman, som den erfarne köpman han är, icke ett ögonblick tror på vad han vill framhålla med dessa siffror. särskilt dem som stå på sidan 2. Jag poängterar *vill* framhålla, ty herr Lindman har varit nog försiktig att icke i samband med siffrorna ens med ett enda ord antyda den mening, som just slår emot en ur hela siffersammanställningen. Herr Lindmans siffror avse att omedelbart ge läsaren en kall översköljning vid anblicken av den väldiga importen jämförd med den svaga exporten. en så kall översköljning, att läsaren tappar sugen och icke mer bryr sig om att undersöka vad det här är fråga om.

Jag skall nu med herrarnas tillåtelse peka på ett par saker, som angå dessa siffror. Av siffrorna framgår, att vi år 1914 hade en införsel av 727 miljoner kronor, medan utförseln var 772 miljoner kronor och exportöverskottet således 45 miljoner kronor. År 1915 var införseln 1,142 miljoner kronor, utförseln 1,316 miljoner kronor och exportöverskottet 174 miljoner kronor. År 1916 var införseln 1,139 miljoner kronor, utförseln 1,556 miljoner kronor och exportöverskottet 417 miljoner kronor. År 1917 var införseln 759 miljoner kronor, utförseln 1,350 miljoner kronor och exportöverskottet 591 miljoner kronor. År 1918 var införseln 1,233 miljoner kronor, utförseln 1,350 miljoner kronor och exportöverskottet 117 miljoner kronor.

I motionen säges om dessa siffror, att de äro »glädjande icke minst med hänsyn till de vanskliga förhållanden, vari vi under världskriget i övrigt levde». Jag vill härtill inom parentes säga, att naturligtvis äro siffrorna glädjande, men de ha kommit till *tack vare* och icke *trots* världskriget, såsom motionären synes förmena. Dessa siffror hava kommit till tack vare den omständigheten, att vårt järn, vår malm, vår trämassa, vårt timmer, vårt papper köptes i obegränsade kvantiteter och till vilka priser som helst, i varje fall inom den spärr, som engelska flottan bildade kring Norden. Siffrorna åstadkommos i hög grad *av de frihandelsindustrier*, som varken då eller senare begärt ett öres tull till skydd, och dessa industrier invercade på siffrorna i så hög grad, att vi icke ett ögonblick behöva räkna med den tullskyddsindustri, som det från herr Lindmans sida är tal om här, och som skulle medverka till exportöverskotten i fråga.

Det heter vidare i motionen: »Bildet har emellertid hastigt förändrats; redan år 1919 visar en häftig omkastning, i det exportöverskottet då förvandlats i ett betydande importöverskott.» Och så anföras exempel här på sidan 2, där det heter, att vi år 1919 hade en

Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.

(Forts.)

införsel av cirka 2,500 miljoner och en utförsel av 1,589 miljoner samt följaktligen ett importöverskott av 911 miljoner kronor. »Den-
na utveckling», säger man »fortfar under år 1920, såsom framgår
av följande siffror för årets första 10 månader.» Siffrorna äro för
tiden jan.—okt. 1920 kronor 2,948 miljoner för införsel, 1,946 miljo-
ner kronor för utförsel och alltså 1,002 miljoner kronor i importöver-
skott. Därefter heter det: »Under sistnämnda års senare del avstannar
näringslivet högst väsentligt och kommer under trycket av en alltmer
tilltagande depression, vilken tager sig uttryck i omfattande drifts-
inskränkningar.» Härefter meddelas upplysningar från en del av
de industrier som motionärerna nu skulle hjälpa efter råd och lä-
genhet men som enligt min mening skulle få sitt läge förvärrat
utöver vad det förvärrats genom 1910 års tulltaxa, som riksdagen
antog sagda år.

Jag frågar nu herrarna: Hur många av er ha gjort sig besvä-
ret att addera samman dessa siffror? Tio man i kammaren? Kan-
ske icke ens det? Kanske icke två en gång? Men vill ni göra er
besväret att sammanräkna siffrorna från och med 1914 till och med
oktober 1920 beträffande införseln och utförseln, så skola ni finna,
att en helt annan bild framträder än den som erhålles vid den första
blicken på siffrorna i herr Lindmans motion. Då framkommer näm-
ligen, att vi under dessa sju år haft en samlad, synlig, jag poäng-
terar *synlig* införsel av 10,448 miljoner kronor och en *synlig* utför-
sel under samma tid av 9,879 miljoner kronor. Märk väl, att medan
synlig utförsel och utförsel äro två skilda saker, så råder mellan
synlig införsel och verklig införsel en himmelsvid skillnad. Jag
säger nu, att den synliga införseln översteg den synliga utförseln
med endast 569 miljoner kronor, fördelat på en tid av 7 år, och det
tror jag, att herr Lindman som köpman måste medge sannerligen
icke är för fett.

Ty vad är importöverskott? Vad är utförselsiffror och vad är
införselsiffror? Utförselsiffran representerar ju de vid utförseln de-
klarerade eller efter världsmarknadens pris på de olika varor vi ut-
fört beräknade värdena. Dessa utförselbelopp på timmer, trämassa,
malm o. s. v. från t. ex. Bottniska vikens strand uppvisa *helt andra*
siffror, även i svenskt mynt räknat, när varan kommer i land i
Tyskland, Afrika, Amerika eller var som helst i världen. Utförsel-
siffran på en skeppslast timmer och införselsiffran för samma last
i det land, som det kommer till, äro himmelsvitt olika. Ha vi till
exempel nu under krisåren bokfört en från Bottniska viken utförd
vara till 1 miljon kronor, så få vi allt räkna med omkring 1,4 mil-
joner kronor i införselvärde för samma skeppslast, när den hamnar
i främmande land, och tillägg fått göras för frakter, assuranser
och den mellanhandsavance som kommit i fråga bara i den första
mellanhandsinstansen. Alltså blir samma varuposts införselsiffra
i införsellandet en helt annan och högre, i samma myntslag räknat,
än samma varuposts utförselsiffra var och är i utförsellandet.
Detta vill jag ännu en gång noga inskräpa. Att det är så, ser man
bara på det att om man vill addera samman hela världens införsel-

siffror i en post och alla utförselsiffror i en post, så blir införselsiffran över tiotusen miljoner kronor större än utförselsiffran, och trots det att varor ju endast med mycket få undantag ha den egenkapen att de värpa eller annars försöka sig på vägen över havet.

Endast detta som jag nu utvecklat skulle vara nog för att förklara det underliga förhållandet att i alla tiders tider och i alla länder, så långt handels historia går, ett ekonomiskt sunt land alltid har haft större införselsiffra än utförselsiffra, likavisst som ett till utlandet djupt skuldsatt land alltid har en högre utförsel än införsel. Det är ju för övrigt alldeles givet.

Undantag givas emellertid. Jag är säker om att, om jag ville göra mig besvär med det, skulle jag i den engelska synliga handelsbalansen kunna finna exempel på motsatsen. Sådana exempel kunna uppvisas, då till exempel ett ekonomiskt starkt land lägger ned en väldig penningssumma i ett främmande land, såsom då Suezkanalen byggdes, eller då en väldig järnväg drages fram genom en kontinent från hav till hav eller då ett land beviljar ett annat land ett stort jättelån. Det är klart, att då ett lands befolkning eller grupper av densamma gör en så väldig insats av betalningsmedel till ett annat land, så måste värdet av de varor, som gå ut såsom synlig utförsel från det långivande landet, bli högre den gången än den synliga införseln som kommer in såsom betalning för bl. a. en del av denna synliga utförsel. Och varpå beror väl detta? Jo, det beror därpå att en del av denna synliga utförsel *betalas med osynlig införsel i form av aktier eller obligationer* i vederbörande lån, kanal- eller järnvägsföretag.

Länder med stora skulder ha ju vanligen en ekonomiskt dålig ställning, men deras utförselsiffra är alltid mycket större än införselsiffran. — Jag uppehåller mig vid detta, ty dessa oskyldiga siffror i motionen utgöra början till ett stort ofog med riksdagen. — Om jag nu tager ett mycket skuldsatt land som till exempel Ryssland, som redan före kriget och som jag tror allt fortfarande har det ganska illa ställt i ekonomiskt hänseende, så hade Ryssland år 1881 en statsskuld av 3,021 miljoner rubel. Då var Rysslands införsel 540 miljoner kronor, men dess utförsel endast 506 miljoner alltså en fullt normal synlig handelsbalans. Men gå vi litet längre fram till 1905, då man dock ännu ej tagit upp de stora krigslånen, så finna vi att den ryska statsskulden vuxit från 3 miljarder till 8,609 miljoner rubel. Men då är också hela den synliga handelsbalansen fullkomligt omkastad. Medan förut införseln var större än utförseln, är förhållandet nu tvärtom, så att införseln bara utgör 635 miljoner rubel medan utförseln utgör 1,077 miljoner rubel. Tack vare denna stora skillnad blir Rysslands synliga utförsel och synliga införsel ställda i ett ur protektionistisk synpunkt så glädjande förhållande till varandra, att ryska folket för sina utförda varor, vete, olja, råg och en massa andra artiklar får producera och utföra varor för 442 miljoner rubel, för vilka varor Ryssland icke får så mycket som ett kilo bomull eller en enda kaffeböna i betalning, ty detta belopp stannar kvar i form av räntor och amorteringar på lånen

*Om förhöjning
av tullsalserna
för vissa
varuslag.*

(Forts.)

Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)

ute i världen. Så uppkommer en dylik »aktiv handelsbalans» och på så sätt får man ett glädjande stort exportöverskott.

Vad jag nu sagt om Ryssland, kommer för framtiden även att bli fallet med centralmakterna. Tack vare de enorma krigsskadeersättningarna bli dessa folk, om de så ville slita ihjäl sig, aldrig varken i vår eller våra barns tid, i stånd att komma ur den ställningen att icke en tredjedel av vad de exportera måste gå ut ur landet i form av skadeersättning, utan att de erhålla så mycket som ett kilo bomull eller en kaffeböna till betalning för denna av krigsskadeståndet uppslukade del av sin export.

Motsatsen blir tydligen förhållandet med Frankrike, som kommer att inhösta ofantliga summor i skadeersättning. Ni skall få se, att deras import om några år kommer att alldeles överflygla exporten, och ni skall få höra klagovisor därifrån av den anledningen, liksom ni redan nu kan läsa dylika i den engelska pressen, där en del av dessa klagomål ha framskymtat, även från fackföreningshåll.

Men det är inte bara frakterna och assuranzen lagda på de till vårt land från utlandet komna varorna, som jag vill fästa uppmärksamheten på att man har förbigått i motionen. Nej, man får också tänka en smula på den *osynliga utförseln* och den *väldiga osynliga införseln*, då man räknar med utförseln och införseln och lägger ihop de olika årens siffror för dessa såsom grund för en tullmotion.

Jag sade nyss, att herr Lindman som köpman i sitt stilla sinne och då han resonerar med finansmän säkerligen inte finner importöverskottet under dessa sju år alltför fett. *Jag tror tvärtom, att det är för litet för att vara fullt normalt under sådana förtjänstår, som det varit nu.* Och detta kommer sig enligt min mening först och främst därav, att vi fortfarande ha en del fordringar i utlandet obetalda för de varor, vi sände ut under kriget, varor, som vi ännu inte fått valuta för. En annan orsak är, att jag visserligen inte vet det men har på känn, att en hel del folk, som haft rikedomar att avvara, garderat sig mot varjehanda fruktade eventualiteter och placerat förmögenheter i reserv i Amerika, Frankrike och andra paradiser för kapitalismen, där man inte klämmer åt skatterna så ofantligt och där de okunniga och för övrigt betydelselösa massorna inte äro så rädda för indirekta skatter och tullar, som folk är här. I sådana fall ha ju varorna gått ut ur landet, medan införseln hit har varit osynlig och bestått i aktier och obligationer eller andra värdepapper i skilda företag ute i världen, men vi måste dock erkänna, att även denna form av osynlig införsel föreligger som motvikt mot den synliga införseln.

Vidare ha vi ju en osynlig införsel därigenom att svenska obligationer på utlandets börser, särskilt i London, ha återköpts och förts in i landet. Även det gör siffrorna för den synliga handelsbalansen missvisande. Klart är, att järn, timmer, papper och maskiner gått ut i synlig utförsel i stället — det kan ju även ha varit sjöfartsarbete eller assuranrisk — och i betalning har kom-

mit den osynliga införseln i form av i utlandet inköpta svenska obligationer.

Då jag talar om den osynliga införseln och om vikten av att observera den, är det emellertid inte bara dessa mindre betydelsefulla saker, som jag tänker på.

Utän jag tänker då på *den stora osynliga utförseln*, på den stora sjöfarts- och assuransverksamhet, som vårt land bedrivit under kriget, liksom andra neutrala länder. Jag kan inte här närmare ingå på handelsflottans enorma förtjänster under kriget och inte heller på försäkringsbolagens förtjänster av samma slag. Men klart är, att denna redareverksamhet, detta sjömansarbete, denna försäkringsrisk, utförd åt utlandet, *innebär en utförsel*, ehuru osynlig, lika väl, förstår du, som någonsin en utförsel av vete, timmer eller någonting annat, och i ersättning för denna osynliga utförsel kommer sedan en införsel, synlig eller osynlig. Detta måste man räkna med, annars blir balansen felaktig, och man kan efter min mening alls inte basera en tullpropaganda på så enkla siffror, som här äro framlagda, där man endast uppfört den *synliga* utförseln och den *synliga* införseln mot varandra.

Detsamma gäller en hel del andra tjänster, som vi gjort utlandet. Vårt postverk har t. ex. under kriget transiterat en hel del utländsk post. Vidare ha tiotusentals utlänningar här levat upp sina från hemlandet medförda besparingar, och vad hotellvärdar, järnvägar och andra ha förtjänat på dem, innebär ju tydligen en form av förtjänst på en osynlig utförsel, som har likviderats eller skall likvideras och som man måste räkna med.

Jag ber kammaren om ursäkt för att jag har uppehållit mig så länge vid detta. Men jag måste göra det, därför att protektionisterna, som annars ofta äro snälla, hyggliga och bra människor, inte kunna arbeta för sina idéer utan att anlita trolldomsknep. Och detta med handelsbalansen är ett veritabelt trolldomsknep, där man söker lura godtrogna och enfaldiga medborgare, som inte ha tänkt sig så noga in i handelsverksamheten, genom att endast ställa den *synliga* utförseln och den *synliga* införseln mot varandra och säga: »Ser ni! Vi utföra så litet och vi införa så mycket. Resten måste bli skuldsättning och följden måste bli ruin!» Det är alldeles felaktigt. Ha vi år efter år en väldig utförsel och en liten införsel, då kunna vi vara säkra på att vi ha att göra med ett ruinerat land. Motsatsen: stor införsel och liten utförsel, är betecknande för ett rikt land.

Men nu är det, Gud ske lov, så, att även i fråga om länderna gäller det, som det heter i bibeln: »Rikedom och fattigdom giv mig icke; utan låt mig få min avskilda del av spis.» Rikedom är skadlig och fattigdom är skadlig såväl för individen som ock för nationen. Nu äro vi i Sverige i den lyckliga ställningen, att vi varken äro särskilt fattiga eller särskilt rika. Vi hava vad vi behöva och stå oss gott.

Om ni ser på siffrorna här, finner ni, som jag redan framhållit, att under åren 1914—1918 hade vi ett betydande exportöver-

Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.*
(Forts.)

skott, som stundom gick upp till en halv miljard och mer. Och varför? Jo därför att under kriget ville alla människor köpa våra varor, vårt järn, våra maskiner, allt vad vi kunde vräka ut ur våra fabriker med tre arbetsskift om dagen och till nästan vad pris som helst. Då hade vi stor utförsel, men någon införsel kunde vi inte få. Ty de män, som från London kommenderade den engelska flottan, ansågo, att den svenska regeringen inte var att lita på när det gällde att hålla schackrare i styr här hemma, utan att risk förelåg för att en stor del av de varor, som genom engelska flottans spärr släpptes in i Sverige, senare kommo i händerna på de krigförande centralmakterna, och därför försökte de i största möjliga grad ransonera tillförseln till Nordens länder, så att dessa inte erhöles mera varor, än de oundgängligen behövde. Följden blev naturligtvis ett väldigt exportöverskott, trots de dyra prisen på kol och annat, som vi behövde köpa utifrån. Vi voro avspärrade från världsmarknaden, när det gällde att köpa något, men vi fingo sälja dit så mycket vi kunde producera. Vi hade litet att äta, litet att ha på oss och litet att värma oss med, utom vår egen dyra ved. Men arbeta fingo vi, och sälja fingo vi, och på det sättet fingo vi till stånd ett stort tillgodohavande i utlandet.

Så upphörde kriget och flottspärren, och därmed *inträffade ett rakt motsatt förhållande*. Nu vill ingen längre köpa våra varor. Nu vänder man om sin egen industri från krigs- till fredsorganisation därute. Men här hemma hade tjänstemännen, arbetarna och alla andra slitit ut och ätit upp allt, vad de hade, så att garderoberna, linneskäpen och skafferierna stodo tomma. Tiotusentals familjer hade bildats under kriget, och de levde som getter och får, vad beträffar bohag: utan att knappt ha det mest nödvändiga. Nu ville alla fylla förråden, och det genast, ty det var i längden olidligt att gå utan skjorta på kroppen, ligga utan lakan och inte få en kopp kaffe eller choklad. Och så kom, som ni vet, den väldiga efterfrågan från allmänheten till handlandena och handlandenas krav på varor från utlandet. Och så kom varorna strömmande. Och likadant var förhållandet i alla andra länder, som under kriget varit avspärrade, om de, i likhet med oss, varit nog lyckliga att under kriget få ett exportöverskott, som de kunde köpa varor för efter krigets slut.

Men knappt hade man fått en skjorta på kroppen och en kopp kaffe på bordet, förrän man började säga: »Det här är allt bra dyrt ändå.» Och efterhand som man hann bli mätt och uppklädd, sade man: »Nu köpa vi inte ett dugg mer, förrän priserna börja sjunka.» Så sade man överallt, och utan all agitation inträdde så den allmänna köpstrejken, som nu verkar så, att ingen industridkare vågar köpa bomull, som faller käpprätt nedåt i värde. Herr Jeansson i Kalmar visade mig nyss Deutsche Banks noteringar, och kurvorna för majs, ull och bomull. Allting föll, men det föll inte, utan stod käpprätt neråt. Under sådana förhållanden vågar ju ingen köpman köpa varken bomull eller annat råmaterial, utan han säger: »Nej, när varupriserna nått botten, då skall jag köpa.»

Kolet, som stod i 200 kronor cif Stockholm i juni, stod förra veckan i 53 kronor i Västervik, och i förrgår kväll hörde jag att ångkol cif Stockholm stod i 40 kronor; detta hörde jag av en man, som jag inte ett ögonblick tvivlar på att han har reda på saken.

Klart är, att då ullen redan står under produktionspriset och då kolen sjunkit från 200 till 40 på ett halvår, då bomullen ramlat ned — jag vet inte hur noteringen står i dag, för jag har inte sett någon tidning, men jag antar, att den är 11, 12 eller 13 ifrån att ha varit 40 cents per skålpund — då kunna vi inte vara långt ifrån den punkt, där botten är nådd och sats tas för en stegring av varorna, och förr än den punkten är nådd, vågar ingen köpman köpa kol eller råvaror och sätta fart på arbetet. Det kan ingen förundra sig över, och däremot hjälpa inga tullar, det kan ni vara säkra på.

Sådan är nu ställningen för alla de industrier, som arbeta med från världsmarknaden inköpta råvaror. Annorlunda ställer det sig inom vår stora frihandelsindustri, som tar sina råmaterial ur bergen och skogarna och förädlar dem för världsmarknaden. Men den protektionistiska, på tullar vilande småindustrien här hemma kan inte, hur höga än tullarna vore, över huvud taget arbeta, förrän varupriserna nått botten, och det komma de med dessa hastiga fall att göra snabbt nog. Ingen kan inbilla mig, att tullar där kunna göra något nämnvärt till. Men vad man kan göra, det är att skrämma, hota, narra och locka folk att gå med på stora tullförhöjningar, som komma vederbörande mycket bra till pass sedermera, då varupriserna nått botten och priserna börja stiga igen och man kan börja köpa och arbeta.

Så ligger saken, och så är ställningen i alla världens länder, bara med den skillnaden, att det ser ut som om det dock vore något bättre i frihandelsländerna än i de protektionistiska. Näst Brasilien och Japan har ju Amerikas Förenta stater de mest ohyggliga tullar i världen. Där är mellan tre och fyra miljoner människor arbetslösa. Inte hjälpa de svindlande tullarna i Förenta staterna deras arbetare eller deras industri, inte ett spår. Frankrike har ju höjt tullarna för 1½ år sedan till 300 procent på en del punkter och till 100 procent på en del. Följden? Ja, tag och slå upp ett av Svensk papperstidnings nummer för i fjol, och man skall där finna en redogörelse för hur det bar sig, att, när de nya, höga tullarna kommo till i Frankrike, en del av pappersfabrikerna ramlade. Paradoxalt nog blev den franska pappersmarknaden öppen för den svenska pappersindustrien just genom de höga tullarna. Systemet är nämligen sådant, att det stjälp sig självt till sist, när det kommer in i sådana oresonliga förhållanden, som det verkligen gjort i Frankrike och i Japan. I Japan, inte blev det där något tal om ökat arbete, för det man införde tullar. Där ha de så svindlande tullar, att allt där på 10 år fördyrats till oigenkännlighet och orimlighet. Klasstriden har skärpts. Grupperna i samhället stå skarpt emot varandra. Man väntar redan i år en urladdning, när som helst, säga de, som komma därifrån och ha reda på förhållan-

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.*

(Forts.)

Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)

dena. Vad har man, trots de höga tullarna, för arbete där? Man kan ju nu knappast tala om något arbete alls där. Men vad har skett? Genom de höga tullarna kunde man, så länge det var uppgångstider, utplundra folket och leva glada dagar och spekulera i galenskap och kanta Japans kuster med skeppsvarv, det ena efter det andra upp till hundratal. Men när kriget upphörde, märkte man, att man dock hade byggt en massa fartyg i världen under krigstider. Nu har man t. ex. redan åtta miljoner ton fartyg flytande på havet mer än när kriget kom. När man märkte det i Japan, sprucko 67 procent av varven, vilka slogo igen på en gång. De återstående varven ha sedan delvis även fått slå igen, det ena efter det andra.

Tror verkligen herr Lindman, som här i landet är en av frihandelsindustriens spetsar, att man kan med tullar framskapa och uppehålla industrier? Ja, man kan det till en tid, så länge de andra grupperna i industrien ha rygg till att bära bördan, men den tiden måste en gång komma, när det är omöjligt, när det går sönder.

Och vilka krav man har! Tänk till exempel här på kappfabrikanterna. Jag hörde här om dagen en som sade, att om de skola vara hjälpta, skola de ha på sin vara 200 procent *värdetull*, icke vikttull, nej värdetull! För en kappa, som kostar 60 kronor färdig, införd från Tyskland, vilja de alltså ha 120 kronor i tull. Glasindustrien kommer med sådana krav, att man där för en vanlig kvartersflaska, en sådan där brun ölflaska, begär 17½ öres tull, med den påföljd att man i handeln inte sedan skulle få köpa en dylik flaska under 60 öre. Kan en människa sedan leva i ett sådant land? Var skola vi hamna? Är riksdagen en fårscock, som några tilltagsna män kunna köra i plurret, eller är riksdagen en samling varelser från landets alla kanter med mänskliga huvud på?

Och Finland. Två gånger på två år har Finland höjt sina tullar. Först med över 100 procent, sedan 200 procent på det, om jag minns rätt. Här om dagen stod det i tidningarna, att så gott som all industri ligger nere, d. v. s., som icke är frihandelsindustri. Frihandelsindustrien — pappersmassa, timmer och allt det där — den går, men tullindustrien står stilla. Sammalunda är förhållandet till exempel här hemma med jutefabrikerna. Jutefabrikerna säga, att de äro icke alls hjälpta, om de inte få arbetarnas avlöning 2½ gånger i tull. Då är det väl billigare att direkt ge arbetarna avlöningarna, så sparar man ju hälften av den andra kostnaden. Var menar ni att man skall hamna i denna galenskap?

Nu vet jag väl, att man säger, att vad som anföres är att draga ut teorier. Därtill vill jag säga: Det är praktik och ej teorier. *Systemet håller inte*. Riksdagen må se till, att den på andra vägar på något sätt kan biträda både denna nödställda industri och arbetarna, men icke kritiklöst genom nya tullar utan genom andra former på något sätt. Riksdagen har narrat dem ut i kärret genom den olyckliga tulltaxan av 1910. Riksdagen har ansvaret för galenskapen och utvecklingen, i varje fall i viss grad. Riksdagen må se till, att den må vrida detta rätt igen.

Herr Lindman: Herr talman, mina herrar! Innan jag går in på vad den senaste talaren anført, skulle jag be att med några ord i allmänhet få uttala mig om skälen till att denna motion framlagts. Då man överlade om, huruvida en sådan motion borde avlämnas, visste man ej, ifall någon proposition vore att förvänta från Kungl. Maj:t. Man hade visserligen trott, att så skulle vara, men någon säkerhet om den saken hade man ej. Det var ganska kort tid man hade på sig för att utarbete grunderna för denna motion, vilken därför har blivit lagd så pass allmänt som den blivit. Den innebär, såsom var och en som läst den nog funnit, icke något absolut krav, att det skall vara tull på det och det sättet på de och de artiklarna, som där stå omtalade, utan man skjuter det till en pågående utredning. Det må ej betraktas som underligt att göra på det sättet, ty någon annan utväg har faktiskt icke stått till buds.

Nu meddelar herr Röing, som sitter inne i förhållandena på dessa områden, att man ännu icke vet, huruvida Kungl. Maj:t kommer med någon proposition. Ja, om så skulle vara fallet att den ej kommer, synes det mig, att det varit ännu mera skäl än eljest för utskottet att ha väntat med förslag om ett definitivt avgörande. Men om Kungl. Maj:t kommer med proposition, vilket jag förmodar Kungl. Maj:t kommer att göra, så kan jag icke se något skäl, varför man icke kunde låta denna motion ligga till dess en sådan proposition skall behandlas.

I detta utskottsbetänkande uttalas bland annat, att kommerskollegium och ekonomiska rådet uttalat sig för att en utredning skulle göras men endast omfatta visst skydd för några ur det allmännas synpunkt betydelsefulla industrier. I anledning av detta skulle jag vilja fråga utskottets ordförande eller kanske rättare sagt ledamoten av här ifrågavarande kommittéer: Vad är det för några? Var står det skrivet några? Jag har läst med yttersta noggrannhet både det utskottet talar om, att ekonomiska rådet sagt, och vad de tillkallade sakkunniga sagt. Jag kan ej finna att det står några på något ställe. Likvisst kommer utskottet och säger, att det är sagt, att det skall vara »några ur det allmännas synpunkt betydelsefulla industrier» som skola skyddas. Bara denna lilla omständighet borde föranleda en återremiss, ty vad som sägs är ju icke ett riktigt återgivande av vad dessa sakkunniga uttalat. Herr Röing sitter kanske inne med kännedom om, att det är rätt, men det framgår icke av de papper herr Röing förelägger riksdagen i detta betänkande. Man svävar alltså i fullkomlig okunnighet om vad som är avsikten med detta.

Utskottet säger vidare, att utskottet måst beakta; att, därest riksdagen kommer att stanna i en fråna utskottets principiella ståndpunkt i frånan avvikande uppfattning, det lär bliva nödvändigt att utföra vidlyftiga utredningar. Utskottet måste därför redan nu komma med sitt betänkande, ty om riksdagen skulle gå utskottet emot och följa reservanterna, bleve följden, att man finge utföra dessa vidlyftiga utredningar. Vid sådant förhållande skulle det ha varit oriktigt av utskottet att undanhålla riksdagen möjligheten att

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

redan nu fatta ståndpunkt till en sådan sak. I anledning av detta resonemang vill jag säga det, att om nu riksdagen i dag säger: Det är ju gott och väl allt detta, men vi begära och vi begära icke mer än att ändock detta ärende skall få ligga och vila till dess en kungl. proposition kommer in — så borde inte från herr Røings sida det framställas något krav på, att riksdagen skall avslå hela saken redan i dag, ty riksdagen har ju då i alla fall beretts det av utskottet önskade tillfället att uttala sig, och yrkandet på uppskov borde väl herr Røing och de som stå på hans sida då kunnat taga med jämnmod. För den händelse riksdagens uttalande bleve: Var så god låt ärendet ligga — skulle därigenom icke heller kunna uppstå sådana faror, som förmenades kunna komma med anledning av den återremiss, som häromdagen var fråga om beträffande kaffetullen. Det är icke förenat med någon fara, att ärendet får vila. Ett uppskov kan här icke föranlede spekulation och jobberi. Herr Røing säger: Här ropar man på att det snabbt skall vidtagas åtgärder, och menar, att det är nödvändigt, att något göres så fort ske kan, men så klaga herrarna över att man nu genast kommer med ärendet! — Det är icke det man klagat över; man klagat över, att då man ropar på åtgärder, att något nödvändigt måtte göras, man på det ropet får till svar från herr Røing, att ingenting skall göras, och att allt slås ihjäl.

Sedan skulle jag be att få säga några ord med anledning av vad herr Månsson nyss anförde. Han bagatelliserade hela denna väldiga import. Vi hava i vår motion tagit upp en del av det föreliggande stora ekonomiska problemet om Sveriges förhållande till andra länder, om handel och sjöfart och allt detta, och vi hava visat på importöverskott och exportöverskott. Herr Fabian Månsson svarar, att det är icke nog med detta, man måste ta upp allting som berör det hithörande spörsmålet. Han berörde importen av värdepapper och talade om osynlig import och export och annat sådant. Men vad som här står kvar, mina herrar, är väl ändå att vad vi nu behandla är något beträffande vilket vi måste hysa de största farhågor. Herr Fabian Månsson kan väl icke säga, att det är en fördel att vårt exportöverskott har förbytt i ett importöverskott. Siffrorna i motionen visa tydligen, att vi 1901—1910 hade ett importöverskott av 120 miljoner kronor, som sedan gick ända ned till 22 miljoner för att sedermera förvandlas till betydande exportöverskott, samt att vi nu stå vid ett väldigt importöverskott. Detta importöverskott kan väl icke vara någon fördel. Denna enstaka del av allt som rör Sveriges ekonomiska förhållanden till utlandet är väl i och för sig av en sådan stor betydelse, att den icke kan lämnas obeaktad.

Jag har här i min hand en tablä över Sveriges import och export för förra året. Papperet är ju stort, men herrarna skola inte vara rädda att jag skall taga upp för många av siffrorna. Låt mig visa på ett par. Av garn, tråd och repslageriarbeten importerade Sverige under hela året 1920 för i runt tal 118 miljoner kronor och exporterade för 3 miljoner kronor. Det blir här alltså ett importöverskott på 115 miljoner kronor. Av manufakturvaror utav spå-

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

nadsämnen, importerades för 409 miljoner kronor* och exporterades för 25 miljoner kronor, alltså en skillnad på 384 miljoner. I fråga om dessa båda varugrupper ha vi alltså under ett år importerat för över 500 miljoner kronor mer än vad vi exporterat. Under hela året var överskottet av vad vi importerade 1,080 miljoner utöver exporten. Införseln var nämligen 3,373 miljoner och utförseln 2,293 miljoner.

Herr Fabian Månsson säger, att här kommer man i motionens början med detta för att ge liksom en kalldusch. Ja, han tycks då inte ha fått någon kalldusch, ty han är ju eld och lågor, så fort det blir tal om tullar. Så honom tycks den åtminstone inte ha verkat på. Hans anförande här har för övrigt, herr talman, rört sig på ett så vittomfattande plan, att han, om han skulle ha utfört det fullständigt, skulle ha fått tala för oss hela dagen. Nu plockar han i stället litet här och litet där och suggererar åhörarna, att det är alldeles galet vad som står i motionen. Vi hålla oss på fasta marken. Vi säga, att så här är förhållandet mellan import och export. Och inte lär väl herr Fabian Månsson kunna säga, att det är någon fördel, att ha ett väldigt stort importöverskott. Det kan väl ingen säga. Vart leder det till sist? Vart tror herr Månsson det leder, om vi hålla på det ena året efter det andra att betala 1 miljard kronor för importerade varor utöver exportsumman? Kunna vi hålla på så värst länge på det sättet, utan att det leder till fullkomlig ruin? Efter min uppfattning kunna vi inte göra det. Naturligtvis finns det också en del andra saker, som inverka. Herr Månsson talade t. ex. om de osynliga betalningarna och räntorna och sådant. Ja, det är klart, att om Sverige bygger järnvägar och sjukhus och en massa andra anordningar, för vilka Sverige lånar pengar i utlandet, såsom vi gjort, så måste vi komma i ytterligare beroende och skuld till utlandet, och det förbättrar icke saken. Inte kan jag förstå, att herr Månssons jämförelse med Ryssland och dess räntebetalningar och skulder till utlandet kan belysa detta problem, som vi tala om. Jag frågar: om vi fortsätta på detta sätt, vad inträffar till sist? Jo, att det slocknar ut alltihop. Att det inte kan fortgå i evighet på det sättet, torde vara uppenbart för var och en.

Sedan kom herr Månsson och rörde in hela detta kapitel om varför det varit på det sättet, att vår export överskridit importen under krigsåren, nämligen att det berodde på att England hindrade oss att importera. Ja, detta är historiska fakta, som var och en känner till. Det vet man ju, att det delvis blivit så, därför att detta hinder förefanns. Men herr Månsson vet väl, att i detta ögonblick, liksom under hela året 1920, föreligga inte några sådana hinder för exporten, och ändå blir importöverskottet så kolossalt, som jag här påvisat.

Det kan inte bestridas, och ingen har heller försökt bestrida det, att industrigrenar för närvarande äro i ett utomordentligt beträckt läge, ett verkligt nödläge. Här se vi ju, hurusom den ena industrien efter den andra stoppar eller åtminstone minskar sin verksamhet. Det är ju då ganska naturligt, att man inte bara litar till den sak-

Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)

kunskap på detta område, som kommer till synes i herr Fabian Månssons uttalanden, utan även tittar litet på vad man gör i andra länder, där man väl inte är fullständigt okunnig om saker och ting eller oskicklig att bedöma förhållandena. Vi behöva bara titta på vad som sagts i motionen angående andra länder. Frankrike har infört sådana tillfälliga tullar, vilka äro rörliga. Jag vet inte, vad man kan tillmäta för betydelse åt ett meddelande, som jag såg i en tidning, nämligen att i engelska regeringens finansplan ingår förslag om införande av värdetullar på all import från länder, vilkas valuta är lägre än Englands. Om det förhåller sig så, har sålunda detta gamla genuina frihandelsland, England, funnit det inte gå an att låta länder med låg valuta störta över det med varor hur som helst. Vi kunna naturligtvis, mina herrar, här i Sverige låta de tyska varorna strömma in över oss — vi betala ju marken med inte mer än 7,5 öre, och kunna därför köpa dem till ytterst låga pris. Men resultatet blir naturligtvis, att vi få andra olägenheter, särskilt i form av att industrier inte kunna fortsätta sin verksamhet och att arbetslöshet kommer på oss.

Herr Röing talade om textilindustrien och om en viss del av den. Vi ha ju en mycket stor textilindustri, sysselsättande ett mycket stort antal arbetare. Jag har nu från mycket säkert håll fått den uppgiften, att under första halvåret 1920 importerades till Sverige färdiga textilvaror till en kvantitet, som var sex gånger så stor som hela importen var 1913. För att förklara detta räcker det inte med att, såsom herr Månsson gjorde, hänvisa till att landet var utsuget. Det räcker ju ett stycke men inte fullständigt, nämligen av det enkla skälet, att man vet, att lagren äro överfyllda av sådana varor. Och herrarna sågo härom dagen, att Norrköpings stadsfullmäktige tänkte gå in till Kungl. Maj:t med en framställning, att Kungl. Maj:t skulle för kronans räkning uppköpa sådana varor, som framställas vid fabrikerna i Norrköping, för att möjliggöra för dem att fortsätta med fabrikationen.

Herr Röings resonemang är tydligen det, som man hört framställas på åtskilliga håll och som jag skulle vilja kalla *eklusteorien*. Man vill, att allting skall gå till botten. Herr Månsson säger, att det skall gå till botten med priserna. Det må så vara, att den ena eller den andra blir ruinerad och måste slå vantarna i bordet, och att arbetarna i stora mängder bli arbetslösa — man måste likafullt gå till botten. Annars kommer man aldrig ur denna förskräckliga historia med den böga prisnivån. Man kan naturligtvis förstå det resonemanget. Det är ju en kraftig metod, som påminner om det där receptet, med vilket kuren lyckades men patienten dog under behandlingen. Kuren lyckades kanske, herr Röing, men under tiden är det en oändlig massa stora svårigheter och mycket elände man kommer in i. Nu säger herr Röing såsom ett försvar, att han vill inte alls komma industrien till livs. Han framhöll gentemot herr Lithander, att han själv, herr Röing, varit en stor vän av industrien och velat hjälpa den. Men det finns, ansåg han, två vägar att gå. Den ena vägen går herr Lithander, när han ropar på skydd, och den

andra går herr Röing. Ja, naturligtvis kan man gå olika vägar. Men när man går herr Röings väg, som leder till avgrunden för industrien, så skall man inte samtidigt säga, att man gör det för att hjälpa industrien. Ty det hänger inte ihop.

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.*

(Forts.)

På tal om detta skulle jag vilja fråga herr Fabian Månsson: vad vill då herr Månsson göra i detta ögonblick? Vill herr Månsson sitta med öppna ögon och se på, att industri efter industri lägger ned och att arbetargrupp efter arbetargrupp bli utan arbete? Herr Fabian Månsson utbrister, att i ett sådant land vill man inte leva. Nej, man får kanske inte leva efter detta, ty det kommer att bli så stora svårigheter. Och så skulle jag vilja säga herr Fabian Månsson, att det inte bara är här i kammaren som man får »leva», utan man vill leva allihop i detta land.

Frågan är efter min uppfattning den, om man skall lägga sig fullkomligt öppen för all utländsk konkurrens, som kommer till följd av valutaförhållandena och annat, eller om man skall följa de vägar, som män slagit in på i främmande länder.

Jag har kommit in på saken kanske något vidlyftigare, än jag egentligen skulle behövt. För mig, herr talman, står det uppenbart, att när vi ha stor arbetslöshet och gå emot stor arbetslöshet, så att det väcks motioner i riksdagen om anslag på tiotals miljoner för att avhjälpa arbetslösheten, så vore det bra mycket bättre att söka avhjälpa denna arbetslöshet genom att bereda arbete än genom att betala arbetslöshetsunderstöd för sådant arbete, som man måste hitta på för att kunna ha någonting, där man kan sätta de arbetslösa till arbete.

Frågan är för övrigt, herr talman, efter min uppfattning av utomordentligt stor ekonomisk betydelse. Och det är omöjligt att fetta, varför de, som säga sig vara industriens verkliga vänner, ändå inte skola kunna vara med på att låta detta ärende ligga i beviljningsutskottet, till dess att man får se under riksdagens lopp, om något skulle kunna inträffa, som möjligen skulle kunna ändra även herrarnas mening och syn på denna sak, särskilt om det kommer från Kungl. Maj:t en proposition i ärendet, för att då återupptaga frågan i samband därmed. Det är, herr vice talman, en utomordentligt billig begäran.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr L i t h a n d e r: Herr talman! Under sitt långa anförande nämnde herr Fabian Månsson, att det exportöverskott, som vi hade på sin tid, berott enbart på kriget och därmed sammanhängande förhållanden. Om nu så är, så skulle alltså följdriktigt detta exportöverskott försvinna, vilket ju också skett. Men då är det väl, såsom amiral Lindman redan påvisat, ännu mera betänkligt att år efter år ordna det så, att vi ha, såsom vi t. ex. haft nu under två år, en import av varor till ett värde av det ena året $2\frac{1}{2}$ miljarder

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.*
(Forts.)

och det andra 3 miljarder kronor. Var skola vi taga pengar till slut att betala det med? Hur vi bära oss åt, så låser det sig. Vi kunna inte klarera det. Vidare sade herr Fabian Månsson, att länder med dålig ekonomi ha alltid god utförsel och hänvisade till Ryssland. Jag får verkligen öppet bekänna, att jag kan inte följa honom i hans resonemang eller i hans logik. Jag tror, att vi nog göra klokast i att litet var i denna kammare inte följa vad herr Fabian Månsson åberopat som exempel. Han har pekat på Ryssland. Vi veta alla, vilket kaos som råder där i så väl ekonomiska som industriella förhållanden. Jag tror, att vi göra klokast om vi följa den gamla principen och skydda i möjligaste mån vår tillverkning inom landet och inte följa herr Månsson på hans exkursioner vare sig till Ryssland eller till Japan. Vi behöva nog inte gå så långt för att draga upp linjerna för vårt vidkommande. Vi veta nog litet var, hur vi vilja ha det i detta land och att vi inte vilja bygga på lösan sand. Ty det vi vilja bibehålla är i alla fall, mina herrar, ett system, som grundlades redan 1884 och tack vare vilket vi bevittnat en utveckling inom vårt land på alla områden såsom aldrig tillförne. Det är efter de linjerna vi vilja värna om och skydda vår industri. Det är innebörden i hela detta spörsmål. Herr Månsson sade att det är införsel- och utförselstatistiken, som är utgångspunkten för vår motion, ty den beröres i ingressen. Men både utgångspunkten och syftmålet är att undvika den arbetslöshet, som råder och som kommer att ytterligare ökas, om man går andra vägar än dem vi angivit, och framför allt om man följer de vägar, som herr Fabian Månsson här vid varje tillfälle gör sig till en så livlig förespråkare för. Teorierna hålla icke i längden. De hålla icke för vårt lands vidkommande. Det är möjligt, att i länder med andra resurser man kan tillämpa Fabian Månssons frihandelsteorier och göra det med framgång. Men vi kunna det icke. Och jag tager för givet, eller det vore i alla fall mycket förklarligt, om den notis vore sann, som stod i går i tidningarna om vad man i England har planerat.

Herr Röing sade på tal om tull- och traktatkommittén och dess åtgöranden, att ingen vet, om utredningen lämnar negativt eller positivt resultat. Nej, herr Röing, det är just därför att ingen vet det, som denna motion är väckt. Den är väckt därför att vi vilja ha möjlighet att, om det blir negativt resultat från Kungl. Maj:t, komma med någonting positivt, som i varje fall vi och många med oss uti landet tro på är den rätta vägen. Det är den möjligheten vi ville ha öppen, och det var därför man ville ha motionen vilande tills längre fram under riksdagen, så att man icke nu genom avslag tager bort möjligheten att komma med något positivt.

Herr Röing berörde också det, att i friherre Flemings reservation påstås, att ingen realbehandling ägt rum, och han sade, att vore det påståendet riktigt, så skulle bevillningsutskottet icke ha handlat efter sina traditioner och efter vad som åligger det. Men jag skall då fråga herr Röing: har där verkligen realbehandlats en enda av de rubriker, som motionen berör? Vi ha talat om några stycken, men flera av dem ha icke med ett enda ord berörts eller

diskuterats i bevillningsutskottet. Och då kan man icke säga, att det är en realbehandling som ägt rum.

Han sade, att ett par utskottsledamöter icke voro närvarande. Ja, det är just den omständigheten som är anmärkningsvärd, att utskottets vice ordförande var bortrest och att bondegruppernas ledare hade rest till utlandet efter att ha frågat, om det skulle förekomma något viktigt på måndagen. Det var i frånvaro av dessa tvenne inom utskottet betydande personer och i frånvaro av andra, som det redan på måndagen drevs till ett realavgörande såtillvida, att det voterades om huruvida ärendet skulle behandlas genast eller icke. Det har varit en principdebatt, men det har icke varit en realbehandling. Och för övrigt: vad menar herr Röing med realbehandling? Vill han verkligen påstå, att en eller rättare sagt två motioner, som omfattar hela den svenska industri, som är i nödläge, över huvud taget kan realbehandlas på två dagar? Det har icke varit försök till realbehandling ens, utan man har debatterat i allmänna ord. Man har slagit ihjäl motionen och velat göra det vid en hastig behandling. Och man har gjort det i frånvaro av för dess behandling synnerligen viktiga ledamöter. Herr Röing började med att tala om *realbehandling*, men så vitt jag uppfattade hans ord rätt övergick han sedan till att kalla det för *realdiskussion*. Ja, det var en realdiskussion, som ägde rum, men det var ingen behandling av ämnet så som det skulle vara.

Så sade herr Röing, att det påvisats under denna debatt, att fördyring skulle äga rum. Men om fördyring skulle komma att äga rum, varför kan man då i all rimlighets namn icke få tillfälle att diskutera den saken och sedan bedöma den i lugn och ro?

Det har talats om konfektionsindustrien och siffrorna där. Men mina herrar, är det så underligt, om en sådan industri kommer i nödläge, när man vet, att för en enda dag betala vi här i Sverige, vad arbetarna få för nästan hela veckan i Tyskland? En enda dag motsvarar, vad man där betalar för c:a fem dagar. D. v. s. om man alltså tager bort lördag förmiddag, som jag förmodar de icke arbeta fullt där, så ha vi en sådan betydande skillnad i utgifter. Är det icke då förklarligt, att man får höra sådana meddelanden som i går, att man vill rätta införseltullarna med hänsyn till fullkomligt abnorma valutaspörsmål?

Det nämndes, att det var i fall efter fall krav på 100 procent. Men vad är 100 procents ökning i tull? En tullsats, som var vid krigsutbrottet t. ex. 10 öre, blir med 100 procent 20 öre. Det motsvarar bara två tredjedelar av penningvärdets fall. Man har här med all makt reagerat mot varje justering av viktullarna. Men samma personer — jag vill konstatera det — som anse det vara en riksolycka att gå den väg vi nu föreslagit, ha icke med ett enda ord reagerat mot det förhållande, som utan ringaste åtgärd träder i kraft vid värdetullarna. Om det vore en sådan riksolycka, varför ha Ni icke motionerat om att alla värdetullar skola reduceras till sina belopp med två tredjedelar? Då vore det konsekvens. Då

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

kunde jag förstå Er. Men det är nog så, att Ni ha betydligt överdrivit verkningarna av det här.

Herr Röing talade om den kostnad av 710,000 kronor jag berört. Jag refererade därvidlag ur berättelsen över vad sig i rikets styrelse tilldragit kostnaden till dato för tull- och traktatkommittén. Jag beklagar, att det icke beretts tillfälle att behandla dessa tullspörsmål i samband med ens den proposition vi nu ha att behandla, nämligen den om glidtullarna; man bortser från sammanhanget mellan industri och jordbruk.

Det har talats om, att man skulle fastläsa dyrtiden med vad vi här förordat. Jag vill säga, att vi fastläsa icke dyrtiden genom en åtgärd, som är ägnad att i någon mån behålla arbetsmöjligheterna här i landet, men vi fastläsa dyrtiden genom att fastläsa ett system, som ser bort från de möjligheter vi ha att bereda arbete och vars slutliga konsekvens är, att vi betunga det allmänna med en massa personer, som äro berövade sina utkomstmöjligheter. Det är som ett plus till det skattesystem vi ha. Det är med sådant, mina herrar, man fastläser dyrtiden, men sannerligen man gör det genom den åtgärd vi föreslagit.

Jag kan icke frångå den uppfattningen, herr talman, att det är för riksdagen värdigare och riktigare, att man prövar först och dömer sedan, och jag ber att få vidhålla mitt yrkande på återremiss.

Herr E r i k s s o n i Grängesberg: Herr talman! Det är omöjligt för mig att kunna finna annat än att den motion vi behandla är rätt så egendomlig. I klämman yrka motionärerna, att riksdagen ville för vissa varuslag besluta sådana tullförhöjningar, som med hänsyn till föreliggande omständigheter kunna befinnas nödiga eller nyttiga. Och så säger man i motiveringen, »att ett skyndsamt avgörande av de föreliggande tullspörsmålen på grund av lägets allvar synes vara trängande nödvändigt». Det är motionärernas hemställan. Men vid behandlingen här i dag och vid behandlingen i utskottet har man fått höra, att det är icke alls meningen, utan meningen är helt enkelt, att motionen skall ligga till sig, därför att man väntar en kungl. proposition, och då är det ju bra att ha en motion, som täcker eventuella luckor i den kungl. propositionen. Nog får man väl ändå säga, att när man väcker en motion med så pass stora anspråk som den här och sedan resultatet av motionen skall bli så blygsamt, så förstår man icke meningen. Majoriteten inom bevillningsutskottet har fattat motionen sådan den är skriven, d. v. s. att motionärerna på allvar velat ha alla dessa begärda tullförhöjningar. Och när vi haft den meningen, hava vi också funnit, att skall riksdagen gå in för att pröva den saken, så behövs en synnerligen grundlig och omsorgsfull utredning, och då är det bäst, att riksdagen nu säger ifrån, om den skall åstadkommas. Nu tycks herr Lithander icke det allra ringaste lita på den utredning, Kungl. Maj:t satt i gång, och ändå har herr Lithander sagt här, att om vi — han menade minoriteten i bevillningsutskottet — hade kunnat få

det material, som finns i handelsdepartementet, så hade vi fått starka skäl för tullförhöjningar. Nu är det så, att det material, som bearbetas inom handelsdepartementet, bearbetas icke uteslutande av frihandlare, utan jag är förvissad om att de flesta av de sakkunniga ha en mening, som är en annan än den frihandelsvänliga, eller om de icke ha samma protektionistiska kärlek som herr Lithander, så luta de åtminstone åt hans sida. Kunna icke de av det material, som herr Lithander anser så värdefullt och kostar så mycket pengar, bibringas den uppfattningen, att tullarna måste höjas, då miss-tänker jag, att herr Lithander går bet på att övertyga riksdagen därom. Men om vi följa herr Lithanders väg, vad inträffar då? Jo, det kommer sannolikt en kungl. proposition, som innefattar förhöjning i en del rubriker. Propositionen kommer väl någon gång fram i mars eller april månad. När sedan bevillningsutskottet behandlat den, äro vi i slutet av riksdagen. Då vill herr Lithander och hans meningsfränder ha möjlighet att utan vidare utredning kunna yrka på förhöjningar utöver propositionens ram. Det vilja vi icke vara med om. Utan skall tullförhöjning ske, så skall det ske efter en ordentlig utredning. Det är därför jag har givit utskottets beslut min anslutning, och jag har den uppfattningen, att det är en stark ståndpunkt.

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

Nu är i alla fall herr Lithander mycket bekymrad för särskilt oss arbetarrepresentanter. Han talar vidare om den anmärkningsvärda liknöjdhet majoriteten visar svenskt näringsliv. Jag skulle vilja fråga, vilket intresse herr Lithander verkligen har för svenskt näringsliv. Han är, såvitt jag är rätt underrättad, en av de största textilvaruimportörerna i landet. Jag undrar, om någon köpman under de sista åren har importerat mera textilvaror än han. Man undrar om icke den, som är så ytterligt känslig för svenskt näringsliv, som herr Lithander gång efter annan låter förstå att han är, måhända borde vara något mindre flitig att taga in utländska varor. Herr Lithander kommer naturligtvis att säga, att han som köpman har rätt att utnyttja konjunkturen, och naturligtvis har han den rätten. Men då skall han icke förebrå den, som icke ögonblickligen vill vara med på tullförhöjningar, att han icke har intresse för svenskt näringsliv.

Nu säger herr Lithander och även andra, att det är bättre att gå med på tullförhöjning, som skapar arbete, än att giva arbetslöshetsunderstöd. Ja, vore saken så enkel, skulle man måhända kunna vara med därom. Men det är bara slagord. Jag säger uttryckligen, att jag icke fått något belägg på den saken. Hurudant är läget t. ex. på textilmarknaden? Jag har inga siffror, men man har sagt mig, att vi hava varor inneliggande i vårt land, som täcka åtminstone ett års behov, antagligen mer. Dessa varor ligga hos köpmännen. Om det nu blir tullförhöjning på textilvaror med t. ex. 100 eller 200 procent, tror någon då att man ögonblickligen skulle vara färdig att få ut nya svenska varor? Följden blir naturligtvis icke, som herr Wahren trodde, att köpmännen skulle komma att göra stora vinster. Det tror jag icke. Men eftersom varorna genom tull-

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

förhöjningen stegras i pris, så komma dessa köpmän, som ligga inne med stora lager, att icke göra så stora förluster, som de eljest skulle hava gjort. Om nu importörerna ligga inne med varor för många miljoner kronor och icke veta, huru de skola få ut dem, och priserna sjunka dag efter dag, så är det naturligtvis för dem ett stort intresse att icke göra sådana jätteförluster, att måhända allt vad de förtjänat under kriget går åt. Nej, det är icke bara industrien det nu gäller att skydda, utan det gäller lika mycket en hel del importörer. Det kan icke bestridas.

Nu vill jag betona, vad som står i bevillningsutskottets betänkan-
kande, att när frågan kommer från Kungl. Maj:t, då skall man diskutera de olika detaljerna, och man skall pröva vad som kan komma att föreslås. Hur det slutliga ställningstagandet i vissa detaljer blir, får man se, när Kungl. Maj:ts proposition kommer.

Men jag kan ändå icke uraktlåta att framhålla några synpunkter med anledning av det klander mot oss arbetarrepresentanter, som herr Lithander framställt, och hans uttalande att vi skulle få en sådan fruktansvärd dom bland arbetarkretsar, för att vi avstyrkt denna motion. Ja, herr Röing och jag hava försökt framhålla varför vi avstyrkt motionen. Tullfrågan är nu som alltid mycket komplicerad.

Beträffande juteindustrien t. ex. har jag talat med några av dess representanter, och de framhålla att, för att de skola kunna hålla sin industri uppe, erfordras ett sjudubbelt tullskydd. Tullen är nu 10 öre per kg., och de begära 70 öre. Vad innebär det? Jo, det innebär, att tullen skulle bli så pass hög, att själva tullskyddet skulle bli väsentligt mer än vad en säck kostade före kriget. Då tittade jag litet på kalkylen och fann, som herr Fabian Månsson för övrigt påpekat, att det begärda tullskyddet var mer än hela arbetslönen i vårt land. Jag gjorde mig då den frågan: varifrån får Tyskland, som är konkurrenten, sitt jute? Jo, från samma land som våra fabrikanter. Således kostar jutet lika mycket i Tyskland som här. Ty icke är frakten billigare till Tyskland än till Sverige. Men fastän man således får råvaran till samma pris, så kan man icke klara sig med mindre man skall ha en tullförhöjning, som är mer än hela den svenska arbetslönen. Således skulle ju de tyska arbetarna icke få någonting betalt, och frakten hit från Tyskland skulle ingenting kosta. Om de svenska fabrikanterna måste ha en tull, som är bortåt 50 procent högre än hela arbetslönen, då måste jag säga mig, att det kan icke bli någon industri i vårt land på det sättet. Och vad skulle följden bli, om juteindustrien finge sådant tullskydd? Jo, naturligtvis skulle då de industrier, för vilka jutevävnaden är halvfabrikat, komma och kräva ökat tullskydd för att kompensera den ökade kostnaden för juteväv.

Vi diskuterade en gång i industrikommissionen frågan om högre tull på linolja, och det syntes vara ganska goda skäl för att få en högre tull. Men så snart det blev bekant, kom en framställning från linoleummattfabrikanterna som framhöllo, att de måste ha råvarorna till samma pris som sina konkurrenter i utlandet. Skulle de betala mera

än konkurrenterna för linoljan, så kunde de icke tillverka linoleum-mattor. Ja, det är ju ett plausibelt resonemang.

Vi hade även en diskussion inom industrikommissionen, då olika näringsidkare voro inkallade och där det kom till strid i denna fråga mellan järnbruken och verkstäderna. Där uppträdde representerer för verkstadsindustrien och framhöll våra verkstäders stora betydelse för landet, och att deras konkurrenskraft med de andra länderna berodde i väsentlig mån på att erhålla råvaror och halvfabrikat till samma pris som konkurrenterna. Det är synpunkter, som man måste taga i betraktande.

Följden blir, att skulle man gå efter den schablon, som herr Lithander vill gå efter — och herr Lithander säger, att det finns ingen industri, som icke har värde för landet — så måste man ställa sig på herr Winklers ståndpunkt, och det förundrar mig, att icke herr Lithander gjort det. Herr Winkler är konsekvent och säger: lägg på 100 procent över lag, och så är saken klar. Jag förstår icke, varför icke herr Lithander följt med herr Winkler, när han säger, att alla industrier äro behöfliga för landet. Men om man ökar 100 procent på alla varor, då blir följden, att ingen blir hjälpt. Ty skall fabrikanten betala råvaran och halvfabrikatet till sådant högre pris, då är det ju klart, att det tullskydd han har för den färdiga produkten är av litet eller intet värde.

Den industri, som i mina bygder mest framträtt, är järnindustrien, och den har ett mycket lågt tullskydd. På varmvalsat järn är tullen 1,50—2,50 kr. per 100 kg. Hurudant läget på järnmarknaden för dagen är, vet jag icke. Men det har uppgivits, att för några dagar sedan kostade det tyska järnet 28 kronor och det svenska 38 kronor per 100 kg. Nå, om man nu höjde tullen på järn med t. ex. 1,50 kr., 100 kg., tror någon, att det skulle stimulera järntillverkningen i vårt land? Jag tror verkligen icke, att en höjning av tullen på järn med 1½ öre per kg. är av någon avgörande betydelse. Men man kan ju fråga om förhöjningen med 1½ öre kg. spelar så stor roll ur konsumentsynpunkt. Mig synes faran ligga däri, att får man tullförhöjning nu, komma dessa tullar sedan att bliva bestående. Det är icke, som herr Wahren säger, provisoriska tullar. Det är så bestickande, detta tal om provisoriska tullar. Men det skulle vara mycket intressant att veta, när herr Wahren anser, att en tull är obehöflig. När kan den tiden inträffa? Säkert icke i min tid och icke i hans tid. Man har aldrig från tullens anhängare hört att en tull varit obehöflig. Detta framhölls med styrka på den förutnämnda konferensen inom industrikommissionen från deras sida som ha exportindustrier. Från deras sida framhölls, att provisoriska tullar bli i regel icke provisoriska utan konstanta.

Vi ha ett talande exempel på, vart höga tullar kunna leda. i vår tvålv- och såpindustri. Det är väl den högst tullskyddade industrien i vårt land. Tullen på tvålv är för en del kvaliteter 1 kr. per kg., således i vissa fall 30 à 40 % av varans värde före kriget. Huru har det nu utvecklats sig där? Jo så, vi ha såp- och tvålvfabriker till

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.*
(Forts.)

bortåt det tiodubbla behovet i vårt land. Och de kunna nu icke reda sig. De ha haft alla möjliga svårigheter. Och nu synes följden bli den, att det icke blir de svenska fabrikerne, som klara ut fabrikationen, utan det blir engelska fabriker, som göra en trust och köpa upp våra fabriker och klara saken.

Det skulle naturligtvis vara en hel del mer att säga i saken, men då jag antager vi få tulldebatter längre fram under riksdagen, så har jag icke velat göra annat än en del allmänna reflexioner över denna motion.

Jag ber att få yrka bifall till utskottsbetänkandet.

Herr Björkman i Norrköping: Herr talman! Då jag begärde ordet, var det min mening att förklara min anslutning till dem, som önska återremiss i huvudsakligt syfte att få en allsidig utredning i fråga om samtliga de industrigrenar, vilka önskade och kunde anses behöva ett skydd. Emellertid lär ju nu genom första kammarens beslut att taga utskottsbetänkandet en återremiss endast vara ett slag i luften. Men dock må det icke förtänkas mig, att jag försöker åtminstone draga fram något exempel på en industri, som synes mig vara värd att, när den kungl. propositionen kommer, få åtnjuta förmånen av att vara så att säga gynnad nation. Den industri, som jag då syftar på, har redan här förut omnämnts. Det är naturligtvis textilindustrien, Norrköpings bärande industri. Den har under en längre tid nu kommit i allt sämre och sämre läge. Arbetsinskränkningarna följa med mycket korta och hårda slag. I dagens tidning står den sedvanliga underrättelsen om att en fabrik totalt inställt driften; vid den och den fabriken har arbetet förut bedrivits på full tid, nu är det hela slut. Vid en, kanske den största fabriken, var för ungefär ett år sedan arbetsstyrkan 1,600; i november var den 800; dags dato är det icke mer än omkring 400 arbetande. Det är ju givet, att här måste ingripas, och Norrköpings stad har gjort allt för att hjälpa till, då naturligtvis icke industrien kan bära allt för tunga bördor, belastad som den är av skatter och inneliggande lager. Stadens hjälp lämnas i form av anslag till extra byggnader, som skola uppföras, anslag till nödhjulsarbeten och arbetslöshetsunderstöd, vilka redan nu uppgå till för stadens budget svindlande belopp.

Som herr Lindman antydde, ha Norrköpings stadsfullmäktige beslutat ingå till Kungl. Maj:t med begäran, att det skulle inköpas varor för statsverkets behov, där så kunde ske. Det beslöts att uppakta cheferna för vederbörande statsdepartement och hos dem anhålla, att de måtte vidtaga vederbörliga åtgärder. Men även om man offrar mycket på dylika inköp blir det blott en övergående hjälp.

Emellertid har ylleindustrien föregående år utöver de åtgärder, som förut kunde vidtagas, försökt att få statsmakterna att ingripa. Det har varit ideliga skrivelser till vederbörande, syftande till att det skulle bli importförbud eller tull. Importförbudets tid kan man ju nästan säga är förbi. Men för tullarna har man försökt föra

så mycken talan som möjligt, påpekande värdet att få hålla arbetet i gång, hellre än att giva arbetslöshetsunderstöd.

Nu har här påpekats, att tullskyddet skulle behöva bli så enormt, att det icke skulle kunna bäras. Herrar Röing och Fabian Månsson ha axlat samma kappa, som det behövdes ett kolossalt tullskydd för. Men det är nog så, att man icke allt för mycket bör lita på vad som begäres i första hand, utan förstå att det även här finnes en prutmån. Dessutom finns i en av yllefabrikantföreningens skrivelser till Kungl. Maj:t en utredning, där det icke alls går ut på det tullskydd, som här har antytts. Där säges: »Vid närmare utredning torde man, av denna approximativa uppskattning att döma, komma till en skyddstull, som i förhållande till länder med mycket låg valuta kan uppgå till i genomsnitt cirka 30 % av varuvärdet.» Dessutom lära nog en hel del omständigheter inverka, som göra att, därest ett tullskydd verkligen kommer till stånd, det blir ett ökat intresse att köpa inom landet. Det är en hel del köpmän, som tveka att t. ex. vända sig till Tyskland, där förhållandena äro oroliga, där det är fråga om markens värde nu och i framtiden och där det icke nu är så lätt att kunna göra successiva beställningar, utan där man måste binda sig för hela beställningen på en gång. Det gör, att även om man icke får hela det tullskydd, som skulle behövas för att utjämna valutaförhållandena, så skulle man dock säkerligen finna, att det verkligen blir något med beställningarna här i landet.

Mot kravet på tullskydd ställes nu den extrema frihandelsståndpunkten. Emellertid har ju i frågans tidigare läge även från arbetarhåll påpekats önskvärdheten av att man skulle lämna de teoretiska principerna och se praktiskt på frågorna. Så skriver textilarbetsförbundet i februari 1920: »Den allmänna världssituationen synes oss icke vara sådan, att några principiella frihandelsteorier kunna upprätthållas.»

Det är i den förhoppningen, att när textilindustriens tullfråga åter kommer upp, några allt för extrema frihandelsteorier icke skola göra sig gällande, som jag, herr talman, bett att få säga några ord. Jag kommer, ehuru det väl icke tjänar mycket till, att förena mig med dem, som yrkat på återremiss.

Herr Winkler: Herr talman, mina herrar! En stor del av debatten i dag har rört sig om det sätt, varpå denna fråga har behandlats i utskottet. Jag vill icke uppehålla mig vid detta, åtminstone icke i någon nämnvärd mån.

Det har påståtts, att samarbetet mellan det liberala och det socialdemokratiska partiet helt och hållet brustit, och i många frågor är det nog så, men i en sak tyckas de i alla fall fortfarande hålla samma, och det är vid behandlingen av motioner, som väckas av högermän. Ty alltid, så länge jag har tillhört riksdagen, har man läst motionerna baklänges, d. v. s. man har först sett efter, vilka som undertecknat dem, och sedan har man behandlat dem därefter. Jag vågar påstå, att så är förhållandet även i fråga om be-

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

handlingen av dessa motioner. I en enda sak skulle jag vilja yttra mig därvidlag, och det är i avseende å herr Röings påstående, att utskottet ingått på realbehandling av frågan. Såvitt jag förstår att tolka ordet realbehandling, har någon sådan behandling icke försiggått, utan det har endast varit en principdebatt. Det är också riktigt, att herr Lithander yrkade, att man skulle ingå på realbehandling och därför remittera motionen till första avdelningen inom utskottet, som har hand om tullärenden, men detta avslogs av utskottet. Detta mitt påstående kan icke jävas av någon, som tillhört utskottet och varit närvarande vid ärendets behandling, vilket jag varit i tillfälle att vara alla gånger, som saken behandlats.

Nu säger herr Röing i sitt anförande, att om vi skulle gå med på motionernas yrkande, så skulle vi på ett synnerligen oskäligen sätt fördyra varorna i landet. Han gick så långt, att han påstod, att man därigenom skulle återföra förhållandena till vad de varit under kristiden. Jag undrar, om icke detta är överord, ty även om vi bifalla motionerna och i någon mån höja tullarna till förmån för svenska industrialster, så vågar jag påstå, att priserna komma att hålla sig betydligt under, ja inom kort kanske blott uppgå till hälften av de priser, som betalades under den tid, då vi voro förhindrade från fri import och export av varor, d. v. s. fri export av sådana varor, som vi kunde undvara, och fri import av varor, som vi nödvändigtvis behöfde.

Vidare påpekade han — och det gjorde även herr Fabian Månsson — vilket stort tullskydd en del industrier skulle behöva, om de verkligen skulle kunna existera. Herr Röing framdrog såsom exempel en kappa, som importerats från Tyskland. Han förklarade — om jag icke minnes orätt — att kappans importvärde, inklusive frakt och tull uppgick till 35 kronor, och han påpekade, att vi behöfde ett ökat tullskydd från 5 till 70 kronor per kg. För det första måtte det ha varit en mycket tunn kappa, och för det andra är det absurt att framdraga ett sådant exempel, ty han sade även, att för att kunna möta konkurrensen från Tyskland måste arbetarna i Sverige icke allenast arbeta för ingenting, utan även skänka arbetsgivarna en summa, som motsvarade hälften av arbetslönen. Jag har icke som herr Röing varit i tillfälle att kontrollera de av fabrikanterna lämnade uppgifterna, men hade jag varit i hans ställning, skulle jag ha ingått i en ganska noggrann granskning och även sökt utfinna, vari felet med kalkylen ligger. För var och en bör det kunna inses att exemplet är orimligt och omöjligt, ty icke ens i Tyskland producerar man ull tillräckligt för textilfabrikernas tillverkningar, och för såvitt jag vet, växer i Tyskland ingen bomull, och silkesodlingen är helt obetydlig, så att i stort sett är man inom textilindustrien i Tyskland liksom i Sverige tvungen att importera råvara. Då förstår var och en, att dessa relationstal mellan arbetslöner och produktionskostnader äro fullkomligt ohållbara och orimliga.

Vad jag minst av allt kunde förstå av herr Röings anförande, var hans yttrande, att han ville, fastän på en annan väg än herr

Lithander, bistå den svenska industrien och de svenska näringarna. Ja, den svenska industrien och de svenska näringarna kunna statsmakterna mycket litet hjälpa, med undantag av att de kunna lämna det tullskydd, som är behöfligt, ty något direkt understöd för industri och hantverk vet jag icke har lämnats från statsmakternas sida, åtminstone icke annat än i undantagsfall under krisåren. Och då det gällt sockerindustrien eller andra industrier, som behövt skydd, har jag aldrig hört annat, än att herr Röing sökt motarbete det skydd, som dessa industrier begärt att statsmakterna skulle lämna.

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

Jag tror, att vi kunna vara överens om att vi måste se frågan från andra synpunkter och att den befinner sig i ett annat läge, än vad den gjorde, när vi behandlade motioner av liknande slag under fjolåret. Då var arbetslösheten icke så stor, och vi hade icke fått någon praktisk erfarenhet med avseende å behovet av ökat tullskydd. De påståenden, som då gjordes från industriidkarnas sida, trodde man icke voro med verkliga förhållandena överensstämmande, utan man trodde, att industriidkarna önskade att få tullskyddet ökat för att få större förtjänst. Nu måste man väl i alla fall ha kommit underfund med riktigheten av vad som då uttalades, nämligen att om icke i tid ändring vidtoges i tulltaxan, så komme vår industri inom kort att i mycket hög grad inskränkas, då varor, som tillverkas och kunna tillverkas av svensk industri, i mycket större utsträckning än förut komme att importeras, helt enkelt på grund av penningvärdets enorma fall. Det hade varit klokt, om vi redan i fjol hade beaktat de motioner, som då avgåvos i samma syfte, och jag är övertygad om att då hade förhållandet mellan import- och exportvärdet icke varit sådant, som det nu är. De överflödiga lager, som för närvarande finnas inom icke blott textilbranschen, utan många andra branscher, hade icke varit så överväldigande, som de nu äro, och det hade varit möjligt för den svenska industrien att hålla driften i gång mycket längre, än nu blivit förhållandet.

Sedan har herr Fabian Månsson givit oss en lektion i nationalökonomi, som var väl så intressant. Men jag befarar i alla fall, att den icke väckte den sensation, som han själv trodde, då jag förmodar, att de flesta av riksdagens ledamöter äro fullt bekanta med de förhållanden, som han här uppvisade. Av vad han sade hade jag emellertid väntat, att hans slutyrkande skulle blivit ett annat, ty största delen av hans anförande utgjorde en kraftig argumentering för behovet av ökade tullar i vårt land. Han slutade emellertid med att påpeka, att de import- och exportsiffror, som nämnts i motionen, visa icke så avskräckande resultat, som innehållet i själva motionerna angåve, och han påstod till och med, att motionerna voro ett försök att injaga skräck bland riksdagens medlemmar på grund av den stora arbetslösheten, och hans anförande utmynnade i att importöverskottet under de gångna sju åren i alla fall icke var mer än 569 miljoner kronor. Men det är pengar det också. Hade herr Månsson kommit till det resultatet, att det varit ett exportöverskott på 569 miljoner kronor i stället för ett importöverskott, då hade han

Om förhöjning av tullsatserna för vissa varuslag. med skäl kunnat säga, att läget icke vore så farligt nu, utan att vi kunde vänta ännu något litet med vår oro.

(Forts.)

Han påpekade även, att de synliga import- och exportsiffrorna icke ensamma vore avgörande med avseende å landets ekonomi. Ja, det veta vi förut, det är riktigt. Jag minns, att när jag på min tid började sätta mig in i dessa förhållanden, så gjorde jag mig den frågan: hur kan t. ex. England ekonomiskt blomstra, som det gör, när dess importöverskott är så anseeligt för varje år? När jag trängde in i frågan, fann jag, såsom herr Månsson även funnit — och det blir ju också ganska snart klart för var och en, som intresserar sig för nationalekonomi — att England kunde upprätthålla sin förmånliga ekonomiska ställning, tack vare att det hade det största tonnaget och de största fraktinkomsterna. England hade ensamt, åtminstone på den tiden, lika mycket fraktinkomster som hela den övriga världen tillsammans. Därtill kommer även, att England har betydande kapital utlånade till andra länder, från vilka varje år räntor erhållas. Det är riktigt, att om vi skola få en sannfärdig bild av ett lands nationalekonomiska förhållanden, så måste vi ha reda på icke allenast importen och exporten utan även veta, vad det för övrigt har för kapitaltillflöden.

För att taga ett annat exempel, så betyder, som var och en vet, den ofantligt stora ström av lustresande, som varje år, åtminstone före kriget, kom till Italien, icke så litet för detta lands nationalekonomiska förhållanden. Det är en ganska betydande post i detta lands inkomster. Men jag befarar, att förhållandena i Sverige icke äro så lyckliga, att vi med avseende å sjöfarten eller med avseende på utlåning av pengar till främmande länder hava någon kapitaltillförsel, och då vågar jag påstå, att dessa 569 miljoner kronor, som av herr Månsson godkändes som underskott under dessa sju år, icke har så liten betydelse, och jag vågar också påstå, att vi hava att betala räntor till utlandet i betydligt större omfattning, än vi få inkomster genom utdelning på utländska obligationer.

Här har flera gånger sagts, att det tullskydd, som begäres för vissa industrier, däribland den av herr Eriksson i Grängesberg omnämnda juteindustrien, skulle behöva uppgå ända till 1,500 procent. Jag undrar, om det kan utläsas i den motion, som jag varit med om att underskriva, att man ifrågasatt sådana förhöjningar av tullsatserna. För min del har jag tänkt mig, att Sverige skulle liksom Frankrike och många andra länder på grund av penningvärdets fall följa med i fråga om tullsatsernas förhöjning, men så har icke skett. När därför frågan inom bevillningsutskottet var före och man icke tog hänsyn till yrkandet om bordläggning, tog jag mig friheten att yrka, att man skulle höja tullsatserna — observera *tullsatserna* och icke varans pris — med 100 procent. Herr Eriksson i Grängesberg nämnde i detta sammanhang hundra procentsatsen på ett sådant sätt, att man nästan kunde tänka, att det gällde en dubbelfördyring av varan. Men när den svenska industrien hittills haft viktfullar, som i medeltal endast motsvarat ungefär 10 % av varans värde, så hava, när nu varornas penningvärde utgör 200, om icke

250 % av det förutvarande värdet, tullsatserna i verkligheten sjunkit till $3\frac{1}{3}$ à 5 % av varornas värde. Jag undrar, om någon kan påstå, att detta är ett tillräckligt eller lämpligt tullskydd.

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.*

(Forts.)

Här har av två talare påpekats, att man i frihandelslandet England ämnar införa tullar. Motiveringen härför har jag icke varit i tillfälle att taga del av, men man finner av den engelske konungens trontal vid parlamentets öppnande, att det är meningen att införa ett dylikt tullskydd för vissa artiklar, som man har förut-sättningar för att på ett tillfredsställande sätt kunna tillverka i England. Framförallt har man tänkt taga hänsyn till importen från sådana länder, där valutakurserna gentemot England äro ogynn-samma. Här har flera gånger påpekats, att vi skulle även med förhöjt tullskydd icke kunna konkurrera med Tyskland. Det tror jag är precis samma sak, som gäller för alla länder för närvarande. Om det tyska markvärdet fortfarande skall bibehållas vid två värden, nämligen ett betydligt högre värde inom Tyskland och ett lägre i utlandet, så är det alldeles uppenbart, att Tyskland kommer att ha företräde vid all tillverkning. Nu är det dock självklart, att Tyskland ensamt icke kan producera tillräckligt med varor för hela världen. Det är därför enligt min mening tydligt, att det värde, som marken representerar i utlandet, och det värde, som den har inom Tyskland, inom kort kommer att mötas. Huruvida detta skall ske genom höjning av varupriserna i Tyskland eller genom den tyska valutans stegring i utlandet, vill jag icke uttala mig om, men i alla fall vågar jag bestämt hålla före, att dessa värden komma att enas.

Vad vi särskilt böra taga i betraktande är den stora arbetslöshet, som råder. Vi se runt omkring oss, hur den ena industrien efter den andra inställer driften, och jag vågar påstå, att om förhållandena med avseende på tullskyddet icke ändras, kommer avfolkningen i fabriker att fortgå i betydligt hastigare tempo, än om vi öka tullskyddet. Det är icke så, att en fabrikant tänker blott på den tillfälliga försäljningen, utan det är nog, såsom herr Wahren också påpekat, på det sättet, att man inom industrien även tänker som så, att man icke vågar med nuvarande tillverkningsvärden lägga upp alltför stora lager, i händelse man icke har klart för sig, att när de stora lager, som importerats delvis i spekulationssyfte men delvis även för att täcka landets normala behov, blivit utsålda, den svenska industriens alster skola få träda i stället, vilket skulle bliva fallet, om industrien erhåller ökat tullskydd.

Nu få vi även med avseende på det prekära läget inom textilindustrien och inom andra branscher taga i betraktande, att England, som i hög grad dominerat såväl ullmarknaden som bomullsmarknaden, har försökt i det längsta hålla onödigt höga priser på sina råvaror, under det att det hållit sina egna produkter, tillverkade av samma råvaror, betydligt lägre i pris än vad som kan anses betingat av skillnaden i värde mellan råvaran och den färdiga produkten. Detta har under krisåren skett i betydligt större utsträckning förut än nu, då råvaran börjat sippra fram även på

Om förhöjning av tullsatserna för vissa varuslag. andra vägar, varigenom det icke längre blir så lätt att uppehålla dessa restriktioner.

(Forts.)

Vad beträffar den del av textilindustrien, som jag närmast känner till, och som endast avser tillverkning av tvenne artiklar, vilka åtnjuta ett tullskydd av 10 resp. 20 öre per kg., så skulle det vara till stor fördel — om icke för ögonblicket så åtminstone för framtiden genom ökad möjlighet att avyttra alstren i konkurrens med utländska fabrikat — om man finge ett dubbelt så stort tullskydd eller 20 resp. 40 öre per kg. Jag tror, att så är förhållandet även inom många andra industrier.

Jag har förut påpekat, och jag vidhåller, att dessa motioner, som väcktes i fjol, borde hava rönt ett annat beaktande, än vad då var fallet. Om vi då fattat det beslut, som vi äro i tillfälle att fatta i dag, nämligen att höja tullskyddet, hade vi haft betydligt bättre förhållanden inom den svenska industrien. Då sade man, att tull- och traktatkommittén höll på att utreda saken och att vi sedermera kunde vänta förslag från Kungl. Maj:t. Denna utredning pågår ännu, och något resultat har icke syntts till. Nu pågår vid sidan av denna utredning en ny utredning inom handelsdepartementet, men icke heller den är färdig, så att Kungl. Maj:t kunnat framlägga något förslag.

Här är verkligen på tiden att gå från ord till handling, såvitt vi skola utträtta något. Jag tror därför, att det lyckligaste som kan ske är, att man provisoriskt för ett år, såsom jag föreslagit, höjer tullsatserna med 100 procent och sedan, i händelse Kungl. Maj:t under denna eller nästa riksdag blir färdig med sin utredning eller nya motioner framkomma, man reglerar tullsatserna så, att de bliva mera lämpade för de olika industrigrenarna. Medan gräset växer, dör kon. Det är på tiden att göra något. Gjorde vi ingenting i fjol, så borde vi åtminstone nu i så måtto kunna räcka industrien handen, att vi fördubblade tullsatserna på dessa artiklar, även om det skulle råka i ett eller annat undantagsfall visa sig obehövt, såsom det påstås vara förhållandet i fråga om cementen. Jag lämnar därhän, huruvida påståendet är riktigt; jag vill dock påpeka, att vid cementtillverkningen spelar kolpriset en betydande roll i fråga om produktionskostnaden, och även om kolpriset fallit anseeligt, är jag övertygad, att cementfabrikerna i Tyskland och Amerika kunna producera billigare än de svenska fabrikerna. Den lilla förhöjning av varans pris, som en fördubbling av cementtullen skulle innebära, är i varje fall icke större, än att den rimligen kan bäras, och den torde icke menligt inverka på byggnadsverksamheten, såsom här har påståtts.

Det går icke au att i detta land endast utreda och utreda och hava kommittéer, som arbeta år efter år, under det att industrien slåss med de svårigheter, vari den för närvarande befinner sig. Det är visserligen sant, att man kan giva arbetslöshetsunderstöd, och hittills har det kanske gått för sig, men det är oroväckande många arbetslösa, som vissa städer — däribland den stad, jag representerar — redan nu hava att understödja. Om icke industrien får det un-

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

derstöd, som behöves, från statsmakternas sida och icke finner, att det på något sätt är meningen, att den skall intaga någon gynnad ställning gent emot importen, är jag övertygad om att arbetslösheten inom mycket kort tid kommer att bli så stor, att det icke hjälper med vare sig statens eller kommunernas understöd; såväl statens som kommunernas ekonomiska möjligheter komma icke att gå i land därmed.

För att icke upptaga tiden längre, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till min reservation och avslag på utskottets hemställan.

Herr talmannen, som under herr Winklers anförande återtagit ledningen av förhandlingarna, gav nu ordet till

Herr E d é n, som yttrade: Herr talman! Den som följt denna debatt, som nu pågått i så många timmar, har väl knappast kunnat undgå att lägga märke till, att den i själva verket har rört sig på ett par olika linjer, som dock oupphörligt liksom blivit sammanblandade eller sammanslingrade med varandra. Det har dels varit tal om den behandling, som kommit de föreliggande motionerna till del i bevillningsutskottet och om vilken behandling fällts åtskilliga hårda omdömen, som förmenats redan i och för sig giva anledning till en återremiss, men dels har det också, och ganska naturligt, blivit så, att gång på gång de olika talarna kommit in på principiella spörsmål, som i motionerna beröras, spörsmål således om statsmakternas ställning i princip till industriens nödläge, om möjligheterna att hjälpa industrien i detta nödläge.

Jag skall om den första synpunkten för min del fatta mig mycket kort. Det är knappast möjligt för en ledamot av kammaren att uttala sig om lämpligheten eller olämpligheten av en viss procedur i ett utskott, och jag har icke tillfälle att därom fälla något omdöme. Jag skulle kunna säga i största allmänhet, att som saken nu synes ligga, förefaller det mig, att det väl på sin tid kunde diskuteras i utskottet, huruvida en bordläggning på längre tid av motionerna skulle ske, eller huruvida de skulle genast upptagas till behandling. Men om jag således icke a priori skulle ansett det orimligt, att en bordläggning på längre tid kunnat ske, kan jag å andra sidan icke heller finna, att något svårt övergrepp blev begånget, när nu bevillningsutskottet beslöt sig för att icke medgiva en sådan bordläggning utan gick till direkt realbehandling av motionerna. Ty när utskottet detta har gjort, är det ju tydligt både av utskottets eget utlåtande och av vad som här förekommit i debatten, att det i väsentlig grad berott på själva motionernas beskaffenhet och på deras förhållande till den utredning, som i dessa viktiga frågor redan är igångsatt i handelsdepartementet.

Mina herrar! Här har talats från många håll, där man har stött motionerna, om nödvändigheten att bispringa industrien. Jag skall för min del be att få avgiva den personliga deklARATIONEN, att jag icke känner mig träffad av det omdöme, som herr Lithander fällde i början av debatten, nämligen att den, som icke vill vara

Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)

med på dessa motioner eller på en återremiss av desamma, för honom skulle det vara »en trosdogm, att här får icke ges någon hjälp åt industrien». Det ordet är ett sådant där överord, som så ofta förekommer i en debatt. Hur vet herr Lithander något sådant? Frågan kan väl ändå ställa sig — och ställer sig rimligen också — väsentligen annorlunda. Jag tror, att de allra flesta, ja kanske, om man går till grunden, alla önska att kunna bistå industrien i dess svårigheter, i den mån detta är möjligt att göra genom medel, som icke verka större olycka på andra områden av samhällslivet, än de kunna verka till förmån för den industri, man vill bistå.

Men just denna fråga, huru man skall kunna hjälpa en industri utan att skada andra industrier och kanske samhällslivet i stort — just den frågan är ett ytterligt invecklat problem. Min ärade granne här till vänster på Norrköpingsbänken fällde i sitt anförande, vilket jag för övrigt i det väsentliga icke kan ansluta mig till, ett yttrande, som synes mig riktigt. Här kan det, framhöll han, under nuvarande förhållanden icke hjälpa att taga ståndpunkt för en teoretisk protektionism eller en teoretisk frihandel. Jag instämmer häri. Problemet är ett stort, komplicerat praktiskt ekonomiskt problem, beroende av de fullständigt extra ordinära förhållanden, som vi leva i både i vårt land och i hela världen, och således icke möjligt att lösa bara efter de gamla ekonomiska dogmbyggnadernas regler, vare sig frihandels eller protektionismens. Nej, frågan ligger så: är det verkligen möjligt att genom de åtgärder, som i motionerna föreslagits, eller genom att nu återremittera motionerna till utskottet på något sätt bidra till att den svåra uppgiften får en bättre belysning för en verklig realbehandling, än den skulle få, om motionerna nu icke återremitteras utan av riksdagen avslås?

I det avseendet, mina herrar, tillåter jag mig ha den meningen, att, efter allt vad som framkommit, intet skäl finnes för den mening, att dessa motioner ha givit något bidrag till frågans belysning av sådan art, att det skulle vara av något värde att återremittera dem. Jag skulle snarare i likhet med utskottet vilja hävda, att det knappast kan lända annat än till förvirring och till försvårande av den i och för sig nog svåra uppgiften, om dessa motioner, såsom de äro avfattade och lagda, skulle få ligga kvar och liksom sväva över den utredning, som redan är igångsatt.

Utan att vilja fälla några hårda omdömen — jag skulle önska att för min del icke bidra till någon skärpning av de politiska lidelserna i dessa tullfrågor på grund av den, som jag vågar tro, ganska lidelsefria ställning, som jag själv intager till dem — utan att sålunda vilja begagna några alltför hårda ord nödgas jag emellertid förmena, att en mera lösligt hopkommen motion i en mycket svår fråga, och en motion, som ger mindre i förhållande till de anspråk, med vilka dess upphovsmän föra sin talan, har jag mycket sällan sett. Dessa motioner gå ut på att begära *icke* en skrivelse till Kungl. Maj:t — ty syftet är ju brådskanie — *utan* att riksdagen själv skall besluta för de i motionerna uppräknade och even-

tuellt andra varuslag »sådana tullförhöjningar, som med hänsyn till föreliggande omständigheter kunna befinnas nödiga eller nyttiga». Man observerar först, att här är hänvisat till i motionerna uppräknade varuslag. Huru många äro då dessa varuslag? Ja, varuslagen har jag icke sammanräknat, men jag har roat mig med att sammanräkna de rubriker i tulltaxan, som falla under varuslagen, och har då kommit till den lilla nätta siffran av något över 500 sådana rubriker. Redan i en sådan avfattning av motionerna, att man begär, att bevillningsutskottet skall framlägga förslag till förhöjda tullsatser utan någon annan tillgänglig utredning än motionernas summariska antydningar, på 500 olika rubriker, redan däri ligger efter min mening något fullständigt orimligt. Man kan icke begära, att ett riksdagens utskott skall kunna prestera ett sådant arbete. Jag kan icke undgå att instämma i den karakteristik, som gjorts, av innebörden i motionerna redan ur denna synpunkt, nämligen att de tyckas gå ut på att bevillningsutskottet skulle konstituera sig såsom en ny stor tullkommitté vid sidan av den redan existerande och vid sidan av den särskilda utredningen i handelsdepartementet. Man kan med den allra största säkerhet förutse att bevillningsutskottet under inga förhållanden skulle hinna penetrera alla dessa frågor innan riksdagens slut.

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

Det är emellertid icke nog med detta. Härtill kommer, att för dessa uppräknade varuslag har man icke på minsta sätt angivit, huru stora tullförhöjningar man själv vill proponera. Man nöjer sig med att föreslå sådana tullförhöjningar, »som kunna befinnas nödiga eller nyttiga med hänsyn till föreliggande omständigheter», d. v. s. man nöjer sig med en allmän sympatityttring för en tullförhöjning, men överlämnar helt och hållet åt bevillningsutskottet att utreda, i vad mån och till vilken höjd en sådan behövs. Även detta är efter min mening icke rimligt. Man kan naturligen mycket väl skriva en motion på detta sätt, ifall man begär en skrivelse till Kungl. Maj:t om att denne skall verkställa utredningen. Men att skriva yrkandet så som här skett, att pretendera, att bevillningsutskottet skall komma med preciserade förslag rörande alla dessa femhundra rubriker, förslag, av vilka motionärerna icke kunna förete ett enda, måste jag, mina herrar, anse såsom ett fullständigt orimligt anspråk.

Och så slutligen för det tredje ännu en sak, som icke kunnat undgå att väcka min särskilda uppmärksamhet. Motionärerna ha, förutom de uppräknade varuslagen, även infogat i yrkandet »eventuellt andra varuslag». Vilka? — Ja, därom vet man ingenting. Motionerna äro i själva verket så skrivna, att de genom detta tillägg, »eventuellt andra varuslag», omfatta *alla* tulltaxans rubriker. Är det verkligen riktigt att sedan komma och förebrå bevillningsutskottet, att detta finner sig icke kunna upptaga arbetet på grundvalen av sådana motioner? Nej, jag måste säga, att bevillningsutskottet synes mig hava haft mycket goda skäl för den meningen, att det var icke möjligt att upptaga ett sådant arbete på grundvalen av motionerna.

Det kan kanske för övrigt tillåtas mig att mera vid sidan av

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

själva saken inflika den anmärkningen, att det synes mig icke heller överensstämmande med de bestämda reglerna för hela vår procedur här i riksdagen att göra ett sådant inskott i en motions kläm som detta om »eventuellt andra varuslag». Det föreligger väl icke grundlagsenligt hinder för att så göra i en motion, men hur man kan tänka sig att dylikt skulle kunna leda till någon effekt i ett utskott, förstår jag icke, såvida icke meningen skulle varit att på grundvalen av denna allmänna formulering en enskild ledamot av utskottet sedan skulle kunna taga upp vilket yrkande som helst angående hela tulltaxan, även om han icke finge detta yrkande bifallet i utskottet, och så framlägga förslag. Är detta meningen, då tvekar jag icke att säga, att det är ett tydligt försök att kringgå grundlagens bestämda föreskrifter angående motionsrätten. Vi kunde ju taga en jämförelse från annat håll och då välja det område, där jag för några år sedan särskilt hade någon erfarenhet av motioner och deras behandling i utskott. Om det skulle väckas en motion, som avsåg ändring av vissa paragrafer i riksdagsordningen, i syfte exempelvis att genomföra en snabbare behandling, en bättre behandling av ärendena i riksdagen, och motionären sedan i motionen tillade, att han därjämte hemställde om ändring av alla andra paragrafer i grundlagarna, som det överhuvudtaget kunde befinnas nyttigt att ändra för att befordra riksdagens förmåga att fylla sin uppgift, ja, då hade man samma fall, samma orimliga fall, som man nu har i denna motion. Och ingen skulle väl tveka att anse ett sådant yrkande såsom meningslöst. Nej, mina herrar, det är nog så, att motionerna varit så lagda, att de icke, såvitt jag kan förstå, ha kunnat upptagas till realbehandling utan en sådan apparat, som det i realiteten skulle hava varit omöjligt för bevillningsutskottet att åstadkomma.

Nu säger man emellertid, att om också så skulle vara, är det väl ändå icke något hinder för att motionerna kunnat få ligga i reserv för att behandlas i samband med en blivande kungl. proposition och den utredning, som nu pågår inom handelsdepartementet, när den blir färdig. Jag har nyss tillåtit mig antyda, att något direkt hinder för en sådan procedur i och för sig kanske icke finnes. Men jag kan heller icke se, att det finns några direkta skäl att hålla på den proceduren. Jag kan icke underlåta att förmena, att det skulle kunna vålla olägenheter. I motsats till den anspråkslöshet, som nu präglar alla yrkanden från motionärernas sida om att motionerna bara skola ligga och vänta, till dess en kungl. proposition kommer, skulle jag vilja hålla före, att, om en återremiss verkligen komme till stånd, borde den väl åsyfta, att utskottet skall upptaga utredning om de varuslag, som icke ingå i utredningen inom handelsdepartementet — annars bleve återremiss skäligen meningslös — och det är ju detta, som utskottet icke funnit sig kunna göra.

Utskottet har dessutom påpekat, att dessa motioner, om de skule föranleda till upptagande av en utredning från utskottets sida, icke äro byggda på samma grundsatser som den inom handelsdepartementet pågående utredningen. Detta är obestriddigt. Utredningen

inom handelsdepartementet är byggd på principen om att upptaga till behandling endast sådana industrier, som äro »för landet betydelsefulla och av utländsk konkurrens kännbarast drabbade»; och det får väl ändå erkännas, att i detta uttrycket »för landet betydelsefulla» ligger en restriktion, som syftar till att man icke kan gå över hela linjen på en hel rad av industrier utan får välja ut dem, som det särskilt är nödigt eller angeläget att på något vis hjälpa mot den utländska, i detta ögonblick övermäktiga konkurrensen.

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

Åter en liten parentes! Det har i dag återopats bland andra exempel från utlandet, att England just nu skulle stå i begrepp att slå in på en väg, som i viss grad motsvarar den, motionärerna anvisat. Jag tillåter mig påpeka, att det presstelegram, som i dag oupphörligt citerats, enligt hittills tillgängliga uppgifter utslutande hänför sig till en redogörelse i den engelska tidningen Daily Mail, och att ingen av oss torde veta, huruvida denna tidning är riktigt undermåttad eller icke. Härtill kommer emellertid, att så långt man av telegrammet kan döma skulle denna av tidningen skisserade finansplan i England vara lagd på ett väsentligt annat sätt, än motionärerna här ifrågasätta. I telegrammet talas nämligen om att den engelska regeringen skulle ha för avsikt att införa värdetullar på all import från andra länder, *vilkas valuta är lägre än Englands*, sålunda en ytterst viktig begränsning, en begränsning till alldeles speciell tullagstiftning gent emot länder med lägre valutaförhållanden. Något sådant är icke antytt i motionerna om förhöjning av de svenska tullarna.

I fortsättningen av telegrammet kommer för övrigt fram samma synpunkt, som regeringen här i Sverige tagit upp genom att begränsa utredningen till »för landet betydelsefulla industrier»: det heter nämligen, att i den engelska planen skulle ingå utfärdande av importförbud, från vilka frihet endast kan lämnas genom licens, mot import av varor, vilkas tillverkning betraktas såsom »en huvudsaklig industri».

I alla händelser, vare sig man mer eller mindre återopar dessa utländska exempel och vare sig de kunna vara mer eller mindre jämförbara med svenska förhållanden, kan jag för min del icke underlåta att komma till den slutsatsen, att det enda riktiga i fråga om behandlingen av dessa svåra spörsmål är att gå på den bogen, som regeringen slagit in på, att göra en utredning rörande — vi kunna kalla det med den engelska termen — vissa huvudindustrier, de industrier, som äro för landet särskilt betydelsefulla, och icke breda ut oss över ett så ändlöst fält, som motionärerna synas vilja locka oss in på.

Om man nu så förfar, och om riksdagen, såsom jag förmodar, kommer att avslå yrkandet om återremiss samt avslår motionerna, vad skulle det egentligen vålla för svårigheter för motionärerna vid en blivande behandling av dessa frågor? Ja, den frågan har man egentligen aldrig fått riktigt belyst. Motionärerna tyckas vilja framställa saken så, som om därmed varje möjlighet skulle vara avstängd att överhuvudtaget taga upp ett yrkande till hjälp för en viktig in-

Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)

dustri. Jag skall tillåta mig att vara av en annan mening. Om och när utredningen inom handelsdepartementet fullbordats, om och när sedermera på grund därav en kungl. proposition framlägges, kunna enligt riksdagsordningen till denna proposition anknytas motioner och följaktligen yrkanden, vilka »av propositionen föranledas», såsom uttrycket i grundlagen lyder. Därmed har man sålunda vägen öppen att återkomma med yrkanden, när tiden väl är inne på grund av att utredningen blivit framlagd, såvitt de stå i något sammanhang med denna proposition och utredning. Vad som däremot, det skall erkännas, åtminstone såvitt jag nu kan se, knappast synes vara möjligt, är att komma med yrkanden av sådan beskaffenhet, att de icke skulle kunna sägas vara föranledda av propositionen och den till grund för propositionen liggande departementala utredningen. Om sådana yrkanden tror jag dock, att reservanterna och åtminstone flertalet av motionernas förespåkare i kammaren redan på förhand hava erkänt, att de äro hopplösa. Ty dessa reservanter ha uttryckligen sagt, att de icke göra anspråk på någon annan utredning än den, som pågår i handelsdepartementet. Och göra de sålunda icke anspråk på någon utredning beträffande andra rubriker, bör det väl också vara klart, att några beslut rörande andra rubriker icke böra komma till stånd. Så långt kan man väl ändå icke gå, att man yrkar en förhöjd tull även på sådana varuslag, för vilka utredning i vederbörlig ordning icke har blivit verkställd.

Jag kan alltså icke finna, att motionärerna lida så stort avbräck i möjligheten till framtida initiativ därigenom, att motionen nu avslås, men väl måste jag anse att ett avslag på motionen nu avklipper möjligheten för bevillningsutskottet att känna sig tvungen att upptaga en egen utredning i en omfattning, som utskottet icke går i land med, och som icke står i överensstämmelse med regeringens pågående arbete.

Det är sant, en motionär och reservant har i alla fall tagit konsekvensen från sin synpunkt av de väckta motionerna. Herr Winkler har nyss yrkat bifall till sin särskilda reservation, gående ut på 100 procents förhöjning av tullsatserna på samtliga de uppräknade varuslagen. Nog har jag varit med om ett och annat av ett glatt mod i riksdagen, och nog har jag också ibland kunnat märka, att yrkanden framställts och bragts under proposition, uteslutande i syfte att åstadkoma en ren demonstration, men maken får jag bekänna, att jag dock icke varit med om. Här står herr Winkler nu och yrkar med kallt blod 100 procents förhöjning över en bank av 500 rubriker i tulltaxan, utan att han gått in i någon som helst verklig motivering — vilket ju naturligtvis icke heller varit möjligt att åstadkomma. Och detta endast för att överhuvudtaget få framlägga ett yrkande, och — jag nödgas säga det — kanske också för att få ge ett handgripligt bevis för sitt särskilda »intresse» att hjälpa industrien. Ett sådant sätt att hjälpa industrien är väl det farligaste av allt, ty det måste, om det vore menat på allvar, visa ett lättsinne, som sannerligen allra minst borde förekomma i så ytterligt kinkiga och allvarsamma ekonomiska frågor som dessa. Jag har naturligt-

vis icke upptagit denna sak för att bemöta herr Winklers yrkande — det skulle vara av intresse att veta, huru många, som våga sig på att följa det! — utan jag har tagit upp saken för att visa, att motionernas konsekvenser obestriddigen leda dithän, trots allt vad man här har talat om, hur oskyldiga de äro och hur anknutna till den pågående utredningen, som de också skulle vara.

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

Ja, mina herrar, härmed tror jag, att jag tillräckligt har angivit de skäl, som göra, att jag i sakens nuvarande läge anser, att ingen tvekan bör råda om att utskottets utlåtande bör bifallas, och sålunda motionerna avslås.

Jag gör detta med inskräpande än en gång av den bestämda förklaringen, att då motionerna ha fått ett sådant öde, beror det mestadels på deras egen avfattning och läggning, som man kunde säga rent av har framkallat en dylik behandling. Jag framhåller vidare, att därmed icke är betaget motionärerna och andra att taga upp ärenden av denna beskaffenhet i sammanhang med en blivande kungl. proposition och utredning, vilken proposition och utredning i alla händelser torde vara den enda fasta bas, på vilken något yrkande, som har något skäl för sig, kan byggas. Jag vill till sist också än en gång ha uttalat, att för min personliga del innebär detta icke något nej-sägande på förhand till varje förslag, som skulle kunna framkomma för att stödja industrien. Det beror helt och hållet på det förslaget beskaffenhet, om man skall kunna följa det eller ej.

En huvudsynpunkt både vid den pågående utredningen och vid den blivande behandlingen måste dock vara att icke ingripa i andra fall, än där det är absolut nödvändigt, och där det kan ske utan att stoppa den naturliga och oundvikliga reduktion i vissa industriernas anspråk, som framkallas av överproduktionen, av den starka importen och slutligen och allra mest av den fullständiga ekonomiska sammanstörtningen ute i världen. Vilken ekonomisk åskådning man än må ansluta sig till, bör man vara på det klara med att det nu är nödvändigt också för oss att komma nedåt med våra priser och produktionskostnader för att för framtiden få en fastare grund att stå på. Det göra vi icke, om vi utan vidare kasta in en tullförhöjning med det ena eller andra hundratalet procent på en massa varor, som måste anses som förnödenhetsvaror, och som i allra högsta grad inverka på befolkningens levnadskostnader. Vi få lov att vara på det klara med att denna utveckling naturligtvis icke behöver ha sin gång utan att man ingriper på de punkter, där det verkligen kan ingripas, men att den dock i stort sett icke kan hejdas. Icke heller tror jag, att den bör förhindras. Man får söka att gå igenom svårigheterna med den oundvikliga och nödvändiga nedgången i priserna så snabbt som möjligt; åtgärder av den art som motionärerna begärt skulle endast förlänga dem i det oändliga. Man får gripa in på enskilda områden, där det verkligen är absolut nödvändigt, men med önskan och i syfte att så snart som möjligt komma på fastare mark för det framtida arbetet.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)

Vidare anförde:

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman, mina herrar! Jag kan på förhand försäkra herrarna, att om jag icke som ledamot av bevillningsutskottet nödgats taga position till den föreliggande frågan, skulle jag icke nu ha besvärat herrarna, då så många långa tal hållits.

Jag vill först säga, att det ju var en mycket minutiös beskrivning av denna frågas behandling i utskottet och vad därmed sammanhänger, som utskottets ärade ordförande gav. Jag tyckte, att det blott fattades en enda sak — kanske det berodde på glömska — nämligen att fredagen den fjärde, då vi slutade utskottsbehandlingen av en annan fråga, den frågan framställdes, huruvida utskottet skulle sammanträda måndagen den 7 eller icke. Då gav herr ordföranden det svaret, att det kunde han icke säga. Jag skall icke vidare fullfölja några interiörer i den saken.

Den siste ärade talaren yttrade, att man naturligtvis icke kunde bifalla dessa motioner i utskottet eller något dylikt. Ja, jag var av alldeles samma mening. Då jag läste motionerna, gjorde jag mig den frågan: Vad skola vi egentligen göra med dem? Vi hade då i utskottet den förmånen, att en av motionärerna satt som suppleant och ryckte in på ordinarie plats. Denne gav den förklaringen, att de med sina motioner avsett, att de skulle väckas blott för att det skulle ges en möjlighet att, om sedermera en kungl. proposition skulle framkomma beträffande frågan om industritullar eller vad man annars skulle göra för att ingripa på det hotade området för åtskilliga industrier, eller ifall en kungl. proposition framdeles icke skulle komma, det då skulle vara en möjlighet för de ledamöter, som underskrivit dessa motioner, att inom utskottet gå fram för att få det behandlat, som man önskade, och som man till äventyrs kanske skulle kunna finna, att en kungl. proposition, även om den förelåg, icke upptog på ett sådant sätt, som man önskat.

Nu har den siste ärade talaren mycket noga angivit, hur mycket man egentligen har rätt att motionera om, när en kungl. proposition föreligger, sedan den ordinarie motionstiden är slut. Ja, det var icke så länge sedan, vi hade uppe en tolkning av hur det enligt grundlagen skulle vara, och, såvitt jag förstår, råkade den ärade talaren då ut för att första kammaren underkände hans grundlags-tolkning. Det är icke så gott för en enskild motionär, som arbetat med praktiska uppgifter, att kunna i motionsväg avfatta sina yrkanden så, att han icke flyter ut över vad de statsrättslärdarna anse alldeles klart, att han icke får göra.

Nu frågar man sig också, vad det skulle skadat, om dessa motioner hade fått ligga i utskottet, då ju den motionär som var närvarande där, förklarade, att det icke var något högre han önskade. Jag har aldrig kunnat begripa, vad det skulle göra för skada. En av talarna var inne på, att det vore bäst att slå ihjäl motionerna, så att de icke läge och skymde och förvirrade behandlingen. Jag förstår absolut icke, huru de skulle kunna förvirra. Det är en genom-

gående, jag vet icke om man kan säga, artighetsprincip eller något sådant, att när någon vid en frågas första behandling begär bordläggning, så brukar man, om icke alldeles särskilda skäl tala för att genast gå till behandling, tillmötesgå denna önskan. Och även detta kan jag icke se skulle hava skadat. Man hade visserligen beslutat behandling i plenum av dessa motioner -- och jag var visst en av dem, som yrkade detta, ty jag förstod, att det icke tjänade någonting till att först hava en principdebatt på första avdelningen och sedan i utskottet -- men därmed var icke sagt, att man skulle vara tvungen att genast slänga fram motionerna. Att förklara sig vara tvungen påbörja motionernas behandling så tidigt, därför att det behövdes en så omfattande utredning av desamma, och samtidigt säga, att det var omöjligt att effektuera denna utredning, det är, vågar jag påstå, förklaringar, som icke hänga ihop.

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

Jag skulle dock icke enbart av dessa skäl hava tecknat en blank reservation, som jag nu gjort. Såsom stående utanför industrien skulle jag tagit med jämnmod, huru herrarna slagits om densamma. Men det sista stycket på sidan 10 i utskottets betänkande har jag funnit icke gärna kunna gå i lås med vad som förekommit. Där säger nämligen utskottet, att det är mycket angeläret att framhålla, att denna hemställan endast avser dess principiella ståndpunkt. Jag är verkligen mycket betänksam, huruvida jag kan hava en *principiell* ståndpunkt och en diametralt motsatt *praktisk* ståndpunkt. Jag tycker, att det där kunde gärna höra ihop, så att jag kunde nöja mig med en enda ståndpunkt. Men så skall det tydligen enligt utskottsmajoritetens mening icke vara. Man vill följaktligen härmed hava slagit fast, att man praktiskt icke avgjort någonting utan lämnat fältet öppet. Och framför allt vill man framhålla, att om Kungl. Maj:t kommer med något förslag i dessa frågor, så kan man vid behandlingen därav utan vidare föreslå, vad utskottet kan anse påkallat. Ja, detta visar nu, tyckes det mig, ett synnerligen stort förtroende för Kungl. Maj:t från bevillningsutskottets majoritets sida, ett förtroende, som sannerligen är rätt nyligen påkommet, ty det var icke så synnerligen stort för några dagar sedan. Men kanske det har bättrat sig sedan dess. Jag kan emellertid icke finna annat, än att hur principiellt man än tar det, så skulle det vara en märkvärdig regering, den som vi nu få, om den icke skulle uppfatta det beslut om bifall till utskottets hemställan, som nu till äventyrs fattas, som någonting annat än blott ett så att säga principuttalande, som egentligen ingenting betyder. Många av herrarna på båda sidor hava gått in i rena sakdebatter, och detta beslut kommer ovillkorligen aldrig att kunna tydas såsom något annat än ett beslut i sak. Då undrar jag, om Kungl. Maj:t kan vara så vidare benägen att framlägga förslag om tull på någon av de artiklar, som här äro omtalade, ifall till äventyrs en sådan tull skulle visa sig behöflig. Jag kan knappast tro, att så är fallet.

Merr Månsson i Hagaström deklarerade naturligtvis nu som vanligt, att hända vad som hända vill, så kan det icke komma i fråga, att en tillfällig tull upptages. En sådan ansåg han vara så ytterst

Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)

skadlig, att man över huvud icke kunde diskutera den. Men så antydde han, vad som skulle göras. Det ville han icke svara själv på. Det vore riksdagens sak att avgöra; ja, han menade kanske också, att det vore Kungl. Maj:ts sak att pröva. Tull fick det emellertid icke vara. Men det vore riksdagens skyldighet att leta upp botemedlet, ty man hade själv lockat dem in i den ställning, där man nu var. Ja, men herr Månsson och jag äro båda ledamöter av riksdagen. Då hade det väl icke varit ur vägen, att vi själva hade angivit några konturer av vad vi anse skulle kunna göras, nu när det verkligen ser kritiskt ut. Man kan nämligen icke öppna en tidning utan att där finna omtalat, huru dag för dag bataljonerna av industriens arbetslösa folk oupphörligen ökas. Man må hava vilken tanke som helst om industrien. Jag har verkligen mången gång klagat över, att vi blivit överindustrialiserade i detta land. Men nu stå vi, där vi stå, med dessa arbetslösa människor. Tro herrarna, att ni verkligen kunna lösa frågan med arbetslöshetsunderstöd? Jag tror det knappast. Sådant kan användas, när det onda icke gripit för mycket omkring sig. Men när lavinen tar stora dimensioner, då är detta helt säkert ett medel, som icke hjälper. Och sedan, varifrån skaffa de behöfliga beloppen? Jag tror verkligen, att det blir omöjligt. Det är just inför detta, som det synes mig, så ytterst pres-sande förhållande — ty jag kan själv icke ge något direktiv för, huru jag tror, att man kan lösa detta gruvliga problem, som nu föreligger för oss — som jag åtminstone icke för min del skulle våga säga: det och det får *icke* göras. Jag kan icke göra detta, därför att jag, som sagt, själv icke förmår säga, vad som skall och bör göras.

Det har också talats om, att om vi här skulle antaga något av dessa förslag om provisoriska tullar, så skulle vi därmed hålla tillbaka det, som vi alla sträva efter, nämligen att komma till en sundare prisnivå, komma, som herr Månsson sade, till botten. Ja, jag vill ge herrarna en bild. Jag som bondeman har en och annan gång kört ned för en brant backe. Jag skulle ner till botten. Men som en klok människa har jag därvid modererat farten litet. Risken för att jag komme ned i en situation, som kanske vore alldeles förstörande både för mig och ekipaget, har varit stor. En liknande situation föreligger kanske nu. Jag vill icke bestämt påstå, att så är förhållandet, men situationen synes åtminstone farlig. När det går väl obestriff 50,000 arbetslösa arbetare i vårt land för tillfället, och ingenting tyder på, att dessa skaror minskas, då kan nog farten nedför bliva så brådstörtad, att det hela går itu. Vad göra vi då? Denna situation kan draga så mycket med sig, att vi råka långt, långt utanför industriens område. Det förstå herrarna alltför väl. Jag som bondeman önskar ingenting hellre än att till billigt pris få köpa de industrivaror, som jag behöver. Men jag kan icke vara blind för den fara för hela rikets ekonomiska bestånd, som detta verkligen kan medföra. Och det är därför jag icke vågar ställa mig doktrinär. Men jag vill också på det allra bestämdaste uttala, att jag icke alls vill ställa mig solidarisk med

de yrkanden, som gjorts i motionerna. Jag vill däremot, att det skall finnas möjlighet att pröva dem. Och hade motionerna fått ligga till sig och motionärerna sedan med sakliga skäl kunnat påvisa det och det förhållandet — ty jag är icke oemottaglig för sakskalet, varken från det ena eller andra hållet — ja, då hade, såvitt jag kan förstå, ingen olycka därmed varit skedd.

Nu har man ju, som nyss nämndes, sagt, att om en kunglig proposition kommer, så kan man väcka motioner. Ja, bottnar icke den åskådningen ytterst i det, som vi så grundligt fingo lära under den föregående talarens statsministertid? Visst kunde vi väcka motioner inom de kungliga propositionernas ram. Men detta var i det hela taget endast ett slöseri med papper. Vi kunna göra det, det vet jag, också här. Jag trodde verkligen, att vi kommit litet mera in på saklighetens väg. Vi skulle icke lägga dessa strama linjaler, som vi hittills lagt, på saker och ting. Speciellt trodde jag icke, att detta skulle bli förhållandet, då vi fingo en ministär, som stod utanför riksdagen. Nu tyckes det tyvärr vara så, att sedan jag fattat min position inom mitt parti, skall jag följa detta i vätt och torrt. Jag beklagar detta förhållande, det säger jag rent ut till herrarna. Och synnerligast under sådana kritiska ekonomiska förhållanden, som nu råda i vårt land, kan detta bliva dubbelt ödesdigert.

*Om förhöjning
av tillsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

Jag vill slutligen säga, att då ingen inom utskottet förutsatte, att man skulle förorda dessa motioner och göra alla dessa utredningar för att över huvud komma till något positivt bifall av motionerna, så är det tämligen överflödigt detta resonemang, som här hållits, när man icke kunde komma till något annat resultat än avslag. Ty när motionärerna själva förklara, att motionerna endast blivit väckta för att hava den möjligheten öppen, att man senare skulle kunna göra ett positivt yrkande, som fölle utom en eventuell kunglig proposition, eller, om en sådan utebleve, att man även då skulle kunna framlägga ett dylikt yrkande, så tycker jag sannerligen, att detta är en rimlig begäran, som jag skulle vilja villfara — det må sedan vara vilken grupp som helst här i riksdagen, som framkommer med någonting dylikt. Och det är just under intrycket av detta, som jag, herr talman, skall be att få förena mig med dem, som framställt yrkande om återremiss till utskottet under den förutsättningen, att motionerna då böra ligga så länge, att de kunna uppfylla det ändamål, som motionärerna sagt sig hava avsett, nämligen att de skulle beredas möjlighet att framdeles göra det yrkande på den ena eller andra punkten, som de ansåge oundgängligen behövas.

Herr Nylander: Herr talman! Efter vad jag erfarit, har en talare i första kammaren i dag uttryckt sin förvåning över att jag i min ställning i det dagliga livet kunnat vara med om att underskriva en av de föreliggande motionerna. Jag vill i anledning härav begagna tillfället att söka påvisa, att denna motion under nu föreliggande abnorma förhållanden icke står i den strid mot vårt lands exportintressen, som man från det hållet velat göra gällande.

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

Jag är för min privata del liksom väl alla i denna kammare ej i princip någon doktrinär protektionist, men jag vill med hänsyn till de omständigheter jag kommer att beröra dock framföra, att jag i nu föreliggande fall ej dragit mig för att underskriva motionen. De skäl, som för mig varit avgörande härvid, äro i korhet följande.

Hela det ekonomiska läget i vårt land och då framför allt läget inom vårt lands industri är för närvarande så allvarligt, att det näpeligens någonsin existerat en så allmänt rådande depression. Nu gäller denna depression tyvärr ej blott kristidsföretag och andra företag, som vårt land kan undvara och vilka det i vissa fall kan vara till fördel att få utrensade från näringslivet för att få detta så sunt som möjligt, utan det gäller tyvärr vara eller icke vara för en hel del av de industrier, som bland annat ekonomiska rådet åsyftar skulle bliva föremål för undersökning om och i vilken utsträckning tullskydd bör ifrågakomma, nämligen sådana industrier, som det ur ekonomisk synpunkt är för landet önskligt att upprätthålla. Det är verkligen förhållandet, att det nu gäller att just komma till hjälp flera sådana nationalekonomiskt sett nyttiga industrier.

Från teoretisk frihandelssynpunkt kan man nu säga, att tillfället aldrig varit så lämpligt att få bort en hel del industrier, som här i vårt land ej hava existensberättigande eller några förutsättningar att utan tullskydd bliva ekonomiskt livskraftiga och bärande. Det är lätt att så säga och att försöka sträva till att gå till botten så snabbt som möjligt, som nu bland andra herr Röing tycktes vilja göra. Man har ju i vissa fall gått den vägen i Amerika, där man gått ganska hänsynslöst fram för att komma ner till en mera stabiliserad prisnivå, men man kan enligt min uppfattning ej jämföra Nordamerika med dess så starka finansiella ställning med vårt land, ty vad man där ute i dessa fall kan kosta på sig, äro vi alldeles för svaga till. Verkningarna av den kris, som där genom starka ekonomiska sammanslutningar i någon mån neutraliseras, kunna vi tyvärr ej begränsa på samma sätt som därute. Vidare bör man ihågkomma, att vi även för framtiden torde komma att få inse vikten av att inom vårt land bibehålla industrier, som kanske icke direkt hava sitt existensberättigande ur geografiska och andra synpunkter, men som dock särskilt i krigstid äro av nödvändighet för ett land, som så lätt kan utsättas för blockad som just vårt.

Sedan jag sålunda omnämnt, såsom redan skett förut i dag, huru svårt läget i allmänhet är, vill jag inom parentes endast påvisa, hurusom här i dag ledaren för ett av vårt lands största exportindustrier, direktören Wahren, också framhållit, att en föreslagen tullförhöjning ej kan få den skadliga inverkan på exporten, som man velat göra troligt.

Jag övergår därefter till att beröra en intern angelägenhet inom själva exportindustrien, som också är ägnad att klarläggas, att även den kan i vissa fall få icke skada utan direkt nytta av en tullförhöjning.

Förhållandet är ju så, att det stora flertalet av våra exportindu-

strier under normala förhållanden hava dels avsättning utomlands och dels avsättning här hemma. Proportionen mellan dessa försäljningar ute och hemma är naturligtvis olika för olika industrier, varför någon generell linje är omöjlig att uppdraga, men om alltså under normala förhållanden största delen även av exportindustrien i viss utsträckning är hänvisad till hemlandet, så har betydelsen av denna avsättning på hemmamarknaden ej nu på något sätt minskats. Ty genom abnorma valutaförhållanden utomlands och på grund av Rysslands avstängning har det blivit så, att en hel del av dessa industrier fått sin försäljning utomlands minskad, vartill såsom en bidragande viktig omständighet givetvis kommer den allmänna ekonomiska depressionen. Dessa industrier och företag, som alltså icke för närvarande kunna tillnärmelsevis utföra den export, som de äro vana vid under normala förhållanden och som i de flesta fall helt och hållet avstannat, hava givetvis i betydligt större utsträckning än förut blivit hänvisade till hemmamarknaden. Det är den, som nu *ger någon* möjlighet åt dessa företag att hållas igång så långt möjligt är och därmed hålla sina arbetare i sysselsättning. Man förstår då, att den hemmamarknad, som för dessa företag finnes, också tyvärr blivit mindre än under normala förhållanden på grund av den allmänna depressionen, men man förstår också, att den blivit av större betydelse än förut, och att då till motvikt mot utlandskonkurrensen här hemma det skulle vara till stor nytta att få åtminstone ett något ökat skydd av en tull. Jag vill härmed ingalunda hava sagt, att detta skulle vara det enda saliggörande medlet. Vad jag vill framhålla är, att det dock blir till *någon* hjälp i många fall. Hjälpens värde beror naturligtvis på de olika branscherna, och detta är en alltför invecklad historia att ingå på här.

Man invänder häremot: Skall alltså enligt mitt resonemang svenska folket få betala den industri, som genom ett ökat tullskydd skall hållas i gång? Jag framställer häremot den frågan: Är det icke bättre att få betala en högre tull och därigenom skaffa en förutsättning för sådana industrier att åtminstone i någon utsträckning hålla företagen igång och arbetarna sysselsatta, än att vi skola taga bort även den chansen och därmed ytterligare öka arbetslöshetsunderstöden och utgifterna för dessa? Jag kan ej finna, att detta är en klok ekonomisk politik, och den synpunkten har för mig varit så pass avgörande, att jag, ehuru jag under andra förhållanden ej skulle hava skrivit under denna motion, nu funnit mig föranlåten att göra det.

Man har påvisat, hurusom ett fastläsande genom tullförhöjning av nuvarande prisnivån skulle för oss bliva till stort hinder att få någon export i större utsträckning i gång. Jag vill då gent mot detta fråga dem, som framhålla dessa synpunkter: i hur stor utsträckning tro herrarna, att en tullförhöjning inom vissa branscher, skall påverka konkurrenskraften av våra största stapelartiklar, vad exporten beträffar, nämligen trä, papper och trämassa? Det vore intressant att få höra någon påvisa, huru mycket ett bibehållande eller saktare sänkande av priserna, som skulle kunna

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

följa med en tullförhöjning, skulle minska konkurrenskraften för dessa artiklar. De ha sin marknad, sedan den allmänna depressionen givit vika och framför allt så länge som konkurrens från Ryssland vad trä beträffar är förhindrad. Jag återkommer för övrigt till prisnivån, men vill redan nu framhålla, att jag tror, att man på många håll överdriver tullarnas betydelse för denna. De andra grenar av exportindustrierna som jag nyss skildrade, ha rönt en sådan inverkan av de rådande abnorma valutaförhållandena, att de, som jag påvisat, blivit mera hänvisade till den svenska hemmamarknaden.

Beträffande de rena exportindustrierna har en sak blivit alldeles utegiömd, en faktor ur rent exportteknisk synpunkt. Det är den s. k. industrirestitutionen. Vi skola icke glömma, att några svenska helfabrikatsindustrier för export helt och hållet eller delvis tillverka sina varor av utländskt material, så att de följaktligen måste betala tull för det de importera för att sedan få denna tull tillbaka vid export av fabrikat. Det finns exempelvis ett företag här i Sverige, som exporterar till nästan världens alla länder, en sådan artikel som gångjärn, men dessa tillverkas av tyskt järn, som importerats hit. Skulle nu denna tullförhöjning tillkomma, innebär det icke någon nackdel för dylika svenska exportindustrier, på den grund att genom den s. k. tullrestitutionen få dessa exportindustrier tullen sedermera vid utförsel återbetald. Denna synpunkt är vad beträffar en del helfabrikatsindustrier uteglömd.

Kvar står då såsom huvudsakligt bärande motiv emot tullförhöjningen fastlåsandet av prisnivån. Det är naturligtvis en synnerligen allvarlig omständighet, och jag har minsann ej uteglömt den vid de reflexioner jag haft över denna högst invecklade fråga, men jag är övertygad om, att priset, där det icke redan gått ner till 1913 års priser på utemarknaden, vilket skett inom vissa branscher, exempelvis bomulls- och gummibranscherna, i andra fall kommer att fortsätta, och att denna utveckling givetvis måste, även om vi skulle få några tullförhöjningar, komma att göra sig gällande på den svenska hemmamarknaden. Vad som däremot tyvärr enligt min uppfattning icke kommer att så snart upphöra är varudumpningen genom valutaförhållandena. Jag skulle aldrig hava uppträtt och talat för tullskydd, om det gällt förhållandena före kriget, då vi en och annan gång blevo utsatta för dumpning till följe överproduktion inom vissa länder. Men vad som nu inträffat genom olyckliga valutaförhållanden gör att det här gällt en annan farligare dumpning genom vilken jag anser mig vara pliktig att till skydd för vissa industrier också gå med på begäran om tullskydd. Jag överdriver icke betydelsen därav, jag vill ännu en gång understryka det, men i vissa fall skulle det vara till lättnad att hålla företagen igång och därmed arbetslösheten borta.

Nu säger man, att en undersökning i denna fråga pågår, och det är en sak, som är mycket glädjande och som man förut kände till, men man var icke övertygad om att en proposition skulle komma fram, och man visste ju icke alls, inom vilka områden denna

proposition skulle röra sig. Det är därför såvitt jag kan se, icke på något sätt inkonsekvent handlat, att nu några lagt fram dessa motioner, men vad som däremot förvånar mig är, att man icke kunnat låta dem ligga för realbehandling till dess propositionen kommit fram. Det har framhållits skäl häremot, men för mig har det varit omöjligt att fatta dem. Och vad herr Edén i den punkten anförde, att motionens antagande skulle leda till förvirring, kan jag icke heller förstå, ty låt vara att motionerna innehålla en hel del varurubriker, är det dock så, att undersökningar till stor del redan utförts av tull- och traktatkommittén, och att ett gott material följaktligen där föreligger, som borde vara ägnat att belysa ur rent praktiska synpunkter behovet av tullskydd för de artiklar, som nu blivit framförda. Att vid realbehandlingen sedermera alla dessa icke kunna bli föremål för tullförhöjning, utan att det kanske skulle strukits en hel del, detta kan jag icke förstå skulle innebära någon förvirring utan endast en logisk behandling av hela denna fråga i sin helhet och i sitt egentliga sammanhang. Därför hade jag ställt mig på herr Lithanders linje, som går ut på återremiss, men då frågan nu i första kammaren i detta hänseende fallit, så är det, herr talman, ej någon mening med att göra något yrkande, varför jag avstår från detta.

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag
(Forts.)*

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Det kan naturligtvis icke falla någon in i denna kammare att bestrida, att den svenska industrien för närvarande befinner sig i ett synnerligen prekärt läge, och meningarna äro nog icke heller delade om att man bör omsorgsfullt undersöka alla möjligheter, som kunna stå till buds för att industrien skall kunna rida ut stormen. Det är ju ganska naturligt för övrigt. Den industriella utvecklingen här i landet är ju så pass omfattande, att en betydande driftinställelse med därav följande arbetslöshet är en synnerligen allvarlig sak. Emellertid pågår ju för närvarande en utredning i denna fråga inom handelsdepartementet, och jag har för min del det förtroendet för denna kammare, att när utredningsmaterialet, eventuellt kompletterat med förslag till åtgärder för att råda bot på de svåraste misshälligheterna, föreligger, denna kammare skall objektivt pröva dessa förslag, oberoende av alla vare sig frihandels eller protektionistiska dogmer.

Jag begärde ordet närmast för att säga, att nog har bevillningsutskottet haft synnerligen goda skäl att, som man säger, sopa rent bord och hänvisa till denna utredning. Jag vill icke vara oartig mot motionärerna, men jag kan dock icke underlåta att säga, att det förefaller åtminstone mig som om motionärerna haft synnerligen dålig urskillningsförmåga, då det gällt att bedöma, vilka industrier, som äro i det läget att exceptionella åtgärder från statsmakternas sida äro påkallade. Motionärerna ha framlagt en hel önskelista, och i denna förekommer också superfosfatindustrien. Jag får säga, att när jag såg detta, så blev jag ganska förbluffad. Så vitt jag vet, befann sig denna industri så väl under krisåren som även före

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

desamma i ett synnerligen gott läge och torde icke heller för närvarande lida nöd. Före krisen behärskade den svenska superfosfatindustrien praktiskt taget hela den svenska marknaden och dessutom hade den ett högst väsentligt överskott för export. Åtminstone lantmännen borde känna till, att under krisåren denna industri icke kan ha farit illa. Varje lantman känner till, vilka pris konstgödningsfabrikerna ansågo sig kunna tillämpa, priser som på ett betänkligt sätt närmade sig vad man skulle vilja kalla ockerpriser. Jag skall belysa detta med ett par siffror. Tjuguprocentig superfosfat kostade under 1914 och 1915 7 kronor per 100 kilogram. Två år därefter eller i slutet av 1917 och i början av 1918 var priset fyrdubblat och gick upp till nära 30 kronor. Det kan ju vara lämpligt att i detta sammanhang erinra, att då i dessa dagar de stegrade arbetslönerna alltid få tjänstgöra som strykpojke för varustegringarna att arbetarna vid dessa fabriker trots den fyrdubblade stegringen stodo kvar på samma lönenivå. År 1919 var priset sex- och sjudubblat. Sammanlagt har priset stigit från 1914 till 1919 med 520 procent.

Det synes mig sålunda, som om utskottet haft synnerligen goda skäl för att, som jag förut nämnde, göra rent bord med dessa motioner genom att hänvisa till utredningen när det visade sig, att motionerna tillkommit på så lösliga grunder. Jag skulle vilja tillägga, att nog skall det en god portion mod till för att i det läge, som jordbruket befinner sig uti med fallande priser på dess produkter, och då jordbruket ännu får känna verkningarna från kristidens brist på konstgödningsämnen, föreslå en höjning av tullsatsen på 100 procent. Förresten är detta en bagatell mot vad fabrikanterna begärt. Det har upplysts, att de begärt 1,500 procents förhöjning av tullsatsen. Den som framfört denna motion i andra kammaren, amiral Lindman, älskar ju att i denna kammare framträda som jordbrukets talesman, och jag skall för min del ingalunda bestrida den uppriktiga viljan hos amiral Lindman att främja det svenska jordbruket. Men jag vill säga, att när vänskapen tar sig sådana former, så torde man ha skäl att säga: Gud bevara oss för våra vänner.

Kammaren torde säkerligen vara mest belåten med att denna debatt icke fortsättes för länge. Jag skall därför icke trötta kammaren längre utan vill sluta med hemställan om bifall till utskottets utlåtande.

Herr Lithander: Herr talman! Jag begärde ordet, när den ärade representanten på Dalabänken föll för frestelsen att lämna den sakliga debatten och uttalade sig i viss mån personligt. Nu är det så, herr talman, att jag har mycket svårt att bli ond på honom. Han är icke endast en ovanligt duktig man utan har vid alla tillfällen gjort det intryck, att jag har svårt bli ond på honom. Men alldeles fränsett detta förhållande, så vill jag säga, att om man i mer än 30 år varit med om pionjärarbetet för svenskt näringsliv, så kan man med mycket stort jämnmod taga denna lilla personliga erinran,

som han gjorde. Jag vill bara säga det, att när man talar om dessa saker, får man sätta dem i relation till den verksamhet som berör det svenska näringslivet i övrigt. Den ärade representanten avsköt sin Dalapil, men den träffade icke.

Jag skulle vilja tillägga, att det är en känd sak, att man inom hans bygder har förmågan att se ut över den egna gårdesgården. Därpå finnes exempel. Vår historia visar det. Men jag hemställer till honom, om han icke skulle vilja tillmäta innebyggarna från andra orter i vårt land samma egenskap.

Så skall jag, herr talman, be att få säga några ord till herr Edén, eftersom jag fått ordet. Han anmärkte, att i den motion som herr Lindman väckt i denna kammare, har man, utom den uppräknade av svenska näringsgrenar, som där är gjord, även sagt: »eventuellt andra». Men jag vill fästa herr Edéns uppmärksamhet på, att det står i motiveringen i motionen, att en prövning skulle äga rum, och man har hänvisat till det material, som är inlämnat till tull- och traktatkommittén och som beträffande de rubriker, som här äro nämnda, meddelats av industriens representanter och i kopior legat hos tull- och traktatkommittén. En begränsning har i alla fall skett till saker, som äro föremål för undersökning. Därför svävar också hans slutledning i luften, när han säger, att om man går tillväga på detta sätt, så skulle man, om det gäller konstitutionella frågor eller lagstiftningsfrågor — huru det nu var han uttryckte sig — kunna komma med vilket yrkande som helst. Det förhåller sig här så, som jag nämnde, att man hänvisat till tull- och traktatkommittén — följaktligen haltar den jämförelse som han gjorde.

Sedan vill jag också säga till herr Edén, att när han så skarpt reagerar mot att herr Winkler nu begärt en förhöjning på 100 procent — jag vill inom parentes säga, att detta har skett därför, att utskottet stängt vägen att få den verkliga valören prövad — så har han resonerat så, att i det nödläge, vari industrien befinner sig, är det bättre att komma med ett positivt förslag, så att man möjligen skulle erhålla dessa 100 procent. Jag skulle också vilja fråga herr Edén, när han så skarpt reagerar mot dessa 100 procents förhöjning på all sådan viktull, varför han icke motionerat om en sänkning av värdetullarna, så att dessa komme i nivå med vad han anser skäligt. Varför uraktlåter han att motionera om att dessa tullar skola bli normala, då han anser de av herr Winkler föreslagna onormala? I politiken är det icke endast vad som göres utan också vad som uraktlåtes, som kan bli föremål för kritik.

Herr M å n s s o n i Hageström: Herr talman! Jag skulle icke vidare ha besvärat kammaren, om icke herr Lindman riktat en hel serie frågor till mig, som jag visserligen icke kan fullständigt besvara men dock skall en smula beröra.

Herr Lindman frågade först, om jag anser, att det skulle vara till fördel, att Sveriges importöverskott blivit så stort, som det är.

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.*

(Forts.)

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

Härpå vill jag då svara, att naturligtvis skulle det vara en verklig fördel, om vi för jämnan kunde ha ett stort exportöverskott varje år. Men herr Lindman får då icke glömma, att om vi erhöle ett stort exportöverskott varje år, så måste vi naturligtvis söka att placera detta i utländska obligationer och aktier i främmande länder. Räntor och amorteringar ävensom utdelningar på dessa aktier skulle komma in till oss i form av en allt mer och mer växande import, såvida vi icke ville skänka bort utdelningarna, räntorna och amorteringarna. Och följden skulle inom kort bliva ett enormt importöverskott. Jag skall be herr Lindman att i detta avseende studera — det behöver jag egentligen icke göra, ty han har nog hållit på därmed i många år — den engelska balansen över den synliga införselns och den synliga utförselns siffror. De miljoner, ja, miljarder, som engelska medborgare placerat i nästan alla jordens länder, i kanaler och järnvägar, gruvföretag, gummplantager och alla dessa industrier över hela jordklotet, ofta löpande med ofantliga utdelningar på 60 å 70 procent, ge England nu enorma betalningsmedel i händerna. Dessa väldiga utdelningar, dessa amorteringar och räntor strömma i oerhörda floder in till England i form av varor av alla slag, som komma Englands synliga balans att visa ett väldigt importöverskott, som motsvaras av exportöverskott hos de i skuld nerkomna staterna.

Den andra frågan var, om jag trodde, att vi årligen kunde utan nackdel utbetala miljarder för importen, d. v. s. ha ett så stort importöverskott flera år i rad.

Svar: naturligtvis kunna vi icke detta. I det ögonblick vi icke mer ha något tillgodohavande på världsmarknaden och ingen kredit att uppdriva, så vippar hela balansen om, så att vi — det blir absolut nödvändigt — måste skapa ett exportöverskott, såvida nämligen ingen vill vara välvillig nog att rent av skänka oss vad vi behöva — men sådana människor ha vi icke funnit ännu, och de äro i varje fall rätt sällsynta: jag misstänker, att ingen i utlandet vill av pur artighet, ej heller av illvilja fördärva oss genom att ge oss mat och kläder mer eller mindre gratis.

Det tredje påpekande, som gjordes, var att ett importöverskott förefanns även under år 1920, icke bara 1919. Importöverskottet skulle sålunda icke, menar man, såsom jag antytt, vara en omedelbar följd av de tomma skafferierna, linneskåpen och garderoberna etc. här i landet, då det nämligen varar även sedan de värsta bristerna anses ha blivit fyllda.

Svar: med den saken förhåller det sig så, att de beställningar, som tidigare från svenska affärsmän gått ut i världen, icke fullständigt hunno effektueras under år 1919, utan leveranserna kommo i mycket stor utsträckning 1920. Och denna ström av efterfrågade varor, som behövas för att täcka de behov, som uppstått här hemma, pågår allt fortfarande.

Så kommer för hundrade gången den evigt enahanda anmärkningen vid varenda tulldebatt, att England nu vänder om från den ogudaktiga frihandelsvägen till den rena lärans väg, och därvid har man än den ena och än den andra mannen eller tidningen att åberopa

sig på. Nu är det det kända sensationsröret »Daily Mail», som är ute med meddelanden i denna riktning. Jag vill icke säga, att det bara rör sig om ett sensationsmeddelande, men jag är viss på, att det icke betyder något alls. Den som känner smidigheten och den taktiska förmågan hos den man, som för närvarande leder Englands öden, vet nog, att den mannen aldrig är hjälplös, när det gäller att kasta ett ben åt Englands arbetare för att lugna dem i en svår situation. Han har övervunnit många svårigheter förr, och han kommer att övervinna många ännu, om han får leva. Och ännu ha vi icke sett meddelandet i »Economist» — »Daily Mail» är icke »Economist». När meddelandet står där, kunna vi börja resonera om och se på saken. Förresten, såsom herr Edén har sagt: även om förhållandena skulle vara sådana, som det framgår av »Daily Mail», är det i alla fall en mycket begränsad historia det gäller.

I samband härmed frågade mig herr Lindman direkt icke mindre än två gånger, vad jag egentligen vill göra åt den nödställda industrien. Föreslå någonting, säger han.

Jag får då svara, att det naturligtvis kan tänkas så svåra förhållanden för en industri, t. ex. för en sådan industri som den i Norrköping, att den på något sätt bör stödjas av staten, bl. a. i form av beställningar. Jag anser nämligen det vara lyckligare med ett stöd i form av beställningar än ett stöd i form av tullar. Ty går man fram med beställningar, kan man, även om de äro överbetalade, en gång för alla beräkna, vad man ger ut — med tullar däremot hamnar man ute i det rena kärret: Man ser då icke, vad man ger eller hur mycket man ger eller hur det användes eller hur det hela skall sluta. Endast det vet man, att någon hjälp för industrien blir det knappast genom tullförhöjningar, under det att handlarna, grosshandlarna i Sveriges städer nu skulle bli hjälpta till betydande extra krigsvinster genom tullarna. Det sista är absolut säkert, hur det är med hjälpen åt industrien är synnerligen tvivelaktigt.

För övrigt vill jag erinra om — jag antydde det i mitt förra anförande — att det var en huvudlös riksdag på sin tid, år 1910, som tillät den ohöjda »förryckningshistoria», som antagandet av vår nuvarande tulltaxa innebar för Sveriges industri. Nu ha i viss mån de aktieägare och fabrikanter och arbetare rätt, som säga: veta herrarna icke, vad ni vilja? Skola ni en gång votera tullar och sedan vägra att gå på och fortsätta att göra dessa högre undan för undan? Det borde ni ju känna till, att den ena tullförhöjningen drager den andra med sig. Med varje tullförhöjning följa ju även nya fabriker, med varje ny fabrik följer konkurrens, ännu större konkurrens än förut på inlandets marknader, hjälplösheten blir ännu hopplösare och krascherna komma allt närmare och oundgängligare. Och när icke mera några tullförhöjningar hjälpa, då kraschar det hela, knall och fall. Den utvecklingsgången är ohjälplig och ofrånkomlig i alla de länder, som gett sig in på en politik med höga tullar. Ni skola få se, att det kommer att gå den vägen även här, inom inte alltför lång tidrymd. Om tjugo eller trettio år få edra barn en gång vända upp ur plurret, när gyttjan går dem till munnen — nu går den oss till

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)

knäna, och ännu kunna vi draga oss upp. Men säkerligen kommer man med lock och pock och tvång och intriger att lura fram nya tullförhöjningar. Med dessa nya tullar blir det som sagt nya fabriker, nya olyckliga kapitalplaceringar, och arbetarna komma att dragas från jordbruket till tvivelaktiga industrier. Så blir hopplösheten i landet allt värre, och så ha vi knallarna och kraschen där till slut. Det är den utveckling, som blir resultatet av tulltaxornas höjning undan för undan.

Jag säger emellertid, att när riksdagen gett sig in på denna linje, få vi försöka att dock göra något för att hjälpa upp förhållandena. Man bör sträva att rensa ut vissa industrier, inte ur landet naturligtvis — vilja de existera utan tullar, böra de gärna få det — men utrensa dem ur tulltaxan.

Här föreslås nu förhöjningar t. ex. å rubrikerna 309—314 i tulltaxan. Vad betyder då detta? Ja, tag som exempel rubriken »spelkort» eller såsom det står i tulltaxan, »papperspåsar; ävensom kuvert för brev, fotografier o. dyl.: utan förening med andra ämnen och icke försedda med tryck utvändigt!» Där finns nu en tull på 1 krona 30 öre per kg. — Räcker inte det? — Vidare: »i förening med pergamentpapper (även oäkta), metallpapper eller andra ämnen, såsom metallbeslag, spånadsvaror, gelatin eller stanniol eller försedda med tryck utvändigt». Där är tullen 1 krona 50 öre per kg. — Skulle inte det räcka? — Sedan: »frimärksalbum, även med däri insatta frimärken samt vykortsalbum; ävensom delar till sådana album, 1 kg 1 krona 50 öre». — Det skulle vara otillräckligt? — Skall verkligen Sveriges hela näringsliv och Sveriges folk vara beskattningsskyldigt till den herre eller dam, som gör vykortsalbum?

I går hörde jag en man, som yrkade tullskydd för — jag vet inte riktigt vad det heter, det kunna ni nog upplysa mig om — något slags ljuspulver, som man fotograferar med, blyxtljuspulver tror jag det var. Han sitter där förstår ni, han och hans anhängare, och lägger in sådant pulver i påsar, och nu kommer han och önskar tull på påsarna! Men han ber, att man för guds skull icke skall lägga tull på blyxtljuspulvret självt utan endast på påsarna, vari pulvret ligger. Och denne man kan väl nu på fjorton dagar tillverka vad som motsvarar hela Sveriges behov i det avseendet, och för detta skola vi vara skattskyldiga till honom!

Här behöves säkerligen en utrensning av en massa sådana »närings»-industrier. Den som tillverkar dylika saker i landet, han må göra det, om han vill, och han må tjäna kunderna efter deras smak och betalningsförmåga, han må visst vara välkommen, men han skall inte begära understöd av andra, det borde vi kunna komma överens om.

Beträffande åter de övriga, nödvändiga industrierna, som Iurats in på dessa banor, vill jag verkligen kasta upp ett program. Dylika industrier, t. ex. sådana som Norrköpingsfabrikerna, kan man i viss mån hjälpa genom beställningar. Man bör vidare inom industrierna framtvinga sammanslagningar o. dyl. som möjliggöra mindre omkostnader för de industriella företagen av denna art.

De som sedan icke kunna klara sig utan tullar må då finna sig att bli ställda under statskontroll och i att vara skyldiga att för den vinst, som uppstår på detta sätt, d. v. s. i den mån de betinga sig högre pris för sina varor än dem, som gälla ute på världsmarknaden — jag menar nu icke den tyska marknaden med dess låga valutaförhållanden utan jag avser endast de marknader, som ha normal valuta, t. ex. England och sådana länder — vara skyldiga, säger jag, att överlämna till staten aktier i företagen, motsvarande dessa högre pris.

Herr Nylander ville i sitt anförande påstå, att vår exportindustri hade, trots de tullar som införts, icke känt någon försvagning i sin konkurrenskraft, när det gällde export av timmer, pappersmassa, tidningspapper eller malmer. Ja, men, herr Nylander, detta är väl i betänklig grad att ge anledning till ett upprepande av det Staaffska talet om »de två nationerna»! Förhåller det sig så — det är just frågan — att de stora exportindustriernas ledande män känna sig mera solidariska med sina arbetare än med aktieägarna i den ena eller andra papperspåseindustrien eller vykortsalbumindustrien, eller förhåller det sig så, att de äro mera solidariska med aktieägarna i dylika industrier än med arbetarna i sin egen industri? Här gäller det att välja det ena eller andra, ty det är klart, att konsekvenserna förr eller senare falla på exportindustriens egna skuldror. Givet är, att om genom tullarna t. ex. den kostym man köper blir 20 kr. dyrare för mannen, för hustrun, för barnen o. s. v. och om samma fördyring träffar tio eller elvahundra varuposter, eller kanske ännu flera, men sammanförda i tio eller elva hundra tulltaxeparagrafer, om detta inträffar, måste det — det förstår man ju — bli tio eller elva hundra hål i portmonnän för de arbetare och tjänstemän, som äro anställda i exportindustrien. De måste under sådana förhållanden ha medel till att betala fördyrade levnadskostnader och annat, de *måste begära högre avlöning*, och då skall konkurrenskraften ytterligare påverkas. Vad nu sagts, gäller i än högre grad de industrier, som för export bearbeta delvis från utlandet komna råvaror, såsom t. ex. den järnindustri, som herr Nylander i förbigående omnämnde.

Herr Nylander påpekade även det som han trodde bortglömda restitutionsinstitutet. Nej, det är visst inte bortglömt. Det är detta institut, som nödgade mig att härom dagen i utskottet gå med på bifall till en begäran från en viss industri om restitution på under kriget införda järnvaror i och för skeppsbyggnadsverksamhet, som blivit stoppad. Men därför att jag då yrkade bifall till en sådan historia, är jag icke blind för det oerhörda skoj med hela Sveriges allmoge och folk, som denna inrättning utgör. Ty vad innebär den? Jo, den innebär, att en massa industriidkare först på vanligt sätt komma och säga: vi vilja ha högre tullar, vi kunna icke reda oss med dem vi ha. Och så komma halvfabrikatsmännen och klaga på samma sätt: vi vilja ha högre tullar, vi kunna icke reda oss med dem vi ha. Men sedan, och det är just det märkliga, kommer undan för undan den ene efter den andra av dessa gamla

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.*
(Forts.)

krävare om tullar och högre tullar och säger: den här tullmuren är rasande otrevlig, vi kunna inte existera, om den får stå kvar. Den måste upplösas, men bara för oss personligen. Vi begära ett undantag, en utvikning, för vår del, men bara för *vår del* naturligtvis. Vi begära tullfrihet på de råmaterial och råämnen, som *vi* använda! Sedan komma de andra, som likaledes vilja ha tullfrihet *för sin egen del*, men icke för andras, på de eller de fabrikkaten. Och så komma Jöns och Hans och Ola och en hel rad, och så har det inträffat detta, att vi ha de två nationerna där. Den ena nationen är den, *som har tullar och beskattningsrätt över alla andra, medan den själv har tullfrihet för allt, som den behöver för att tillverka sina varor.* Det är, som sagt den ena nationen, och sedan ha vi *den andra, som bara har att betala* skatten. Det duger inte för bonden Per Larsson eller arbetaren Karl Isaksson att begära tullfrihet och visa att den eller den tullmuren är mycket otrevlig för dem.

På det sätt jag alltså visat kunna nu en hel rad industriidkare förfara. Vi kunna visserligen gå med på sådana industrirestitutioner ännu så länge i vissa fall, ty det kan uppstå stor skada eljest, och framför allt är det inte mer än rätt att använda restitutionsinstitutet när det gäller en så typisk frihandelsindustri som de svenska varven. Men när det är fråga om en tullskyddad industri, ställer jag mig mycket tvekan, och det skall vara synnerligen konstiga förhållanden, innan jag går med på att utvidga tullmurarna, då jag anser, att vi helst böra avskaffa dem fullständigt.

Det vill jag säga till herr Nylander, att tullsystemet kommer att pressa i hög grad vår konkurrenskraft i världen, det förrycker kapitalet och arbetarnas ställning, men, som jag sade häromdagen, allt skulle gå an, om vi icke hade den olyckliga *egnafrågan att taga hänsyn till i detta sammanhang.* När en industri känner sig på gungande grund, vet den, att den bara behöver skapa egna hem, där arbetarna lägga ner sina besparingar, så att de få en skuld på 10 à 20,000 kr., ty då kan industrien begära vilka tullar den vill under motivering att arbetarna annars bli ruinerade. Vi veta, att den gamla inkvisitionen använde spanska stövlar som tortyrmedel, men sannerligen är det en del herrar i industrivärlden, som funnit ett lika bra tortyrmedel, och det är tulltaxan med alla dess variationer, dess spikar och skruvar och möjligheter.

Så ha vi slutligen en skämtavdelning. Herr Olsson i Kullenbergstorp sade, att han ville gå med på allting, när det gällde att hjälpa den nödställda tullskyddade industrien. Ja, jag skall vara med om ett förslag. Sveriges storjordbrukare ha höga tullar på alla sina artiklar. Jag föreslår alltså, att på Sveriges storjordbrukare, i synnerhet skånska, men även många andra, lägges en särskild skatt, så att det tullskyddade jordbruket får hjälpa den i knipa varande tullskyddade industrien. När det sedan blir uppsving inom industrien och jordbruket kanske råkar i knipa, kunna de ju växla roller, och då kan man lägga en ordentlig skatt på den tullskyddade industrien och därmed hjälpa det tullskyddade jordbruket

i dess betryck. Så skola de tullskyddade näringarna kunna hjälpa varandra utan att alltför mycket klämma ovidkommande människor mera än de förut gjort.

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)*

Herr Lindman: Jag vill icke uppehålla kammaren länge och skall ej sysselsätta mig med den siste ärade talarens anförande redan av det skälet, att det icke är lätt att följa med honom i hans utläggningar. Jag bemärkte emellertid, att han i början av sitt anförande talade om att det vore till fördel för ett land att ha stort exportöverskott. Men så trollade han bort detta överskott. Hur det gick till, kunde jag icke följa med. Ha vi ett exportöverskott, får man ett överskott på pengar, och dem kan man ju placera i obligationer i utlandet, menade herr Månsson, men jag tror, att man också kan lägga ner dem i fabriker eller annat inom landet. Han sade, att är det så, att någon har smak för att göra någonting i detta land och sätta i gång en tillverkning utan att ha tullskydd, må han gärna göra det. Vi känna emellertid herr Fabian Månssons »smak», och får han någonting att bestämma om, blir det varken vykort eller något annat, som kommer att fabriceras här.

Sedan skulle egentligen en stackars motionär som jag, herr talman, känna mig fullkomligt tillplattad av det anförande, som hölls av ledaren för det liberala partiet, tydligen obestridd herre på täppan för dagen i det liberala partiets ledning. Han hade ju ett långt, stort lagt anförande, och detta skulle naturligtvis ha varit fullkomligt tillintetgörande, om jag icke haft den förmånen, att jag hunnit bereda mig, därför att jag läst ledaren i Socialdemokraten i dag, vilken innehåller alldeles de synpunkter, som herr Edén lagt på detta spörsmål. Sälunda, herr talman, är jag verkligen icke krossad, utan jag skall tvärtom taga upp till skärskådande och bemötande några av de saker herr Edén anförde.

Han förklarade, att motionen är omöjlig därför att den är för omfattande. Ja, det står också samma ord i den tidning jag nämnde. Vidare sade han, att vi icke givit en sådan belysning åt saken, att en återremiss tjänar någonting till, utan att härigenom snarare skulle åstadkommas förvirring och oklarhet, varför han yrkade avslag. Jag skulle vilja fråga, för vem det blir förvirring och oklarhet, om icke för den regering, som i sista hand möjligen skall lägga fram en proposition i frågan. Vad skall den göra med hänsyn till det sätt, varpå herr Edén och majoriteten ämna behandla denna sak, att helt enkelt slå ihjäl den tanke, som ligger i förslaget? Kungl. Maj:t kommer att stå villrådig, huruvida riksdagen efter den debatt, som här blivit förd, och vilken slutar med ett avslag, anser, att det över huvud tjänar någonting till att komma med en proposition i tullfrågor, ty sannolikt har den nya regeringen den uppfattningen, att det kommer att gå på samma sätt som i dag eller att det blir nederlag. Herr Edén har förklarats, att han icke vill säga nej på förhand, men trots det han icke är någon bestämd nejsägare, kan jag icke förstå annat än att han gjort allt vad han kunnat för att resa hinder mot att komma någon vart i den föreslagna riktningen. Han säger,

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.*
(Forts.)

att bevillningsutskottet skulle förvandlas till att bli en stor kommitté, som skulle få att behandla en ofantlig mängd av ärenden, och han erinrade, att det i motionen antydes, att eventuellt även andra tullsatser borde göras till föremål för revision än de, som äro uppräknade i densamma. Ja, det är klart, att vi sett saken så, som man för närvarande måste betrakta den svenska industriens läge. Mina herrar, det är utomordentligt prekära förhållanden, som nu råda, och det har onekligen blivit erkänt av de allra flesta talarna i dag, att situationen är bekymmersam. Det är detta, som gjort, att vi, under en tid när allt rör sig och förändras på några månader, velat göra motionen så omfattande, att det skulle finnas möjlighet för riksdagen att, innan den skildes åt, fatta beslut i ärendet. Men bryr sig riksdagen icke om att taga vara på den möjligheten utan avslår alltihop, så är frågan bragt ur världen, och man behöver icke vidare bekymra sig om den.

Herr Edén säger, att den tankegång, som vi följt, icke överensstämmer med de regler riksdagen brukar iakttaga. Är det meningen, säger han, att bereda varje enskild medlem av bevillningsutskottet möjlighet att kunna upptaga enstaka frågor, då vill herr Edén icke vara med om någonting sådant. Ja, herr talman, jag kan icke utläsa annat i detta anförande, än att det är de obotfärdigas förhinder, som man alltid kommer med, när man icke vill någonting. Då reser man sådana förhinder för att ha ett försvar för att avslå det hela.

Så till sist kom herr Edén med sin stora trumf, som han begagnade för att visa, hur orimligt det är med en så omfattande motion som denna. Han framkastade, att en riksdagsman vid riksdagens början skulle kunna väcka motion om förändring av alla paragrafer i grundlagen och begära, att konstitutionsutskottet skulle taga i övervägande, om det icke kunde vara ändringar att göra i alltsammans. Ja, det är klart, att någon skulle kunna väcka en sådan motion, men den bleve lätt expedierad därigenom att konstitutionsutskottet avstyrkte motionen och att riksdagen avslope den. Men det är icke någonting sådant det nu gäller, utan det är här en praktisk fråga, huruvida vissa industrier behöva ett tillfälligt tullskydd under denna utomordentligt svåra tid. Det är denna praktiska synpunkt, som man inte kan begära, att den ärade talare, som nyss hade ordet, skulle vilja sätta sig in i. Ty det är uppenbart, att herr Edén icke skulle vara den teoretiker han i själva verket är, om han icke såge saken just på det sättet, som han nu gör. För övrigt skapar han teorier, han lägger fram en teori om, att detta är någonting orimligt, och att man icke får förfara så. Jag upprepar, att han säger, att så där har det icke gått till i riksdagen enligt den praxis, som vi äro vana att tillämpa, och att vi därför icke heller nu böra slå in på en sådan väg. På detta formella skäl avvisas alltihop. Om det är praktiskt och förnuftigt att låta motionen ligga till maj eller juni månad, vilket icke möter något hinder, den saken väger fjäderlätt, när man kan finna upp en teori, att det står i strid mot någon sorts riksdagsbruk att förfara på det sättet.

Jag skall icke vidare upptaga till bemötande vad herr Edén anförde, men jag kan icke underlåta att erinra, att han helt lätt avisade vad som blivit sagt om de åtgärder man tänker vidtaga i England med att man icke behöver fästa sig vid en tidningsnotis, som stått att läsa i Daily Mail. Nej, lyckligtvis behöver man icke göra det, men vad som blivit åtgjort i Frankrike, vilket man har faktiska belägg för och som blivit omtalat i motionen, då man nämligen höjt tullarna i förhållande till prisförändringen, det omnämndes icke med ett enda ord. Och det är icke det enda land, som förfarit på detta sätt. Särskilt vill jag påpeka, att det finns vissa artiklar, som man såväl i England som i Amerika åsatt mycket höga importtullar.

Det har här under debatten framhållits, att man behöver vidtaga åtgärder mot sådana länder, som ha en så dålig valuta, att de kunna fullkomligt översvämma Sverige med mycket billiga produkter, och det har anmärkts, att den frågan icke blivit vidrörd i motionen. Jag vill hänföra den till de åtgärder, som utskottet kunnat taga i övervägande, om utskottet velat, men utskottet får ju icke efter herr Edéns uppfattning taga befattning med denna motion, därför att den av formella skäl skall avlivas, emedan det strider mot riksdagskötym att behandla en dylik motion.

Slutligen vill jag säga, att herr Edén tycks ha en blind tro på vad resultat den utredning, som pågår i handelsdepartementet, skall kunna medföra och vilka förslag Kungl. Maj:t skall komma med i detta fall. Nu ha icke motionärerna kunnat ha en sådan blind tro på vad som skall komma fram, och därför ha vi ansett lämpligt att väcka en motion i ämnet. Då invänder herr Edén, att vi icke behöva vara oroliga, ty om en proposition kommer fram, så kan man motionera om den fråga som av propositionen föranledes och faller inom propositionens ram. Jag skulle vilja fråga, om herr Edén möjligen har tänkt sig det fallet, att den pågående utredningen kommer till det resultatet, att ifråga om den eller den industrigrenen bör vidtagas en förhöjning av tullen på det eller det sättet, men att sedermera Kungl. Maj:t har en annan mening och icke bryr sig om att lägga fram förslag härom inför riksdagen. Törs jag fråga, hur motionärerna skola förfara för att då draga frågan inför riksdagens prövning? Det finns naturligtvis ingen möjlighet härtill.

Herr Carlström i Helgagård: Herr talman, mina herrar!

Det var med ett visst intresse, som jag väntade på att få höra, hur de jordbrukets representanter i kammaren, som kalla sig bondegrupperna, skulle ställa sig i denna sak, då jag såg att en reservation avgivits av herr Wohlin och herr Olsson i Kullenbergstorp m. fl. Jag ställde mig undrande därför att då man läser denna motion, som i början upptar ur tulltaxan rubriken *cement* och vars näst sista rubrik upptar *superfosfat*, då funderar man verkligen, hur lantbrukets representanter från det hållet skulle ställa sig. Jag tror icke att jordbrukarna här i vårt land egentligen äro så synnerligen intresserade för dessa tullsatser, och det tycktes icke herr

Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.
(Forts.)

Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.

(Forts.)

Olsson i Kullenbergstorp vara heller, även om han det oaktat slutade med att yrka att motionen skulle ligga till sig.

Om icke herr Olsson i Kullenbergstorp känner till, huru lantbrukarna tänka i detta avseende, särskilt i fråga om priset å konstgödseln, så skall jag be att få läsa upp ett stycke ur en tidning, ett referat från ett möte som ägt rum mellan bondeförbundare i en församling i Småland i förra veckan, och vari det heter: »Mötet beslöt uttala en enhällig protest mot nuvarande höga pris å artificiella gödningsämnen och uppdrog åt de valda ombuden att vid blivande kretsmöte uttala sig för en sänkning å dessa priser.»

Kan man tänka sig egentligen att man skall från lantbrukarhåll finna det önskvärt att riksdagen går med på den här motionen? Jag tror det icke. Och jag måste säga, att då jag läste för några dagar sedan i en bondeförbands-tidning att bonde- och riksförbundarna på ett framsynt sätt skött sig denna riksdag — därför att de röstat för uppskov i fråga om kaffetullen — så tror jag att *detta* uppskovsyrkande icke är så synnerligen *framsynt*.

Min ställning i denna fråga är ju klar, jag har redan uttalat mig om den, då kaffetullen var före. Jag tror det skulle vara en olycka för oss litet var och icke minst för lantmännen att nu tillgripa åtgärder i enlighet med de föreliggande motionerna och därigenom förlänga kristiden.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr E d é n: Herr talman! Jag är ledsen över att åter behöva besvära kammaren några minuter. Men herr Lindman har ägnat mig så mycken älskvärd uppmärksamhet, att det kanske vore oartigt att icke åtminstone med några ord kvittera densamma.

Herr Lindman lär ha börjat — jag var tyvärr utkallad, när den delen av hans anförande hölls — med att säga, att han borde känt sig »tillplattad» av mitt anförande, om han icke läst detsamma i förväg i Socialdemokraten. Med anledning därav vill jag endast anmärka, att det aldrig fallit mig in att tänka mig kunna »tillplatta» herr Lindman. Över huvud är ju herr Lindman som politiker av den elasticitet, att varje tillplattningsförsök skulle vara fruktlöst. Icke heller tror jag, att herr Lindman skall tala för mycket om att han tycker sig ha läst det ena eller det andra anförandet i förväg i den ena eller andra tidningen. Vad mitt anförande beträffar, så finns det bortåt hundra vittnen, som veta, att de tankar, som ligga i det anförandet, uttalade jag redan för ett par dagar sedan, visserligen inom en slutet krets. Och herr Lindman kan väl icke tro, att jag sedan inspirerat Socialdemokraten till dess ledare i dag? Däremot skulle jag möjligen kunna återbörda artigheten med att säga, att det icke fanns något i herr Lindmans anförande, som icke förut stått — jag vill icke säga i dag, ty aftontidningarna voro då ännu icke utkomna — men under de senaste veckorna i en bekant aftontidning här i staden, med vilken herr Lindman icke saknar förbindelse. Huruvida sedan den argumentation, som förts i denna tidning, skall anses vara

starkare eller svagare än den, som herr Lindman fört i dag, skall jag lämna som en öppen fråga. För min del förefaller det mig, som om tidningen varit ett strå vassare än herr Lindman.

Bland de låneord, ur denna och andra tidningar som nu gå igen i herr Lindmans anförande, eller låt oss säga, bland de gemensamma tankegångar, som förena herr Lindman och dessa tidningar, är också det välkända epitetet »teoretiker», som herr Lindman värdigats uppfånga för att uppfriska mig med nu liksom mängen gång förut. Jag skall icke disputeras om vilken av oss två som är mera theoretiker i denna sak. Jag skall endast tillåta mig att säga, att då herr Lindman talar om att det vore praktiskt och förnuftigt att låta motionerna ligga och att det vore beroende bara på min »teori» rörande vad som lämpligen kan yrkas i en motion, att de icke skulle få ligga, så tror jag utskottet icke alls haft kännedom om denna min »teori». då det fattade sitt beslut, utan det fattade detta av praktiska och förnuftiga grunder. Skola vi nu emellertid ytterligare tala om, jag vill icke säga den konstitutionella, men parlamentariskt lämpliga formen för en motions yrkande och i vad mån denna har iakttagits i herr Lindmans motion, så föreföll det mig, som om herr Lindman själv gav en god karakteristik av det läge i vilket hans motion befinner sig. Han yttrade nämligen, att om en motion av den art, som jag tillåtit mig anse, att dessa motioner äro, skulle kommit fram rörande grundlagarna eller på något annat område, så skulle vederbörande utskott ha gjort en ferm och snabb expedition med den motionen. Ja, det är just vad bevillningsutskottet gjort med dessa motioner, som det nu gäller, och det tydligen av samma grunder.

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.*

(Forts.)

Herr Lindman skall för övrigt ej försöka att bara lägga tonvikten på den frågan, huruvida utskottet hade bort uppskjuta eller icke uppskjuta behandlingen av dessa motioner. Jag har uttryckligen sagt, att för min del fann jag båda utvägarna möjliga, och att det icke hade varit konstitutionellt omöjligt att låta dem ligga. Men jag har också sökt visa, att det fanns starka skäl för utskottet att taga motionerna under realbehandling. Och när det nu skett, då fanns icke någon rimlig anledning att komma till annat resultat än att motionerna skulle avslås, såsom nu också för utskottets del blivit fallet.

En konklusion i herr Lindmans anförande, att när man icke kan vara med på de här framställda motionerna, så betyder det »de obotfärdigas förhinder», vill jag på det kraftigaste opponera mig emot. Det är icke på det sättet. Botfärdighet och obotfärdighet äro, tror jag, ganska fördelade mellan herr Lindman och mig. Just herr Lindman har understundom visat obotfärdighet — ända till det sista, till dess att botfärdigheten har fått inträda under mycket pressande förhållanden. Men för min del har jag aldrig någonsin sagt eller menat, att jag vill ställa mig »obotfärdig» i denna sak. Jag har endast sagt, att de bidrag till belysande av dessa svåra frågor, som lämnats i dessa motioner, kunna icke tillmätas ett sådant värde, att därpå skulle kunna grundas något riksdagens beslut. Jag har vidare

*Om förhöjning
av tullsatserna
för vissa
varuslag.*
(Forts.)

sagt att, därest den utredning som pågår inom handelsdepartementet och vilken är den enda, som kan framlägga vittnesgillt och allsidigt material, kommer till ett sådant resultat, att den visar nödvändigheten att gripa in och de praktiska medlen att göra ett sådant ingripande utan att skada det stora hela, då skola varken jag eller, såsom jag tror, att stort antal av dem, som nu äro beredda att följa utskottet, vara på något sätt förhindrad att gå till ett positivt beslut.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Lindman: Ja, mina herrar, jag beklagar att jag är skulden till att herrarna ha fått höra ännu ett rätt så långt anförande i denna sena timme. Jag skulle dock för min del önskat, att det varit en liten bit längre, därför att jag då kanske också kunnat få ett svar på vad jag sist yttrade i mitt anförande, nämligen hur man skall bära sig åt i denna fråga, om man slår ut den av formella skäl och om Kungl. Maj:t ej kommer med någon proposition, oaktat de sakkunniga i departementet ansett att vissa industrier skulle behöva ett ökat tullskydd. Då tror jag, att det hade varit bra att ha denna motion liggande, ty med denna motion liggande vore man oförhindrad att taga upp sådana förslag, som man då vet äro gjorda av de sakkunniga i handelsdepartementet, men som Kungl. Maj:t sagt nej till. Regeringen växlar understundom i dessa dagar som bekant, och det kan hitta på att hända, att det finns en Kungl. Maj:t som icke delar de sakkunnigas mening på något sätt.

Slutligen, herr talman, beträffande detta lilla yttrande, som jag hade om Socialdemokraten, så beklagar jag att herr Edén ej var inne då det fälldes. Det var icke någon beskyllning att herr Edén skulle ha inspirerat Socialdemokraten, ej heller att något vice versa skulle kunna inträffa. Det var endast ett konstaterande av den starka själsfrändskap, av den överensstämmande tankegång, som fanns i detta fall, men som jag därmed visst icke velat påstå gör sig gällande i alla fall.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) avslag därå och bifall i stället till den av herr Winkler avgivna, vid betänkandet fogade reservationen samt 3:o) bifall till yrkandet om ärendets återremitterande till utskottet för ny behandling; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med övertvägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Men även härom begärdes votering, i anledning varav först uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående bevilningsutskottets betänkande nr 4 antager yrkandet om bifall till den av herr Winkler avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om ärendets återförvisande till utskottet för ny behandling.

*Om förhöjning
af tullsatserna
för vissa
varuslag.*
(Forts.)

Omröstningen enligt denna voteringsproposition utföll med 91 ja mot 74 nej; och blev följaktligen den av kammaren nu godkända propositionen för huvudvoteringen så lydande:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herr Winkler avgivna, vid betänkandet fogade reservationen.

Huvudvoteringen utvisade 105 ja mot 10 nej, vid vilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan.

§ 9.

Avgåvos följande motioner, nämligen av

herr *Sävström*, nr 261, om införande av konsultativ folkomröstning;

herr *Hallén*, nr 262, om skrivelse till Kungl. Maj:ts angående begränsning av rätten att publicera referat och domstolsförhandlingar angående vissa grövre brott;

herr *Branting m. fl.*, nr 263, om införande av öppen omröstning i riksdagens kamrar; och

herr *Kristensson*, nr 264, om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, nr 74, angående inköp för postverkets räkning av fastigheter i Lilla Alby municipalsamhälle i Solna socken m. m.

Dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 10.

Herr statsrådet *Hansson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 85, angående anslag för vissa byggnadsföretag vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet; och

nr 87, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

Nämnda propositioner bordlades.

§ 11.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 57, till Konungen, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av tullen å kaffe ävensom i anledning därav väckta motioner, dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skatt å kaffe.

Vidare anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till dels riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 49, angående val av riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare;

nr 52, angående val av riksdagens militieombudsman och hans efterträdare;

dels ock förordnanden:

nr 50, för revisionssekreteraren m. m. B. N. R. Lilienberg att vara riksdagens justitieombudsman;

nr 51, för hovrättsrådet m. m. E. A. Lindman att vara riksdagens justitieombudsmans efterträdare;

nr 53, för hovrättsrådet m. m. G. F. Lindstedt att vara riksdagens militieombudsman; och

nr 54, för hovrättsrådet m. m. J. A. Samuelson att vara riksdagens militieombudsmans efterträdare.

§ 12.

Till bordläggning anmälades:

konstitutionsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 13, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förfarandet i vissa fall, då kyrko- eller kommunalstämma följer omedelbart efter en valförrättning;

nr 14, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av § 24 i förordningen om landsting; och

nr 15, i anledning av olika meningar mellan kamrarna, till vilket utskott väckta motioner, dels om åvägabringande av utredning och förslag rörande brännvinsförsäljningsbolagens befriande från kommunal skattskyldighet, dels om skrivelse till Kungl. Maj:t angående införande av en kommunal objektskatt och dels om ändringar i förordningen om rätt för kommun att upptaga särskild avgift vid vissa offentliga nöjeställningar, böra hänvisas;

statsutskottets utlåtande, nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för kapi-

talökning å statens under kommunikationsdepartementet hörande utlåningsfonder;

bankoutskottets utlåanden:

nr 7, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ersättning till en kassör vid riksbankens huvudkontor för liden förlust i växlingskassa;

nr 8, i anledning av väckta motioner om ersättning till källarmästaren O. Jönsson för förlust å restaurangrörelsen i riksdags-
huset;

nr 9, i anledning av väckt motion om pension åt förre korrekturläsaren vid riksdagens tryckeriexpedition Gösta Miles Karlströms änka;

nr 10, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökning av riksbankens sedelutgivningsrätt; och

nr 13, angående vissa framställningar rörande pensioner och understöd;

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av herr Bergströms i Bäckland motion, nr 226, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av bättre sovplatser åt däckspassagerare å vissa passagerarfartyg; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåanden:

nr 1, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av en grundplåt till en förbättrad sjömanspensionering; och

nr 2, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående befrielse för innehavare av jord, från vilken landskyldsskatt utgår, från utgivandet av sådan skatt.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Thorsell</i>	under 6 dagar fr. o. m. den 19 febr.,
» <i>Holmgren</i>	» 5 » » » 23 »
» <i>Borg</i>	» 2 » » » 21 »
» <i>Gustafsson</i> i Örebro	» 4 » » » 22 »
» <i>Sävström</i>	» 5 » » » 21 »
» <i>Pehrsson</i> i Bramstorp	» 4 » » » 21 »
» <i>Eriksson</i> i Överbyn	» 4 » » » 21 »
» <i>Engberg</i>	» 3 » » » 20 »

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 15.

herr *Åkerlund* under den 23 febr. och
 » *Jansson* i Edsbäcken » 6 dagar f. o. m. den 23 febr.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5,55 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Söndagen den 20 februari.

Kl. 8 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

*Vid remiss av
 propositionen
 nr 85.*

Föredrogs för remiss till utskott Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 85, angående anslag för vissa byggnadsföretag vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet; och begärdes ordet därvid av

Herr *Poppius*, som yttrade: Herr talman! Vid remissen av denna proposition, som ju avser uppförande av stora byggnader vid Centralanstalten för jordbruksförsök, ber jag att få erinra om att det pågår en utredning om förläggande av denna högskola på någon annan plats inom vårt land, ehuru man ännu icke är på det klara med vilken plats, som bör väljas. Jag har därför, då det nu begäres ett så stort anslag till dessa nybyggnader, velat påpeka, att det torde vara skäl att vänta med uppförandet av byggnader till denna försöksverksamhet, till dess man får se resultatet av utredningen om var högskolan skall förläggas.

Jag vill också påpeka, hurusom det föreliggande förslaget innebär en centralisering av försöksverksamheten till denna anstalt och en därav följande utvidgning av densamma, under det man inom stora kretsar bland dem, som syssla med denna verksamhet, har ställt sig mycket betänksam, huruvida icke försöksverksamheten bör förläggas till andra platser inom vårt land.

Jag har endast velat vid remissen av propositionen påpeka dessa förhållanden.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt överlämna ifrågavarande proposition jämte det i anledning av densamma inom kammaren nu avgivna yttrandet till jordbruksutskottet.

Härefter föredrogs och remitterades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts likaledes å bordet vilande proposition, nr 87, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendommar.

§ 2.

Vidare föredrogs var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid

till konstitutionsutskottet motionerna:

nr 261, av herr *Sävström*;

nr 262, av herr *Hallén*; och

nr 263, av herr *Branting m. fl.*; samt

till statsutskottet motionen nr 264, av herr *Kristensson*.

§ 3.

Konstitutionsutskottets nu föredragna utlåtanden nr 13 och 14 bordlades åter.

§ 4.

Föredrogs konstitutionsutskottets memorial, nr 15, i anledning av olika meningar mellan kamrarna, till vilket utskott väckta motioner, dels om åvägabrängande av utredning och förslag rörande brännvinsförsäljningsbolagens befriande från kommunal skattskyldighet, dels om skrivelse till Kungl. Maj:t angående införande av en kommunal objektskatt och dels om ändringar i förordningen om rätt för kommun att upptaga särskild avgift vid vissa offentliga nöjeställningar, böra hänvisas.

Jämte det memorialet lades till handlingarna beslöt kammaren att i enlighet med konstitutionsutskottets beslut överlämna de inom andra kammaren väckta motionerna nr 64 och 99 till bevillningsutskottet.

§ 5.

Vidare föredrogs, men blevo ånyo bordlagda statsutskottets utlåtande nr 21, bankoutskottets utlåtanden nr 7—10, 12 och 13, andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 1 samt andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtanden nr 1 och 2.

§ 6.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Edén m. fl.*:

nr 265, om införande av öppen omröstning i riksdagens kamrar; och

nr 266, om införande av konsultativ folkomröstning;

herr *Vennerström*:

nr 267, likaledes om införande av konsultativ folkomröstning;
nr 268, om borttagande av censursbestämmelserna i fråga om
valbarhet till riksdagens första kammare; och
nr 269, om upphävande av bostadsbandet i fråga om valbarhet
till riksdagens andra kammare; samt

herr *Persson* i Fritorp, nr 270, om ändring i gällande bestämmelser angående resekostnadsersättning och dagtraktamente åt riksdagens ledamöter.

Dessa motioner bordlades på begäran.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 8,17 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Tisdagen den 22 februari.

Kl. 3 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 15 och den 16 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogos var för sig och hänvisades till konstitutionsutskottet de på kammarens bord liggande motionerna, nämligen

- nr 265 och 266, av herr *Edén m. fl.*;
- nr 267—269, av herr *Vennerström*; samt
- nr 270, av herr *Persson* i Fritorp.

§ 3.

Upplästes ett till kammaren inkommet protokoll så lydande:

År 1921 den 21 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksban-

kens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

revisorer:

vid kontoret i Göteborg

herr <i>Åkesson, Aug.</i> , f. d. riksdagsman, Göteborg,	med 32 röster
» <i>Neiglick, Fritz</i> , kapten, Göteborg,	» 32 »
» <i>d'Orchimont, Fredrik</i> , f. d. handlande, Floda,	» 32 »
» <i>Larsson, L.</i> , f. d. landstingsman, Huveröd,	» 32 »

vid kontoret i Malmö

herr <i>Wikborn, N.</i> , lantbrukare, Arrie, Månstorp,	med 32 röster
» <i>Cavalli, Gustaf</i> , överstelöjtnant, Malmö,	» 32 »
» <i>Johansson, P. A.</i> , kassör, Malmö,	» 32 »
» <i>Persson, Alfred</i> , lantbrukare, Vadensjö,	» 32 »

vid kontoret i Falun

herr <i>Ernfors, O. A.</i> , f. d. riksdagsman, Björka, Bredgrind,	med 32 röster
» <i>Nordin, G.</i> , major, Falun,	» 32 »
» <i>Sandström, Carl</i> , kamrer, Orsa,	» 32 »
» <i>Backelin, H.</i> , landstingsman, Falun,	» 32 »

vid kontoret i Gävle

herr <i>Hällander, Alb.</i> , handelsföreståndare, Gävle,	med 32 röster
» <i>Lindblom, Edw.</i> , handlande, Gävle,	» 32 »
» <i>Bergsten, Knut</i> , tryckeriföreståndare, Gävle,	» 32 »
» <i>Aldén, Robert</i> , kontorschef, Gävle,	» 32 »

vid kontoret i Halmstad

herr <i>Bökman, E.</i> , rektor, Halmstad,	med 32 röster
» <i>Ehrenborg, G.</i> , major, Halmstad,	» 32 »
» <i>Linder, J. R.</i> , skollärare, Tvååker,	» 32 »
» <i>Dahlberg, John</i> , handelsföreståndare, Halmstad,	» 32 »

vid kontoret i Härnösand

herr <i>Tham, K.</i> , rektor, Härnösand,	med 32 röster
» <i>Carlsson, V.</i> , häradsskrivare, Härnösand,	» 32 »
» <i>Hallin, E.</i> , kassör, Örnsköldsvik,	» 32 »
» <i>Hesse, Samuel</i> , advokat, Härnösand,	» 32 »

vid kontoret i Jönköping

herr <i>Johansson, Edvard</i> , Häradsköp, Skillingaryd	med 32 röster
» <i>Gislén, Knut</i> , landskamrerare, Jönköping,	» 32 »
» <i>Andren, Fredrik</i> , ingenjör, Jönköping,	» 32 »
» <i>Jonsson, Johan</i> , landstingsman, Norrahammar,	» 32 »

vid kontoret i Kalmar

herr <i>Schött, Helmer</i> , tullförvaltare, Kalmar,	med 32 röster
» <i>Wickbom, J. A. O.</i> , rektor, Kalmar,	» 32 »
» <i>Modèer, Seth</i> , handlande, Mönsterås,	» 32 »
» <i>Gustafsson, Hjalmar</i> , redaktör, Kalmar,	» 32 »

vid kontoret i Karlskrona

herr <i>Rydén, Magnus</i> , förste marinintendent, Karlskrona,	med 32 röster
» <i>Appelkvist, Caspar</i> , handelsföreståndare, Ronneby	» 32 »
» <i>Lundblad, Hj.</i> , kyrkoherde, Hällaryd,	» 32 »
» <i>Brorsson, N.</i> , kantor, Asarum,	» 32 »

vid kontoret i Karlstad

herr <i>Liljesköld, K. A.</i> , f. d. häradshövding, Arvika,	med 32 röster
» <i>Falk, H. H. W.</i> , kapten, Karlstad,	» 32 »
» <i>Göthberg, A. H.</i> , f. d. riksdagsman, Munkfors,	» 32 »
» <i>Mossberg, Gustaf</i> , handlande, Framnäs, Blomskog,	» 32 »

vid kontoret i Kristianstad

herr <i>Svensson, M.</i> , kontorsbiträde, Kristianstad,	med 32 röster
» <i>Wingren, H.</i> , kamrer, Kristianstad,	» 32 »
» <i>Witzell, C.</i> , f. d. riksdagsman, Örkelljunga,	» 32 »
» <i>Akesson, J. A.</i> , f. d. riksdagsman, Raskarum, S:t Olof,	» 32 »

vid kontoret i Linköping

herr <i>Burén, Iv.</i> , lantbrukare, Boxholm,	med 32 röster
» <i>Edlund, Wilh.</i> , disponent, Mjölby,	» 32 »
» <i>Karlsson, K. O.</i> , nämndeman, Ätvidaberg,	» 32 »
» <i>Löwendahl, O. A.</i> , folkskollärare, Linköping,	» 32 »

vid kontoret i Luleå

herr <i>Bexell, Albert</i> , stadsfogde, Luleå,	med 32 röster
» <i>Nordberg, Alb.</i> , kyrkoherde, Neder-Luleå,	» 32 »
» <i>Bäckström, Amandus</i> , kommissionär, Öjebyn,	» 32 »
» <i>Sandström, Robert</i> , handlande, Gammelstad,	» 32 »

vid kontoret i Mariestad

herr <i>Johansson, F. A.</i> , lantbrukare, Götene,	med 32 röster
» <i>Jonzon, P. G.</i> , landstingsman, Leksberg, Mariestad,	» 32 »
» <i>Bolin, J. Z.</i> , skollärare, Fyrunga,	» 32 »
» <i>Sterner, E.</i> , redaktör, Mariestad,	» 32 »

vid kontoret i Norrköping

herr <i>v. Malmborg, Karl</i> , kapten, Wii, Okna,	med 32 röster
» <i>Mossberg, Robert</i> , direktör, Norrköping,	» 32 »
» <i>Lagerbäck, E. A.</i> , kassör, Norrköping,	» 32 »
» <i>Ringkvist, A.</i> , folkskollärare, Norrköping,	» 32 »

vid kontoret i Nyköping

herr <i>Sjöström, G.</i> , kyrkoherde, Tuna, Larslund,	med 32 röster
» <i>Weinberg, B.</i> , f. d. godsägare, Nyköping,	» 32 »
» <i>Winblad, Oskar</i> , förvaltare, Nyköping,	» 32 »
» <i>Uhrberg, Ivar</i> , lantbrukare, St. Kungsladugården, Nyköping,	» 32 »

vid kontoret i Sundsvall

herr <i>Horneij, Arvid</i> , tandläkare, Sundsvall,	med 32 röster
» <i>Carlström, L. W.</i> , bageriföreståndare, Sundsvall	» 32 »
» <i>Eckholm, R.</i> , f. d. riksdagsman, Sundsvall	» 32 »
» <i>Thor, C. G.</i> , förvaltare, Nedansjö,	» 32 »

vid kontoret i Umeå

herr <i>Grafström, Hj.</i> , överstelöjtnant, Umeå,	med 32 röster
» <i>Lagerkvist, Emil</i> , f. d. riksdagsman, Skellefteå,	» 32 »
» <i>Alund, W.</i> , jägmästare, Umeå,	» 32 »
» <i>Jonsson, O.</i> , f. d. riksdagsman, Gumboda, Sikeå	» 32 »

vid kontoret i Uppsala

herr <i>Bring, Sven Kasper</i> , f. d. rådman, Uppsala,	med 32 röster
» <i>Wiklund, Gustaf</i> , t. f. akademibokhållare, Uppsala,	» 32 »
» <i>Arnelius, G.</i> , organist, Öster-Lövsta,	» 32 »
» <i>Wahlmark, P.</i> , direktör, Uppsala,	» 32 »

vid kontoret i Visby

friherre <i>Kruuse af Verchou, H.</i> , major, Tingstäde,	med 32 röster
herr <i>Melin, Oskar</i> , f. d. landskamrerare, Visby,	» 32 »
» <i>Larsson, K. L. J.</i> , riksdagsman, Bondarve,	» 32 »
» <i>Svallingson, M. E.</i> , kronolänsman, Böndersgård, Klintehamn,	» 32 »

vid kontoret i Vänersborg

herr <i>Björklund, E.</i> , jägmästare, Vänersborg,	med 32 röster
» <i>Håkansson, V. R.</i> , kamrer, Vänersborg,	» 32 »
» <i>Johansson, A.</i> , handlande, Ed,	» 32 »
» <i>Johansson, Albert</i> , bruksbokhållare, Upphärad,	» 32 »

vid kontoret i Västerås

herr <i>Robsahm, G. W. T.</i> , kapten, Västerås,	med 32 röster
» <i>Lundblad, Axel</i> , f. d. riksdagsman, Fredriksberg, Västerås,	» 32 »
» <i>Uggla, Claes</i> , häradshövding, Västerås,	» 32 »
» <i>Lindgren, Gustaf</i> , f. d. riksdagsman, Islingby,	» 32 »

vid kontoret i Växjö

herr <i>Bengtson-Gierup, Hans</i> , distriktslantmätare, Växjö,	med 32 röster
» <i>Johansson, O. A.</i> , hospitalssyssloman, Växjö	» 32 »
» <i>Andersson, C. A.</i> , landstingsman, Ivla, Boarp,	» 32 »
» <i>Leo, H.</i> , f. d. riksdagsman, Elmhult,	» 32 »

vid kontoret i Örebro

herr <i>Zethelius, G.</i> , major, Örebro,	med 32 röster
» <i>von Hofsten, H. R.</i> , major, Örebro,	» 32 »
» <i>Persson, O.</i> , nämndeman, Asker,	» 32 »
» <i>Bergström, Pontus</i> , direktör, Örebro,	» 32 »

vid kontoret i Östersund

herr <i>Mattsson, Anders</i> , lasarettssyssloman, Östersund,	med 32 röster
» <i>Björklund, Olof</i> , godsägare, Oviken,	» 32 »
» <i>Roman, P. G.</i> , häradsskrivare, Östersund,	» 32 »
» <i>Fladvad, O. E.</i> , landstingsman, Odenslund, Östersund,	» 32 »

suppleanter:

vid kontoret i Göteborg

herr <i>Sundberg, Axel</i> , borgmästare, Lysekil,	med 28 röster
» <i>Dahlström, Axel</i> , expeditionsföreståndare, Göteborg,	» 28 »
» <i>Rodhe, C. W.</i> , major, Göteborg	» 28 »
» <i>Hjort, Gustaf</i> , direktör, Göteborg,	» 28 »

vid kontoret i Malmö

herr <i>von Porath, Wilhelm</i> , överstelöjtnant, Lund,	med 28 röster
» <i>Ljung, J.</i> , handlande, Hör,	» 28 »
» <i>Persson, Per Hjalmar</i> , lantbrukare, Klörup, Ahlstad,	» 28 »
» <i>Rosén, Anders</i> , lektor, Malmö,	» 28 »

vid kontoret i Falun

herr <i>Skarstedt, W.</i> , f. d. riksdagsman, Falun,	med 28 röster
» <i>Olsén, Olof</i> , handlande, Orsa,	» 28 »
» <i>Bohm, H.</i> , kronofogde, Falun,	» 28 »
» <i>Minör, P. A.</i> , landstingsman, Falun,	» 28 »

vid kontoret i Gävle

herr <i>Nyberg, N. A.</i> , trävaruhandlare, Gävle,	med 28 röster
» <i>Larsson, Petrus</i> , grosshandlare, Storvik,	» 28 »
» <i>Nord, Emil</i> , folkskollärare, Åshammar,	» 28 »
» <i>Andersson, A. J.</i> , f. d. riksdagsman, Gävle,	» 28 »

vid kontoret i Halmstad

herr <i>Jönsson, C. B.</i> , f. d. riksdagsman, Röinge,	med 28 röster
» <i>Johansson, Aug.</i> , lantbrukare, Skälmtorp, Slö- inge,	» 28 »
» <i>Kindberg, A.</i> , läroverksadjunkt, Halmstad,	» 28 »
» <i>Hollender, Y.</i> , ingenjör, Halmstad,	» 28 »

vid kontoret i Härnösand

herr <i>Björklund, Henrik</i> , köpman, Härnösand,	med 28 röster
» <i>Hammarlind, Otto</i> , fabrikör, Nyland,	» 28 »
» <i>Törner, Alfred</i> , direktör, Härnösand,	» 28 »
» <i>Sandström, Nils</i> , direktör, Nyland,	» 28 »

vid kontoret i Jönköping

herr <i>Magnusson, August</i> , fabrikör, Svarvartorpet, Anderstorp,	med 28 röster
» <i>Ramfeldt, Harry</i> , kapten, Ramsjöholm,	» 28 »
» <i>Gelotte, B. E.</i> , f. d. riksdagsman, Tranås,	» 28 »
» <i>Svensson, Johan</i> , nämndeman, Fällinge, Små- landsstenar,	» 28 »

vid kontoret i Kalmar

herr <i>Liljegren, R.</i> , stationsskrivare, Kalmar,	med 28 röster
» <i>Johansson, Adolf</i> , f. d. riksdagsman, Möllstorp, Färjestaden,	» 28 »
» <i>Olsson, P. V.</i> , regementspastor, Kalmar,	» 28 »
» <i>Karlsson, Hjalmar</i> , ombudsman, Kalmar,	» 28 »

vid kontoret i Karlskrona

herr <i>Dahl, Aug.</i> , häradsdomare, Rosendal,	med 28 röster
» <i>Törnkvist, Algot</i> , redaktör, Karlskrona,	» 28 »
» <i>Klemedtson, Nils</i> , lantbrukare, Merserum,	» 28 »
» <i>Olsson, N. P.</i> , kamrerare, Mjällby,	» 28 »

vid kontoret i Karlstad

herr <i>Svensson, Johan</i> , lantbrukare, Spånga, Östra Fogelvik, Skattkärr,	med 28 röster
» <i>Johansson, Emil</i> , kyrkovärd, N: a Borgvik,	» 28 »
» <i>Huss, R.</i> , kapten, Karlstad,	» 28 »
» <i>Berg, N. A:son</i> , f. d. riksdagsman, Munkfors,	» 28 »

vid kontoret i Kristianstad

herr <i>Lorensen, H. Chr.</i> , kamrer, Karpalund,	med 28 röster
» <i>Nilsson, Carl</i> , konduktör, Kristianstad,	» 28 »
» <i>Persson, John</i> , handlande, Osby,	» 28 »
» <i>Olsson, Otto J.</i> , Hammenhög,	» 28 »

vid kontoret i Linköping

herr <i>Tolf, Ernst</i> , kamrer, Linköping,	med 28 röster
» <i>Andersson, Gunnar</i> , lantbrukare, Lilla Ljunga, Mantorp,	» 28 »
» <i>Grewell, Axel</i> , kapten, Linköping,	» 28 »
» <i>Danckwardt-Lillieström, Gösta</i> , kassör, Linköping,	» 28 »

vid kontoret i Luleå

herr <i>Lindquist, Melker</i> , grosshandlare, Luleå,	med 28 röster
» <i>Lantz, E. P.</i> , landstingsman, Luleå,	» 28 »
» <i>Wikström, Arvid</i> , kyrkvärd, Öjebyn,	» 28 »
» <i>Sundberg, Ragnar</i> , länsassessor, Luleå,	» 28 »

vid kontoret i Mariestad

herr <i>Holm, G.</i> , f. d. läroverksadjunkt, Skara,	med 28 röster
» <i>Adolfson, Erik</i> , kommissionär, Moholm,	» 28 »
» <i>Andersson, J. A.</i> , landstingsman, Vättilösa, Götene,	» 28 »
» <i>Andersson, Justus</i> , landstingsman, Åsen, Karlsborg,	» 28 »

vid kontoret i Norrköping

herr <i>Sterne, A.</i> , f. d. riksdagsman, Mjölby,	med 28 röster
» <i>Cederstrand, Th.</i> , handlande, Norrköping,	» 28 »
» <i>Johansson, Fredrik</i> , hemmansägare, Vevlöv, Östra Husby,	» 28 »
» <i>Eriksson, Josef</i> , f. d. riksdagsman, Norrköping,	» 28 »

vid kontoret i Nyköping

herr <i>von Sydow, C. O.</i> , kapten, Nyköping,	med 28 röster
» <i>Hedin, Karl</i> , ingenjör, Kärrobo, Nyköping,	» 28 »
» <i>Fant, Gunnar</i> , borgmästare, Nyköping,	» 28 »
» <i>Tottie, K. F.</i> , lantbrukare, Lilla Kungsladugården, Nyköping,	» 28 »

vid kontoret i Sundsvall

herr <i>Nilsson, W. E.</i> , disponent, Sundsvall,	» 28 »
» <i>Hellberg, Alfred</i> , kyrkvård, Högom, Sundsvall,	» 28 »
» <i>Degerstedt, H. J.</i> , avdelningschef, Sundsvall,	» 28 »
» <i>Persson, Johan</i> , handlande, Sundsvall,	» 28 »

vid kontoret i Umeå

herr <i>Eriksson, Erik</i> , lantbrukare, Böle, Umeå,	med 28 röster
» <i>Löwling, C. Johan</i> , disponent, Umeå,	» 28 »
» <i>Gyllengahm, K.</i> , major, Umeå,	» 28 »
» <i>Conradson, R.</i> , apotekare, Nordmaling,	» 28 »

vid kontoret i Uppsala

herr <i>Henschen, Carl</i> , akademikamrerare, Uppsala,	med 28 röster
greve <i>von Rosen, Axel</i> , Linnés Hammarby,	» 28 »
herr <i>Hammar skiöld, Arvid</i> , f. d. kapten, Uppsala,	» 28 »
» <i>Tapper, Klas</i> , kamrer, Uppsala,	» 28 »

vid kontoret i Visby

herr <i>Kullberger, Algot</i> , kamrer, Visby,	med 28 röster
» <i>Hansén, J. Th.</i> , f. d. riksdagsman, Bonsarve, Vamlingbo,	» 28 »
» <i>Söderberg, J. N.</i> , stabsintendent, Visby	» 28 »
» <i>Lingström, Aug.</i> , f. d. riksdagsman, Klintehamn,	» 28 »

vid kontoret i Vänersborg

herr <i>Bergström, Arvid</i> , handlande, Vänersborg,	med 28 röster
» <i>Magnusson, Oscar</i> , stationsskrivare, Vänersborg,	» 28 »
» <i>Engqvist, A. F.</i> , kontorschef, Stigen, Färgelanda,	» 28 »
» <i>Sahlberg, R. C. Th.</i> , kapten, Vänersborg,	» 28 »

vid kontoret i Västerås

greve <i>Cronstedt, F. W.</i> , Fulleröd, Västerås	med 28 röster
herr <i>Richter, Thor</i> , lantbrukare, Västerås,	» 28 »
» <i>Fröier, Isidor</i> , folkskollärare, Västerås,	» 28 »
» <i>Zander, J. A.</i> , handelsföreståndare, Västerås,	» 28 »

vid kontoret i Växjö

herr <i>Johansson, G. W.</i> , hemmansägare, Östad, Täckaregård, Väckelsång,	med 28 röster
» <i>Borg, P.</i> , kantor, Lekaryd, Gåvetorp,	» 28 »
» <i>Norlin, Anders</i> , dövtumllärare, Växjö,	» 28 »
» <i>Ahl, Ernst</i> , landskamrerare, Växjö,	» 28 »

vid kontoret i Örebro

herr <i>Eriksson, Lars</i> , f. d. riksdagsman, Fällingsbro,	med 28 röster
» <i>Gustavsson, Arvid</i> , kassör, Örebro,	» 28 »
» <i>Pettersson, G.</i> , lanstingsman, Runnaby, Örebro	» 28 »
» <i>Akerberg, H.</i> , redaktör, Örebro,	» 28 »

vid kontoret i Östersund

herr <i>Olsson, Per</i> , mejeridisponent, Östersund,	med 28 röster
» <i>Lundvall, A. W.</i> , grosshandlare, Östersund,	» 28 »
» <i>Östberg, Engelbert</i> , hemmansägare, Långåskans,	» 28 »
» <i>Olsson, Olof</i> , handlande, Fastgården, Oviken,	» 28 »

sedan ordningen mellan dem av suppleanterna, som erhållit lika antal röster, blivit genom särskilda lottningar bestämd.

Erik Röing.

A. Antonsson.

Emil Kristensson.

R. Barnekow.

Protokollet lades till handlingarna; och beslöt kammaren, att underrättelse om de försiggångna valen skulle genom utdrag av kammarens protokoll meddelas bankoutskottet med anmodan till utskottet att lämna såväl fullmäktige i riksbanken som vederbörande avdelningskontor och de valda meddelande om valens utgång.

§ 4.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående ny definitiv lönerreglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk; och

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anvisande å 1921 års tilläggsstat under fjärde huvudtiteln av anslag till förstärkning av ordinarie anslaget till flottans nybyggnad och underhåll; samt

från första lagutskottet:

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande

särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 och 18 §§ i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 24 mars 1906 om nyttjanderätt till gravplats; och

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 § i lagen den 22 juni 1920 med vissa bestämmelser om registrering av elektriska anläggningar samt om rätt till elektrisk kraft m. m.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

första lagutskottets utlåtande, nr 10, i anledning av väckt motion angående ändring av 35 § i lagen om aktiebolag; och

andra lagutskottets utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen den 30 maj 1919 om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Igel</i>	under 4 dagar fr. o. m. den 23 febr.,
» <i>Ljungberg</i>	» 5 » » » 23 » och
» <i>Karlström</i> i Lummelunda	» 6 » » » 23 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,18 e. m.

In fidem
Per Cronvall.